

Moralens voktere?

**En kvalitativ analyse av politisk kommentarjournalistikk i
Dagbladet og VG i forbindelse med seks politiske skandaler**

Silje Nygaard

Masteroppgave i medievitenskap

Institutt for informasjons- og medievitenskap

UNIVERSITETET I BERGEN

15.05.15

Sammendrag

I denne oppgaven har det blitt gjort en kvalitativ innholdsanalyse av seks politiske skandaler i populæravisene Dagbladet og VG. De skandaliserte politikerne er som følger: Trond Birkedal (Frp), Per Sandberg (Frp), Bård Hoksrud (Frp), Manuela Ramin-Osmundsen (Ap), Saera Khan (Ap) og Roger Ingebrigtsen (Ap).

Oppgaven har hatt til hensikt å undersøke hvilke verdier kommentatorene legger til grunn for sine moralske evalueringer av de skandaliserte politikerne, og ved brudd på hvilke verdier kommentatorene er kraftigst i sine moralske fordømmelser. For skandalene i dette utvalget gjør kommentatorene hovedsakelig bruk av allmennmenneskelige leveregler som er felles for alle og enkle å identifisere seg med. Verdier som holdes for særlig alvorlig å bryte med er at man skal snakke sant, man skal verne om de svake og at man skal ta ansvar for egne feil og lære av dem, og ikke skylde på andre. Videre er andelen moralske evalueringer høy, og disse er i hovedsak rettet mot politikernes personlige moral. Moraliseringen i dette utvalget deler således trekk med sjangeren melodrama, hvor også personlig moral og identifikasjon til publikums personlige erfaringer står sentralt.

På bakgrunn av Fremskrittspartiets sporadiske, men like fullt gjentakende anklager om at ”mediene er ute etter dem”, har oppgaven videre tilsiktet å undersøke om det finnes noen tendenser som antyder at politikere i Fremskrittspartiet blir kraftigere moralsk fordømt enn politikere i Arbeiderpartiet i forbindelse med politiske skandaler. Mens det moraliseres særs lite over Arbeiderpartiet og dets ledelse i Ap-skandaler, blir Fremskrittspartiet gjennomgående fordømt etter deres partihistorikk og krisehåndtering. Dette er den mest fremtredende distinksjonen man ser i materialet vedrørende mulig forskjellsbehandling mellom partiene, sammen med at kommentatorene har en større tilbøyelighet til å spille på stereotypier og latterliggjøring av Frp. Det kan synes som om kommentatorene moraliserer over Arbeiderparti-politikerne som ensomme ulver, snarere enn at man knytter skandalen til et partiproblem. Motsatt er det for Frp, hvor man stadig trekker inn partihistorikken og partiet for øvrig, slik at det moraliseres over en ukultur som gjelder for partiet som sådan.

Forord

Først vil jeg rette en stor takk til min kyndige veileder, Jens Kjeldsen. Hans innspill og rettleiding har vært av stor betydning gjennom hele prosessen.

Videre vil jeg takke min samboer, Espen, for at han har holdt ut med en stresset masterstudent. Takk for at du har lest gjennom utkastene og gitt gode tilbakemeldinger gjennom et travelt år. Din støtte har vært helt uvurderlig.

Jeg vil også takke familien min – mamma, pappa og Arild – for at dere alltid støtter meg og oppmuntrer meg. En stor takk rettes også til mine besteforeldre – mormor, moffen og farmor - for at dere alltid har kaker, kaffe og noen gode historier på lur når jeg kommer hjem til Haugesund. Jeg vil også takke Camilla.

Videre vil jeg rette en takk til jentene på lesesal 642 for gode faglige diskusjoner, tull og tøys, samt for å oppdatere meg på salg hos diverse nettbutikker.

Takk til 9gag for å holde humøret oppe, og til Marit som har luftet meg i innspurten.

Til slutt vil jeg takke Magnus Hoem Iversen for å dumpe relevante artikler på pulten min.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	7
1.1. Begrepsavklaring.....	9
1.1.1. Verdier.....	9
1.1.2. Normer.....	9
1.1.3. Moralske evalueringer.....	10
2. Teoretisk rammeverk	11
2.1. Politiske skandaler.....	11
2.1.2. Politiske skandaler i populæravisene.....	15
2.2. Journalistisk makt.....	18
2.2.1. Journalistiske tolkningsrammer.....	19
2.2.2. Journalismen.....	20
2.3. Kommentarjournalistikk.....	21
2.3.1. Kommentarens historie.....	21
2.3.2. Kommentatorer som merkevare.....	22
2.3.3. Fordømmende kommentatorer.....	23
2.3.4. Kommentariatet.....	23
2.4. Politikernes omdømme.....	24
2.4.1. Ethos.....	24
2.4.2. Det norske likhetsidealet.....	24
2.4.3. Krisehåndtering.....	24
2.4.4. Metajournalistikk.....	26
2.5. Forholdet mellom Frp og mediene.....	26
3. Utvalg og metode	29
3.1. Utvalg.....	29
3.1.1. Utvalgets skandaler.....	30
3.2. Metode.....	31
3.2.1. Vurdering av karakter og kompetanse.....	33
3.2.2. Metodiske utfordringer.....	35
3.2.3. Oppgavens struktur.....	36

4. Skandalene	37
4.1. Trond Birkedal (Frp).....	37
4.2. Manuela Ramin-Osmundsen (Ap).....	39
4.3. Per Sandberg (Frp).....	41
4.4. Saera Khan (Ap).....	43
4.5. Bård Hoksrud (Frp).....	45
4.6. Roger Ingebrigtsen (Ap).....	47
5. Analyse	49
5.1 Fordømmende kommentatorer.....	50
5.1.1. Personlig moral i fokus.....	52
5.1.2. De underliggende verdiene – allmennmenneskelige levereregler.....	55
5.2. Moralske evalueringer – Fremskrittspartiet.....	57
5.2.1. Man skal ikke sette seg selv først.....	60
5.2.2. Man skal verne om de svake.....	61
5.2.3. Man skal snakke sant.....	64
5.2.4. Krisehåndtering.....	65
5.3. Moralske evalueringer – Arbeiderpartiet.....	71
5.3.1. Man skal ikke misbruke sin posisjon.....	77
5.3.2. Moralisering i Osmundsen-saken.....	81
5.4. Metajournalistikk.....	88
5.5. Ensomme ulver vs. ukultur.....	90
6. Konklusjon	95
7. Litteraturliste	98
7.1. Utvalg.....	103
7.2 Øvrige avisartikler.....	106
8. Appendix	111
8.1. Tabell 16.....	111
8.2. Tabell 17.....	113
8.3. Tabell 18.....	115

1. Innledning

Populærjournalistikken spiller ofte en ledende rolle i formidlingen av politiske skandaler (Allern og Pollack 2009, Eide 2001, Lull og Hinerman 1997). I følge Thompson (2000) er overtramp av bestemte normer, verdier og moralske koder som er allment anerkjent i et konkret samfunn nødvendig for at en skandale skal utvikle seg. Dette overtrampet fører i sin tur til offentlig fordømmelse. De politiske skandalenes populistiske appell og markedspotensial ligger i nettopp det faktum at personlig moral står i fokus. (Allern og Pollack 2009). På denne måten får man en direkte appell til publikums personlige erfaringer, ettersom normene og verdiene i et samfunn er både offentlige og private – de representerer således de felles overbevisningene som finnes i et samfunn (Sillars og Ganer 1982). Mediene opprettholder altså offentlighetens normer og verdier for politisk atferd (Ettema og Glasser 1998), og dermed påvirker de hvilken moralsk standard politikerne bedømmes etter (Allern og Pollack 2009).

Kommentarjournalistikk som sjanger innehar en særegen funksjon innenfor journalistikken da den i større grad tillater subjektivitet, spekulasjon og fortolkning (Enli 2009). Kommentarens subjektive trekk åpner også for moralisering. I mange tilfeller kan det synes som om de politiske kommentatorene tilhører en form for mediedomstol, der den skyldige politikeren etterforskes anklages og dømmes (Allern og Pollack 2009, Pollack 2001, 2008). Gjennom verdidømmer, analyser og annen meningsproduksjon utøver kommentatorene tradisjonelt en synlig politisk aktørrolle. Den økende konkurransen på mediemarkedet har videre gjort at avisene i stadig større grad profilerer sine kommentatorer som en merkevare - stjernekommentatorer (Allern og Pollack 2009, Enli 2009). Kommentatorene har altså blitt mer synlige. Allern og Pollack (2009) hevder at ”hvis nyhetsmedienes fortolkende presteskap – *the pundits of the press* – erklærer en skandalisert politiker for politisk død, blir denne dommen lett til en selvoppfyllende profeti”. Disse stjernekommentatorene har altså en sterk autoritet og er svært synlige i mediene, hvilket rettferdiggjør et kritisk søkelys mot hvordan de bedømmer politikerne moralsk i dekingen av politiske skandaler.

Med dette som bakteppe skal jeg i denne oppgaven ta for meg kommentarjournalistikken i populæravisene VG og Dagbladet i forbindelse med seks politiske skandaler, for å undersøke hvilke verdier som ligger til grunn for kommentatorenes moralske fordømmelse av de skandaliserte politikere. Utvalget inkluderer følgende skandaliserte politikere fra henholdsvis Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet: Trond Birkedal (Frp), Per Sandberg (Frp), Bård Hoksrud (Frp), Manuela Ramin-Osmundsen (Ap), Saera Khan (Ap) og Roger Ingebrigtsen (Ap)¹.

Formålet er å finne hvilke verdier kommentatorene legger til grunn for sine moralske evalueringer av politikere, og hvilke verdier kommentatorene holder det for alvorligst å bryte med. På bakgrunn av Fremskrittspartiets sporadiske, men like fullt gjentakende anklager om at ”mediene er ute etter dem”, tilsikter oppgaven videre å undersøke om det finnes noen tendenser som antyder at politikere i Fremskrittspartiet blir kraftigere moralsk fordømt enn politikere i Arbeiderpartiet i forbindelse med politiske skandaler. Dette lar seg best undersøke innenfor kommentarsjangeren, da dette er blant de mest subjektive uttrykk man ville finne i en avis.

Problemstillingen er som følger:

- 1) Hvilke verdier legger kommentatorene til grunn for sine moralske evalueringer av de skandaliserte politikere, og ved brudd på hvilke verdier er kommentatorene kraftigst i sine moralske fordømmelser?
- 2) Blir politikere vurdert etter deres moralske karakter eller deres kompetanse?
- 3) Blir skandaliserte politikere fra Fremskrittspartiet kraftigere moralsk fordømt enn skandaliserte politikere fra Arbeiderpartiet?

1.1. Begrepsavklaring

Jeg vil innlede ved å gjøre rede for noen sentrale begreper som benyttes i oppgaven, og hvordan disse skal forstås i denne sammenheng.

1.1.1. Verdier

”En verdi er en grunnleggende og allmenn vurdering av foretrukne tilstander og atferdsmønstre” (Kjeldsen 2006: 323). Mennesker kan ha verdier som får dem til å mene at man skal være generøse mot hverandre, eller at vi bør passe på miljøet. I følge sosialpsykologien kan også verdier være negativt orientert, eksempelvis kan verdier få mennesker til å mene at man bør forby prostitusjon, eller at man aldri bør drepe et menneske (ibid:). Sillars og Ganer (1982: 187) hevder at verdier er en indikator på de felles overbevisningene som finnes i et bestemt fellesskap. Samfunnets verdier former den enkelte, samtidig som de gir enkeltpersoner tilgang til samfunnet. Når kommentatorene moraliserer over de skandaliserte politikerne påpeker de at politikerne har brutt med bestemte verdier eller verdioppfatninger som anses som viktige i det norske samfunnet. Det er nettopp disse underliggende verdiene som skal identifiseres i min analyse. Videre kan verdier komme i konflikt med hverandre. Innenfor retorikken løses dette ved ”value hierarchies”, som simpelthen plasserer noen verdier som overlegne eller viktigere i forhold til andre verdier (Inch og Warnick 1998: 204). Som vi skal få se holder også kommentatorene noen verdier som viktigere enn andre. Min analyse søker å gi svar på hvilke.

1.1.2. Normer

”Normer er konkretiseringer av oppfatninger om riktig atferd” (Jenssen 2014: 104). Disse oppfatningene gjenspeiler grunnleggende verdioppfatninger i samfunnet. Noen normbrudd vil oppfattes som mer alvorlige enn andre, avhengig av hvor viktige verdiene som krenkes er for samfunnet. De fleste vil for eksempel oppfatte salg av narkotika som mer alvorlig enn å snike på bussen (ibid). Når kommentatorene eksempelvis moraliserer over at de skandaliserte politikerne har løyet, er selve løggen et normbrudd, mens dette gjenspeiler verdioppfatningen om at man skal snakke sant. Verdier og normer er alltid forankret i maktrelasjoner. De strukturerer sosialt liv på

måter som tillater visse former for aktivitet, og utelukker eller forbyr andre (Lull og Hinerman 1997: 41).

1.1.3. Moralske evalueringer

Et samfunns dominerende moral er bestående av de verdier og normer samfunnet holder som viktige å etterleve (Lull og Hinerman 1997: 3). Moral har altså å gjøre med hva mennesker i et samfunn opplever som rett og galt. De tekstutdragene som identifiseres og analyseres i denne oppgaven er kommentatorenes *moralske evalueringer* av de skandaliserte politikerne. Disse viser dermed til normbrudd politikerne har begått, som i sin tur gjenspeiler verdier i det norske samfunnet. Kommentatorenes moralske evalueringer kan dermed ses som manifeste uttrykk for latente verdier. De moralske evalueringene er med andre ord kommentatorenes moralske fordømmelse av de skandaliserte politikerne og partiene. Et samfunns dominerende moral er likevel aldri komplett fastlagt, og ulike moralske standarder vil derfor gjelde for ulike personer (Enli 2009: 132). Dette vil vi få se i analysen da kommentatorene fordømmer de skandaliserte politikerne i ulik grad.

2. Teoretisk rammeverk

2.1. Politiske skandaler

I internasjonal litteratur defineres skandaler som spektakulære hendelser forårsaket av brudd på moralske normer som har blitt forsøkt hemmeligholdt, men som pressen har avslørt, hvilket fører til offentlig fordømmelse (Midtbø 2007:15) I følge Lull og Hinerman (1997: 11,29) er overskridelsen av bestemte normer et hovedkriterium for skandalisering. Dermed må normer som representerer den dominerende moralen i samfunnet være overtrådt for at en hendelse skal kunne utvikle seg til en skandale. Samfunnet lager altså regler for hva som er moralsk akseptabelt, og disse blir krenket når enkeltpersoner setter sine egne ønsker foran samfunnets regler. John B. Thompsons (2000) definisjon av politiske skandaler er blant de mest innflytelsesrike, og den peker på fem sentrale kjennetegn ved politiske skandaler:

1)overskridelsen av bestemte verdier, normer og moralske koder. Hva som anses som en overskridelse er betinget av kulturelt ståsted 2) normbruddet må bli offentlig kjent, 3) det må også være noen som er støtt og sjokkert over det som har skjedd, 4) videre må overtrampet føre til offentlig fordømmelse, gjerne i form av kilder som er villige til å stå frem med sin kritikk, 5) sist må avsløringen om overskridelse av bestemte verdier, normer eller regler true den skandaliseres renommé og politiske innflytelse (Thompson 2000: 13-14). Mitt bidrag omhandler således punkt en og punkt fire i Thompsons definisjon: Hvilke verdier moraliserer kommentatorene over at de skandaliserte politikerne ikke har handlet i tråd med, og hvilke av disse fører til sterkest grad av fordømmelse?

Politiske skandaler i vår tid er hyppige (Lull & Hinerman 1997: 1; Allern & Pollack 2009: 14), og de rammer hovedsakelig personer med høye og synlige samfunnsposisjoner. Dermed vekker de en voldsom offentlig oppsikt (Allern & Pollack 2009: 14) Tor Midtbø (2007:18-19) skiller mellom *politikkskandaler* og *politikerskandaler*. Politikkskandaler oppstår når politikere blir beskyldt for feilgrep i utøvelsen av offentlig politikk. Den skandaliserte politikeren har ikke alltid befatning med beslutningen som fører til skandalisering, men kan like fullt ende opp som

ansvarlig for regelbrudd eller dårlig skjønn på et lavere administrativt eller politisk nivå. Politikerkandaler utløses derimot av personlige feil der bestemte overtramp kan knyttes til bestemte politikere. Disse overtrampene blir hovedsakelig begått utenfor politikken, og er sterkt personorienterte da de retter oppmerksomheten mot politikeren som menneske. Mitt utvalg er bestående av én politikkskandale, som omhandler Manuela Ramin-Osmundsen (Ap), mens de resterende skandalene er politikerkandaler relatert til følgende politikere: Trond Birkedal (Frp), Per Sandberg (Frp), Bård Hoksrud (Frp), Saera Khan (Ap) og Roger Ingebrigtsen (Ap).

I dag er andelen politikerkandaler stadig økende (Allern og Pollack 2009:15, Midtbø 2007: 19). En av årsakene til dette er at grensen mellom hva som er offentlig og privat har blitt mindre tydelig. Erving Goffman (1959) omtaler dette som at skillet mellom organisasjoners frontregion og bakregion er blitt utydeligere. Det som skjer bak kulissene, i organisasjonens bakregion, lekkes enklere og fortere til frontregionen. Videre hevder Joshua Meyrowitz (1986) at det med fjernsynet og de nye mediene ble etablert en mellomregion som har bidratt til å gjøre grensen mellom det offentlige og private mindre synlig. De mektige i samfunnet er dermed blitt mer synlige, og i sin tur avmystifisert.

Allern og Pollack (2009: 194, 197) hevder at politikerkandalenes populistiske appell og markedspotensial ligger i det faktum at personlig moral står i fokus. Disse skandalene omhandler ofte brudd på liv og lære, løgner og moralsk svik, samt skyldige ledere som må ta konsekvensene av sine handlinger og bli straffet for dem. Begrensede økonomiske ressurser og kommersielle nyhetskriterier som blant annet favoriserer sensasjonelle saker, gjør at det er billigere å produsere politikerkandaler som moralske fortellinger enn politikkskandaler om mer kompliserte saksforhold. Det politiske aspektet i sakene omhandler i hovedsak anklager om handlinger som bryter med politikens spilleregler samt moralske bud og moralske forventninger om at politikere må leve opp til en særlig høy moralsk standard. Spesielt journalister forfekter et syn om at man skal stille strengere moralske krav til politikere enn til andre mennesker (Fladmoe og Jensen 2009: 27). Løgn er ofte en sentral ingrediens i politiske skandaler (Allern & Pollack 2009:13). Midtbø (2007: 50-51) betegner løgn og fortelser som kanskje de største politiske syndene av dem alle. Dersom politikeren underveis i skandalen kommer med dementier som avsløres som løgn, vil skandalen

eksplosive og eskalere ytterligere (Midtbø 2007: 51-52, Thompson 2000: 16-17). Thompson betegner dette fenomenet som andregangsoverskridelse, da dette kommer i kjølvannet av det opprinnelige normbruddet, førstegangsoverskridelsen (Thompson 2000: 16-18). Videre er normbrudd som omhandler sex, penger og makt særlig skandale-sensitive (ibid 1997: 40).

Hvilke forhold som vekker kritikk og fordømmelse er kulturelt betinget etter hvilke normer og regler som gjelder i et land. I Storbritannia og USA rammes stadig gifte politikere av utroskapskandaler, mens dette knapt vekker oppsikt i Frankrike (Allern og Pollack 2009: 17). Hvilket parti den skandaliserte politikeren tilhører og hvilke verdier dette partier fremmer kan også ha betydning for graden av skandalisering. Atferd som går på tvers av stereotypier skaper større oppstyr enn atferd som bare forsterker dem (Smith 2005: 119). Arbeiderpartipolitikere som blir avslørt for hemmelige maktintriger, eller fremskrittspartipolitikere som blir tatt for spritsmugling, oppfører seg kun i tråd med stereotypiene, og kan derfor i mindre grad forvente kritikk. Det er allment kjent at Frp ønsker lavere alkoholavgifter. Det ble heller ikke noe særlig oppstandelse da daværende Frp-formann, Carl I. Hagen, sto frem som skattesnyter på 1980-tallet (Midtbø 2007: 46), da Frp også ønsker lavere skatter og avgifter.

Dersom overtrampet bryter med stereotypiene, kan man derimot forvente en kraftigere grad av fordømmelse. Eksempelvis førte overgrepsanmeldelsen av tidligere Kristelig Folkeparti-politiker, Jan Birger Medhaug, til stor oppstandelse. Dette fordi Kristelig Folkeparti fronter familieverdier, og avstanden mellom liv og lære ble dermed stor. I slike tilfeller er det imidlertid ofte ikke overtrampet i seg som fører til fordømmelse, men hykleriet det representerer. Videre vil brudd på liv og lære sammen med et avvik fra det norske likhetsidealet føre til ekstra sterk kritikk i norsk sammenheng. Som statsminister for Arbeiderpartiet og sosialdemokrat fikk Gro Harlem Brundtland kraftig kritikk på 1980-tallet for bruk av privat flytransport og fordi hennes sjåfør hadde kjørt med blinkende blålys i 120 kilometer i timen fra Oslo til Eidsvoll for å rekke en valgkampduell. Avisene fremstilte henne som en luksuskvinne, og sammenliknet kjøreturen med den sovjetrussiske partielitens kjøring i Moskvas avenyer (Midtbø 2007: 46-49).

Politikernes posisjon kan også ha betydning for graden av skandalisering. Audun Fladmoe (2008: 88-89) hevder at særlig de store avisene går i front, og at jo høyere posisjon den aktuelle politikeren har, jo lavere vil ”skandaliseringsterskelen” være. Innholdet i lekkasjen eller normbruddet trenger ikke være så alvorlig, så lenge den gjeldende politiske aktøren er mektig. Også Midtbø (2007:17-18) hevder at posisjon har betydning: Skandalens omfang vil vokse proporsjonalt med den skandaliserte politikeres status. En statsministers overtramp vil dermed bedømmes som mer skandaløst enn om en kommunepolitiker skulle begå den samme feilen. På samme måte regnes en skandale som mer betydelig dersom den ender med at en politiker med høy posisjon må fratre sin stilling. Like fullt er det ofte liten sammenheng mellom alvorlighetsgraden av normbruddet og omfanget av skandaliseringen (ibid: 44). Store overtramp kan føre til små skandaler, og vice versa. Likevel er det også slik at et overtramp som må behandles i rettsvesenet vil være en større skandale enn et overtramp som kun fører til sinte leserinnlegg i avisene. Som Midtbø påpeker: ”Det er forskjell på å få kjeft og å havne i fengsel” (ibid: 17). Videre konstaterer Midtbø at ”noen skandaler simpelthen er større enn andre” (ibid: 16).

Videre er det en tendens til at politikere som rammes av medienes skandalisering frakjennes sin personlige ære, og ofte blir gjenstand for karakterdrap. Den som nøler med å fortelle hele sannheten, eller husker feil, risikerer å bli stemplet som en notorisk løgner som ikke er verdig å inneha offentlige stillinger og verv (Allern og Pollack 2009: 203). Dette synet forfektes også av Tor Midtbø, som i boken *Skandaler i norsk politikk* (2007) hevder at mediekritikken i politiske skandaler retter seg mer mot konkrete politikere enn mot politikken som sådan. Overtrampene som fører til skandalisering er ofte trivielle, men konsekvensene er derimot alvorlige. En skandalisert politiker risikerer å få karrieren ødelagt, da skandalene får tillitten som politikere over tid har bygget opp blant velgere, partifeller og journalister til å forsvinne. Midtbøs analyse av seks politiske skandaler viser at de ikke har noen vesentlig betydning for partienes oppslutning, men derimot kan ødelegge politiske karrierer.

Anders Todal Jenssen har i artikkelen ”Medierte politiske skandaler: sårbare politikere – usårbare partier?” (2014) undersøkt dette paradokset om at skandaler ødelegger politiske karrierer uten at partiene mister oppslutning. Hans analyse viser at

publikums holdningsmessige predisposisjoner beskytter partiene mot umiddelbart tap av oppslutning. Til tross for at mange velgere i dag føler svakere lojalitetsbånd til de politiske partiene, er det slik at mange overser skandaler knyttet til det partiet de sympatiserer med. Skandaler i partier de står langt fra politisk, vil derimot vekke mer forargelse. Dette støttes av flere studier som viser at de som identifiserer seg med den skandaliserte politikerens parti ofte er mer tilbøyelige til å ta lett på normbruddet, mens de som identifiserer seg med andre partier gjerne er sterkere i sin fordømmelse (Funk 1996, Stoker 1993, Miller 1999, Bhatti et.al. 2013, sitert i Jenssen 2014) Man snakker derfor ikke om en holdningsendring, men heller en holdningsforsterkning. Det er dermed mye som tyder på at politiske skandaler bidrar til å forsterke etablerte negative holdninger om andre partier, som at de knytter til seg amoralske og tvilsomme karakterer. Jenssen peker også på en tendens til at aviser har mer forståelse for overtramp som er begått av politikere som deler deres grunnsyn. I sin analyse fant han at flere av oppslagene i skandaliseringen av politikerne Helge Solum Larsen (V) og Henning Warloe (H) viste til andre skandaler og hevet rapporteringen til et metanivå, der politikerskandaler generelt ble tema, og ikke de aktuelle normbruddene (Jenssen 2014: 111-112). På bakgrunn av dette vil jeg kort gjøre rede for Dagbladets og VGs politiske ståsted, slik at dette kan diskuteres opp mot funnene i analysen.

Under partipressens tid var Dagbladet Venstres hovedorgan. Avisen brøt med Venstre i 1977 og erklærte seg som uavhengig (Mjeldheim 1993: 92). I dag regner Dagbladet seg som en kulturradikal avis (Sørensen 1993: 176). VG har imidlertid ikke tilkjennegjort noen partipolitisk tilhørighet, og er en uavhengig avis (Eide 1998:15). Likevel har VG tradisjonelt blitt ansett som en borgerlig avis (ibid: 317). I det følgende vil jeg gjøre rede for Dagbladet og VG som populæraviser, og belyse teori om hvordan politiske skandaler blir dekket i disse.

2.1.2. Politiske skandaler i populæravisene

Begrepet *tabloidjournalistikk* blir ofte brukt i negativ betydning da dette gjerne kobles til lett stoff, mye bildebruk og store overskrifter. Men ikke alle aviser i tabloidformat passer nødvendigvis inn i denne negative karakteristikken. Populærjournalistikk er dermed et mer presist begrep om de avisene som undersøkelsen befatter seg med. Likevel har VG og Dagbladet, som de mest suksessfulle populæravisene i Norge både tabloidformat og et populærjournalistisk, altså ”tabloid” innhold. Dette innebærer at

de er såkalte schizofrene aviser som dekker både hard news og soft news – nyheter som blir ansett som samfunnsmessig viktige og nyheter som regnes som mindre viktige (Eide 1991: 161-162).

Skandaler har blitt en viktig del av den tabloide journalistikken (Lull og Hinerman 1997: 1) I norsk sammenheng inntar ofte Norges største avis, VG, en ledende rolle. Det er også hovedsakelig de avisene som når frem til et massepublikum, som legger premissene for skandalisering. Løssalgsaviser fører ofte an når politikerkandaler personifiseres og dramatiseres som melodrama og såpeopera, da disse vekker interesse hos et bredt publikum (Allern og Pollack 2009: 21, 200). Dette fremholdes også av Martin Eide, som hevder at populærjournalistikken er ledende i moraliseringen:

Populærjournalistikken spiller gjerne en ledende rolle i formidlingen av skandaler, og i allmennmenneskeliggjøringen av dem. Et melodramatisk journalistisk repertoar spiller seg i slike saker ut med stor kraft og tydelighet. Her er sterke følelser og rike doser med allmennmenneskelig patos og identifikasjonskraft. Her står helter mot skurker, dyder mot laster, dåder mot udåder (Eide 2001: 23-24).

Det er altså en tendens til at journalistene formidler skandaler på et melodramatisk vis som gjør at de blir enklere for publikum å forstå og å kjenne seg igjen i. Nyhetsmediene tar i bruk personifisering som virkemiddel fordi det svarer til publikums behov for å identifisere seg med andre mennesker. Samtidig innebærer personifiseringen en forenkling som kan gi slike nyheter en bredere publikumsappell enn de som er saksorienterte og abstrakte. Det særegne trekket ved populæravisene er dermed at de i mange saker har en tendens til å redusere virkelighetsbildene til det som lar seg personifisere og dramatisere. (Allern 2001,b: 32-33, Allern og Pollack 2009: 194).

At journalistikken deler trekk med melodramaet og gjør bruk av personifisering er et perspektiv som også Jostein Gripsrud forfekter. Melodramaet er en gammel sjanger som har sin opprinnelse fra teateret, men som senere er blitt benyttet innenfor filmsjangeren. Melodramaet kjennetegnes av enkle karaktertegninger, fokus på enkeltpersoner, overdrevent skuespill og dramatiske avslutningsscener. Videre står

sterke følelser og moral sentralt. Moralen er gjeldende for alle, uavhengig av ens sosiale posisjon i samfunnet (Gripsrud 1992:87-88). Melodramaet bygger på et skille mellom en manifest overflate, og noe latent underliggende som er viktigere. Gripsrud hevder at melodramaet fremstiller en forenklet verden, der en søker å finne det som ligger under den kaotiske og usikre overflaten av moderne eksistens. Melodramaet er således en måte å se og forstå den moderne verden på (Gripsrud 2002: 151-153). Gripsrud trekker en parallell fra melodramaet til journalistikken ettersom journalister som vil gi en konkret fremstilling av abstrakte samfunnsmessige forhold ofte finner det enklest å personifisere sakene ved å knytte dem til enkeltpersoners handlinger og framtoning. Slik blir det også mulig å bedømme disse enkeltpersonene moralsk, fordi de kan deles inn i onde og gode personer (ibid: 154). Allern og Pollack (2009: 21) hevder at denne tilbøyelsen til melodrama og personifisering innebærer at alle enkelt kan ta stilling til normbruddet, og distansere seg fra den skandaliserte. Således er nyhetsmediene ”den offentlige markedsplassen der skandalen tilbys og utvikles som et drama foran et *indignert* publikum” (ibid: 21). Dette innebærer også et psykologisk element i form av moralsk indignasjon og skadefrohet hos publikum fordi en person med makt, prestisje og privilegier ”får som fortjent” (ibid: 9)

Videre setter Allern og Pollack (2009: 18) spesielt politikerskandalene i sammenheng med melodramaet, da de i sin forenkling og personifisering fremhever kampen mellom motsatte krefter: svakhet og styrke, godt og vondt, skyldige og uskyldige. Lull og Hinerman (1997) hevder at mediene inntar rollen som den offentlige privatmoralens vokter i forbindelse med politikerskandaler. Videre omtaler Bourdieu journalister som gjør seg til talspersoner for en småborgerlig moral som små samvittighetsdirektører (Bourdieu 1998: 63), de opprettholder offentlighetens normer og verdier for politisk atferd (Ettema og Glasser 1998: 3), og dermed påvirker de hvilken moralsk standard politikere bedømmes etter (Allern og Pollack 2009: 17). Det er nettopp hvilken moralsk standard politikerne bedømmes etter oppgaven søker å belyse.

Videre hevder Pollack (2008) at politiske skandaler er normbekreftende i den forstand at samfunnet gjør opp med skadelige avvik, slik at institusjonene som er rammet kan fornye sin legitimitet. I følge Douglas (1986) vil det å finne skyldige innenfor eget samfunn lette samfunnets indre kontroll og styrke lojaliteten til samfunnet. Ettersom

mediene har inntatt en rolle der de opprettholder offentlighetens normer og verdier, samt påvirker hvilken moralsk standard politikerne bedømmes etter, kan man si at moderne mediene i praksis har overtatt den rollen kirken tidligere hadde med hensyn til vurdering av synd, tilbud til botsgang og vurdering av tilgivelse (Allern og Pollack 2009: 19). Til tross for dette må ikke den kritiske journalistikkens betydning undervurderes. Journalistisk granskning av makten er viktig da en aktiv og pågående presse kan gjøre befolkningen bedre informert og således styrke demokratiet (ibid: 9). Like fullt kan mediedrev og skandalisering føre til noen moralske og politiske problemer fordi det lett fører til en tilstand preget av et ensidig perspektiv: ”I politiske skandaler tar nyhetsmediene, spesielt de redaksjonene som fører an, rollen som en utenomrettslig domstol der journalistene både etterforsker, tiltaler og dømmer” (ibid: 203). Dette kan bli et problem fordi skandaliseringen favoriserer den plettfrie politikerne fremfor den handlekraftige (Jenssen & Fladmoe 2009: 46). På bakgrunn av et mediene tilsynelatende spiller en sentral og mektig rolle i politiske skandaler er det nødvendig å belyse teorier angående journalistisk makt.

2.2. Journalistisk makt

Martin Eide setter medierte skandaler og journalistisk makt i sammenheng:

En mediert skandale er et prisme for journalistisk makt i høymoderne mediesamfunn. Den viser hvordan journalistikk og makt er sammenfiltret på interessante måter (Eide 2001: 13).

Dagbladet og VG er ledende innenfor den norske populærjournalistikken, og innehar derfor en svært sentral posisjon i den norske offentlighet, hvilket gjør dem til arenaer for og aktører i daglige maktspill. Det er vanlig å si at mediene har en dagsordenmakt. Om mediernes makt ikke kommer til uttrykk i hva politikerne skal mene, kommer den til uttrykk i utvalget av hvilke saker politikerne må mene noe om. Det er de sakene pressen tar opp politikerne må ta tak i (Midtbø 2007: 91). McCombs og Shaw (1972) viste for eksempel med en studie fra den amerikanske valgkampen i 1968 at usikre velgere i hovedsak var opptatt av saker som hadde en sentral plass i mediene, eller på dagsorden. Dette betyr ikke at mediene forteller folk hva de skal mene, men heller hva eller hvem de skal mene noe om (Walldahl 1999: 119). Ettersom mediene har stor betydning for den politiske kommunikasjonen, kan man si at de politiske aktørenes

troverdighet og tillit er ”medieformidlede størrelser, som ikke er uavhengige av den journalistiske formidlingen” (Eide 2001: 25). I denne sammenheng er det relevant å trekke inn framing-teori, som har å gjøre med hvordan journalistene formidler nyhetssaker.

2.2.1. Journalistiske tolkningsrammer

Framing er basert på antakelsen om at hvordan en sak blir formidlet i nyhetene kan ha betydning for hvordan den blir forstått eller tolket av publikum (Scheufele & Tewksbury 2007: 11,14). På norsk snakker man gjerne om tolkningsrammer eller nyhetsrammer. Generelt kan man altså si at tolkningsrammer har som funksjon å foreslå hvordan publikum kan tolke et problem eller en hendelse (Tewksbury & Scheufele 2009: 19). Robert Entman definerer det å ramme inn en nyhetssak som å velge ut noen aspekter av en oppfattet virkelighet, og gjøre dem mer tydelige i den teksten som kommuniseres. Dette påvirker hvordan problemstillingen defineres, hvordan årsaker oppfattes, den moralske evalueringen eller fordømmelsen og en mulig oppfølging av saken og/eller forslag til løsning (Entman 1993: 52). Hvilken tolkningsramme som benyttes kan altså få betydning for den moralske fordømmelsen. I forbindelse med skandaler må en slik tolkningsramme være gjentakende og fremtredende. Videre krever skandaler et narrativ der et bestemt individ blir fremstilt som en skurk som forårsaker et betydelig sosialt problem. Videre blir personifisering benyttet som virkemiddel for å gjøre skandalen mer nyhetsverdig (Entman 2012: 28). I følge generiske journalistiske tolkningsrammer skal presentasjon og fokusering tilpasses redaksjonens nyhetsverdier. Et typisk eksempel er å ta i bruk en konfliktramme som fokuserer på at aktørene krangler og kommer med sterke beskyldninger mot hverandre. I slike tilfeller vil hovedsakelig de aspektene som fremhever konflikten bli inkludert i deknningen av saken (de Vreese 2002, sitert i Allern og Pollack 2009: 18).

Mediene er vår tids offentlige rom (Schudson 1991:141). Jenssen og Aalberg hevder at mediens makt er økende, og at vi ikke lenger kun kan si at ”politikeres, partiers og regjeringers skjebne avgjøres i mediene, men også i stor grad av mediene” (Jenssen & Aalberg 2007: 7). Dette har å gjøre med at mediene og politikerne stadig tilpasser seg hverandres strategier (Hernes 1978). Asp (1986) beskriver denne stadige kampen

mellom journalister og politikere som en medialiseringsspiral, og hevder at mediene har styrket sin makt i forhold til politikere og partier. Han hevder at vi i dag har en situasjon han betegner som *mediokratiet*. Denne situasjonen kjennetegnes av at journalister setter dagsorden og i stor grad bearbeider og tolker stoffet. Dette gjør at journalistenes makt øker i forhold til politikernes. I mange sammenhenger kan mediene sies å være aktører i det politiske spillet fordi de utøver press mot partier, interesseorganisasjoner og institusjoner (Jenssen 2007: 9). Dette er en forholdsvis ny tendens i Norge som har oppstått etter avviklingen av NRK-monopolet og partipressen. I monopoltiden var NRK tilbakeholdne og svært forsiktige i sin dekning av politikk (Jenssen 2007: 10), da man hadde strenge krav til en balansert dekning av politiske saker (Halse & Østbye 2003: 176).

2.2.2. *Journalismen*

Parallelt med partipressens avvikling vokste det frem en journalistisk profesjonsideologi som hadde et sterkt fokus på egendefinerte nyhetskriterier og journalistisk uavhengighet (Jenssen 2007: 10). De svenske maktutredene, Petersson og Carlberg, har kalt denne yrkesideologien for *journalismen*, og har diagnostisert den som en blanding av populisme og elitisme (Eide 2001: 50, Petersson & Carlberg 1990). Denne ideologien preges av at folket skal hylles og smigres, samtidig som journalistens lederrolle blir feiret, fordi det er først når journalisten tar saken at det virkelig skjer noe. I journalismens verden eksisterer det tre samfunnsgrupper: makthavere, vanlige folk og journalister – sistnevnte står midt i mellom makten og folket – klar til å hjelpe folket og utfordre makten. I følge journalismen er det verste som kan skje at makthavere får ha folket for seg selv, og snakke direkte til dem (Eide 2001: 50, Petersson 1994). Innenfor denne profesjonsideologien står en vokterrolle i forhold til offentlige dyder sentralt (Eide 2001: 15). Det er interessant å se kommentarsjangeren i lys av journalismen, da dens subjektive trekk i større grad tillater journalisten å innta en lederrolle enn hva den objektive nyhetsartikkelen gjør.

2.3. Kommentarjournalistikk

Stein Sneve ser den økte bruken av kommentarjournalistikk som et ledd av den nye yrkesideologien, journaliseringen. Han hevder at kommentaren vil spille en sentral rolle i kampen om å ta ledelsen fordi den er utenfor kildenes kontroll og gir mulighet til å fortolke og omtolke det politikerne sier. (Sneve 2002: 39-40). Dette har å gjøre med kommentarsjangerens særegenhet som i større grad tillater subjektivitet (Enli 2009: 121). Kommentatorene kan dermed komme med fasitsvar, noe som gir dem stor makt over tolkningsrommet og er en av forklaringene på hvorfor kommentarjournalistikken har økt både i omfang og prestisje de siste årene (Sneve 2002: 41). Kommentarsjangeren har inntatt en posisjon der den har blitt en kilde til ”meningsdannelse og meningsartikulering, dagsordensetting og dagsordenevaluering” (Nimmo og Combs 1992: 8). I de kommende avsnittene vil det bli gjort rede for kommentarjournalistikkens historie, hvordan dagens kommentatorer blir fremmet som en merkevare og hvordan de blir benyttet som et dømmende presteskap i politiske skandaler. Avslutningsvis vil det kort bli gjort rede for debatten om ”kommentariatet”.

2.3.1. Kommentarens historie

Kommentarartikkelen slik vi kjenner den i dag har dype historiske røtter, og kan spores tilbake til 1500-tallets Frankrike. (Igland og Stølås 2008: 21, Roksvold 1997: 15). Kommentatoren eller *columnisten*, fikk høy prestisje i USA da de kommersielle avisene vokste frem på begynnelsen av 1900-tallet. Med radioens gjennombrudd som nyhetsaktør opplevde avisene konkurranse, og de amerikanske avisene så et markedsmessig potensial i å fokusere på hva som lå bak nyhetene. Hvorfor ble dermed et sentralt spørsmål. I Norge fikk man derimot ikke kommersielle aviser før mot slutten av 1900-tallet. Ettersom avisene under partipressens tid var tilknyttet partiene, speilet kommentatorenes meninger avisenes grunnholdninger. Kommentaren ble altså skrevet på maktens premisser, og bar derfor preg av mye ensidig propaganda (Sneve 2002: 28).

Etter at partipressen ble avviklet har denne situasjonen endret seg totalt (Raaum 1999:56). Den stadig voksende informasjonsmengden i mediene og et raskere tempo i nyhetsformidlingen har ført til en økende mengde kommentarstoff som analyserer den politiske hverdagen og setter saker i perspektiv (Knapskog 2009: 287). Kommentaren står med andre ord langt fra de tradisjonelle nyhetenes objektive ideal. Videre har kommentaren fått en mer personlig og engasjerende form enn tidligere. Samtidig har kommentarens formål endret seg fra å speile partienes synspunkter og ønsker til i mer utstrakt grad å skape endring, eller få i gang prosesser som løser politiske problemer (Sneve 2002: 36, 52). Som Djerf-Pierre og Weibull (2008) påpeker innehar politisk kommentarjournalistikk en sentral funksjon i form av at journalisten skal fungere som ombudsmann og forsvare publikums antatte interesser.

2.3.2. Kommentatorer som merkevare

I dag er det å stå frem med egne, sterke meninger blitt en viktig del av pressens selvforståelse og nye idelologi. De fleste aviser har taklet den pressede medieøkonomien ved å markere sitt ideologiske ståsted tydeligere, blant annet ved mer bruk av kommentarer og analyser (Sneve: 2002: 35). Kommentatorene brukes i stadig større grad av papiravisene som en merkevarebyggende funksjon som følge av konkurransen fra nettavisene (Enli 2009: 125, Igland og Stølås 2008: 24-25, Sneve 2002: 38). Effekten av dette er at kommentarene blir stadig mer synlige i norske aviser (Allern 2001b, Sneve 2002: 39). I løpet av de siste årene har det skjedd en utvikling der kommentatorene ikke bare kommenterer i sine egne medier, men også blir brukt som eksperter i andre medier, eksempelvis når Dagbladets Marie Simonsen eller Dagsavisens Arne Strand, kommenterer dagens politiske hendelser i NRKs Dagsnytt 18. Allern og Pollack (2009: 22) omtaler dette fenomenet som gjenbruk, og viser til at dette gjelder en forholdsvis liten andel kommentatorer – stjernekommentatorer. Når de samme kommentatorene figurerer gjentatte ganger i ulike medier vil det etableres et syn på dem som autoriserte vitere. Disse stjernekommentatorene har altså en sterk autoritet og er svært synlige i mediene, noe som rettferdiggjør et kritisk søkelys på hvordan de forvalter denne autoriteten i deknningen av politiske skandaler.

2.3.3. Fordømmende kommentatorer

Kommentatorene spiller en sentral rolle i dekningen av politiske skandaler. Vanlige nyhetsjournalister dekker kun de faktiske hendelsene rundt en sak objektivt. Kommentatorene kan derimot når som helst komme med nye analyser, meninger og anbefalinger. (Nord et.al. 2012: 87). Dersom det ikke avsløres nye kritikkverdige forhold fort nok, kan kommentatorene trekkes inn for å holde saken varm (Jenssen og Fladmoe 2009: 35-36). I mange tilfeller kan det synes som om de politiske kommentatorene tilhører en form for mediedomstol, der den skyldige politikerens etterforskes anklages og dømmes (Allern og Pollack 2009, Pollack 2001, 2008). Gjennom verdidommer, analyser og annen meningsproduksjon utøver kommentatorene tradisjonelt en synlig politisk aktørrolle. Videre viser en studie av politiske kommentators rolle i politiske skandaler i Norge og Sverige at de innehar en sentral rolle i form av å være historiefortellere eller regissører som presenterer ulike tolkningsrammer for publikum. Studien viser også at sannsynligheten for at en skandalisert politiker trekker seg er større dersom flere levede politiske kommentatorer er enige om kritikken (Nord et.al. 2012: 101). Dette støttes av Allern og Pollack (2009: 22) som hevder at dersom kommentatorene erklærer en skandalisert politiker for politisk død, kan denne dommen fort bli en selvoppfylgende profeti.

2.3.4. Kommentariatet

Kommentarjournalistikkens stadig mer synlige rolle har gjort at den i økende grad har blitt utsatt for kritikk. I debattartikkelen "Kommentariatets diktatur" (Lysbakken og Isaksen 2008) hevdet politikerne Audun Lysbakken (SV) og Thorbjørn Røe Isaksen (H) at politiske kommentatorer har for stor innflytelse på politikken, og at kommentariatets profetier blir selvoppfylgende. Videre kritiserer de mediene generelt for å fokusere for mye på spill, spetakkel og skandaler i dekningen av politikk og valgkamper. Artikkelen førte til samfunnsdebatt om kommentarjournalistikken. Men kommentatorene selv avviste kritikken og hevdet at politikerne fryktet journalistenes analyser og forsvarte sin legitime rett til å avsløre maktmisbruk (Enli 2009: 125).

2.4. Politikernes omdømme

Som det tidligere er blitt gjort rede for er det politikernes omdømme og personlige karriere som står i fare under skandalisering. Ettersom oppgaven tilsikter å si noe om hvordan kommentatorene mener politikere bør være, og ikke være, ønsker jeg å belyse litteratur som har med politikeres omdømme å gjøre.

2.4.1. Ethos

Retorikkens ethos-begrep, herunder det subjektive ethos, kan være behjelpelig til å forklare hvorfor enkelte personer har tillit og troverdighet blant folk, og hvilken form for troverdighet de blir tilskrevet (Kjeldsen 2006: 119-120). Det subjektive ethos omhandler oppfattelsen av en talers personlige kvaliteter, som utgjøres av hans *moralske karakter*, hans *velvilje overfor tilhørerne* og hans *kompetanse* eller *forstandighet* (ibid: 115). Innenfor retorikken defineres ethos normalt som *den oppfatningen en mottager har av en avsender på et bestemt tidspunkt* (ibid: 119). En avsender kan være en enkeltperson, men også en institusjon eller et politisk parti. Deres ethos vil bestå av den oppfattelsen mottakerne har på et bestemt tidspunkt. Ethos er dermed dynamisk (ibid: 119). I min analyse har jeg benyttet meg av det subjektive ethos-begrepet for å undersøke hvilke av ethos-dimensjonene karakter og kompetanse kommentatorene vurderer de skandaliserte politikere etter. Som vi skal få se vurderes de i stor grad etter deres karakter, som omhandler deres personlige moral.

2.4.2. Det norske likhetsidealet

Fordi politikere vurderes av både partiorganisasjon, velgere og journalister, samt er avhengige av personlig autoritet for å forhandle med politikere i eget og andre parti, kan man trygt si at politikere lever av sitt gode navn og rykte. Dette gjør dem sårbare. Mange journalister mener at man skal stille strengere moralske krav til politikere enn til vanlige mennesker, noe som gjør politikere spesielt sårbare for de personorienterte politikerkandalene (Jenssen & Fladmoe 2009: 27). Den medialiserte politikeren er med andre ord vel så avhengig av karisma som av det politiske aspektet

i rolleutøvelsen (Jenssen 2014: 102). Thorbjørnsrud (2003, 2010: 84) har funnet at norske politikere ønsker å bli oppfattet som folkelige. Dette bekreftes av Jean Pascal Daloz (2007) som fant et ekstremt likhetsideal i den norske politiske kulturen som gir seg utslag i form av normer om at man ikke skal skille seg ut, og ikke vise frem statussymboler, men heller fremstå som mest mulig lik folk flest. Krogstad og Storvik (2007: 38-40) hevder at norske politiske ledere innehar en egalitær form for karisma de betegner som *the carisma of ordinary human beings*. Dette har sin bakgrunn i den norske puritanske tradisjonen som førte til at man vektla verdier som indre karakter sammen med en sterk likhetstankegang som stammer fra det gamle bondesamfunnet (ibid: 240). Avisenes fremstilling av daværende statsminister, Gro Harlem Brundtland, som en luksuskvinne i etterkant av at hun benyttet privatfly er et godt eksempel på hvordan en politiker kan oppleve skandaleoppslag i mediene fordi man har brutt med en grunnleggende verdi i det norske samfunnet: Det norske likhetsidealet.

2.4.3. *Krisehåndtering*

Hvordan politikere fremstiller seg selv, eller bygger opp sitt omdømme, er altså betinget av hvilket kulturelt og politisk klima politikere befinner seg i. Således må også den PR- eller krisestrategien skandaliserte politikere velger ta høyde for hvilke normer og verdier som gjelder i samfunnet (Daloz 2009: 295). Denne strategien kan få avgjørende betydning for skandalens omfang. Dersom man innrømmer og beklager overtrampet kan man vekke sympati fra publikum og mediene (Thompson 2000: 22-24). Også den norske skandalelitteraturen fremholder at man bør legge alle fakta på bordet, legge seg flat og beklage normbruddet. Hensikten er å bli fort ferdig med saken (Allern og Pollack 2009: 13). Tor Midtbø hevder at håndteringen av en politisk skandale ofte er viktigere enn selve skandalen (bt.no 08.12.02). Jeg vil derfor i det følgende gjøre rede for noen retoriske forsvarsstrategier man kan benytte i en skandale.

Apologia er den klassiske betegnelsen på forsvarstale. Apologia som kommunikasjon er utviklet for å unngå, begrense eller rette opp skaden på omdømmet (Frandsen og Johansen 2008:10). Det finnes ulike typologier av retoriske forsvarsstrategier og apologia. Disse kan rangeres på en skala fra aggressive til mer imøtekommende

responser (Hornnes 2009: 156). Blant de mest aggressive forsvarsstrategiene finner man angrep på anklager, benektelse og sydebukk. Disse forsøker å beskytte personen som er anklaget, gjerne på bekostning av eventuelle offer. Videre forsøker man å sverte anklagers omdømme i et forsøk på å rette opp sitt eget rykte. Man kan også benekte at en hendelse har funnet sted, forårsaket andre skade eller at man er ansvarlig for skandalen. Sist kan man forsøke å finne en sydebukk som kan ta skylden (Benoit 1995: 75). I motsatt ende av skalaen finner man de mer imøtekommende forsvarsstrategiene, som uforbeholden unnskyldning og korrigerende handling. Førstnevnte innebærer at man påtar seg fullt ansvar og ber om tilgivelse. Ved en korrigerende handling lover aktøren å finne en løsning på problemet (Hearit 2006: 31).

2.4.4. Metajournalistikk

2000-tallets politiske journalistikk kjennetegnes blant annet av metajournalistikk, som innebærer journalistikk om journalistikk (Esser & D'Angelo 2006 sitert i Enli 2009: 130). Dagens politiske journalistikk er selv-refererende, re-medierende og den re-fortolker hendelser som i utgangspunktet er mediert (Ekström 2003 sitert i Enli 2009: 130). Evaluering av skandaliserte politikeres mediehandtering og kritikk av andre mediers dekning av en skandale inngår i en generell utvikling der mediekritikk har blitt innlemmet i den rituelle skandaliseringen (Enli 2009: 130). I etterkant av politiske skandaler oppstår det ofte debatter og refleksjoner rundt mediernes rolle og etiske ansvar (Midtbø 2007: 57). I følge Enli (2009: 130) kan dette i norsk sammenheng tidfestes til 2002, da tidligere helseminister Tore Tønne begikk selvmord etter en periode med skandalisering.

2.5. Forholdet mellom Frp og mediene

Oppgaven har til formål å undersøke om det finnes noe som tilsier at skandaliserte politikere i Frp blir holdt opp til en annen moralsk standard enn skandaliserte politikere i Arbeiderpartiet. Bakgrunnen for denne undersøkelsen er at Frp ved flere anledninger har hevdet at mediene er spesielt ute etter dem. Som vi skal få se i diskusjonen av analysens resultater er disse påstandene gjenstand for betydelig

moralisering fra kommentatorene. Jeg vil i det følgende gjøre rede for ulike perspektiver på forholdet mellom Frp og mediene.

I forbindelse med Birkedal-skandalen gikk både Siv Jensen og Per Sandberg hardt ut mot pressen og anklaget den for å ”grafse” og forhåndsdomme Trond Birkedal (tv2.no 24.03.11). Pressens dekning av Frp ble også gjenstand for debatt i august 2011 da Frp-medlemmene Aina Stenersen og Brage Baklien i en kronikk i Dagens Næringsliv (17.08.11) tok til orde for en norsk versjon av Fox News, som kunne bidra til å gi en mer balansert dekning av norsk høyreside. I kronikken hevdet de at norsk presse er venstredreid i politiske spørsmål og at de har en valgkamp mot Frp i mediene.

Kronikken ble blant annet basert på tall fra den årlige medieundersøkelsen, gjort av Respons analyse for Nordiske Mediedager, som viser at Frp ikke ville fått en eneste representant på ”journalistenes Storting” (Vatnøy 2012). Medieundersøkelsen fra 2014 viser at dette fortsatt stemmer. Kun to prosent av journalistene oppga at de ville ha stemt på Frp dersom det var stortingsvalg i morgen (512 spurte). Til sammenligning oppga fem prosent at de ville stemt Rødt, elleve prosent ville stemt SV og hele 35 prosent ville stemt AP (Journalisten.no 08.05.14).

Anders Johansen (2001:167-169) har imidlertid hevdet at norske medier kanskje er mindre Frp-fiendtlige enn de selv er klar over. For Frp er Norge en samling enkeltpersoner som i liten grad er avhengige av hverandre, og som i det store og hele kan få styre seg selv. De spiller altså på en populistisk retorikk som innebærer å redusere kompliserte samfunnsforhold til enkle og direkte personforhold. I den grad nyhetsmediene gjør bruk av en journalistisk form som bidrar til å redusere kompliserte saker til personspørsmål, legger de til rette for Frps retorikk. Man snakker med andre ord om en populistisk journalistikk som handler om å bruke et språk som folk flest forstår. Dette er samme slags språk som den populistiske politikken gjør bruk av.

Eirik Vatnøy i Civita har gått kvantitativt gjennom dekningen av partiene Frp, AP og Høyre i VG, Dagbladet, Aftenposten og Dagens Næringsliv. Han fant at avisene neppe kan kalles Frp-vennlige, men at de heller ikke legger opp til noen systematisk dårlig behandling av partiet. Frp kommer totalt sett dårligst ut i Civitas rapport, men

forskjellene er relativt små, særlig mellom Frp og Ap, og rapporten støtter ikke anklagene som enkelte partimedlemmer har rettet mot mediene. Vatnøy påpeker at det er en kvalitativ forskjell mellom dekningen som hans kvantitative analyse ikke får frem. Vatnøy har videre prioritert å velge bort perioder som er preget av politiske skandaler eller saker som skaper særlig oppmerksomhet rundt ett parti (Vatnøy 2012). Mitt bidrag kan således bidra til å belyse hvorvidt Dagbladet og VG holder skandaliserte politikere fra Ap og Frp opp mot ulike moralske standarder.

En medieanalyse, utført av Retriever Norge på oppdrag fra SKUP, har analysert mediedekningen i forbindelse med seks overgrepssaker og én sexkjøpssak i norsk politikk. De skandaliserte politikerne analysen tar for seg er Helge Solum Larsen (V), Henning Skumsvoll (Frp), Bård Hoksrud (Frp), Rune Øygard (Ap), Trond Birkedal (Frp), Jan Birger Medhaug (KrF) og Terje Søviknes (Frp). Analysen befatter seg altså med hele fire politikere fra Frp. Målt etter antall artikler skrevet om de enkelte sakene var det ingen sammenheng mellom medietrykk og partitilhørighet. Det som imidlertid har betydning for medietrykket i ukene etter avsløringen, er hvorvidt det dukker opp beskyldninger fra flere påståtte ofre. Videre ser det ut til at sakens alvorlighetsgrad, politiets etterforskning og partiets håndtering av saken har betydning for hvor stort medietrykket blir. Samlet sett er det noe mer fokus på partiet og partiledelsen i saker vedrørende Frp. Dette er ikke et entydig bilde, men heller en generell tendens. Det påpekes at Frp-ledelsen var uklare rundt hvorvidt de hadde kjennskap til overgrepsanklagene i forbindelsen med Søviknes – og Birkedal-saken. Dette bidro til å skape negativ oppmerksomhet rettet mot Frp i disse sakene. Videre er det kun Frp som systematisk retter kritikk mot mediens dekning og anklager pressen for forskjellsbehandling. Sist kan antallet Frp-saker i seg selv ha påvirket hvordan kommentatorene ser på disse sakene. I kommentarstoffet er Frps krisehåndtering gjennomgående gjenstand for negativ omtale (Strand, Willoch og Nilsen 2012).

3. Utvalg og metode

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for oppgavens utvalg og metode. Jeg vil innlede ved å gjøre rede for utvalget. Deretter vil jeg forklare hvilken metode som er brukt og hvordan jeg har gått frem i arbeidet med analysen. Til slutt vil det kort bli diskutert noen metodiske utfordringer knyttet til undersøkelsen.

Før oppgavens metode og utvalg blir nærmere forklart vil det være formålstjenlig med en overordnet beskrivelse av opplegget. Oppgaven baserer seg på en kvalitativ innholdsanalyse av 44 leder- og kommentarartikler i forbindelse med seks politiske skandaler. I analysen identifiserte jeg kommentatorenes moralske evalueringer av de skandaliserte politikerne og partiene. Ut i fra disse har jeg tolket hvilke verdier som lå til grunn for den moralske fordømmelsen. Videre har jeg analysert hvorvidt de moralske evalueringene retter seg mot politikerne eller partienes karakter eller kompetanse, som knytter seg til retorikkens subjektive ethos-begrep. Det er også foretatt en enkel opptelling av resultatene for å skape oversikt i analysematerialet. Dette opplegget muliggjør at oppgavens problemstilling kan besvares. I det følgende vil detaljene i opplegget beskrives.

3.1. Utvalg

Utvalget består av leder- og kommentarartikler fra populæravisene Dagbladet og VG. Litteraturen utpeker tabloider og populæraviser som ledende i forbindelse med skandalisering (Allern og Pollack 2009, Eide 2001, Lull og Hinerman 1997), og som anførere i moraliseringen denne oppgaven har til hensikt å undersøke (Allern og Pollack 2009, Eide 2001, Ettema og Glasser 1998, Lull og Hinerman 1997).

Videre fremholder Allern og Pollack (2009: 200) at det er liten tvil om at det er de avisene som når frem til et massepublikum som legger premissene for skandalisering, og at det i norsk sammenheng ofte er VG som leder an i dekningen av politiske skandaler. Dagbladet og VG når frem til et massepublikum da de er ledende og riksdekkende representanter for norsk populærjournalistikk. Denne posisjonen gjør dem til arenaer for og aktører i daglige maktspill (Eide 2001: 25). Dagbladet og VG er blitt valgt fordi de er Norges største populæraviser, og jeg ønsker å sette et kritisk

søkelys på hvordan de forvalter sin makt og autoritet i forbindelse med dekningen av politiske skandaler. Dette lar seg best undersøke innenfor leder- og kommentarsjangeren, da dette er blant de mest subjektive uttrykk man ville finne i en avis. Disse to sjangrene har sine ulikheter, ved at lederen gir uttrykk for avisens mening mens kommentaren uttrykker de enkelte kommentatorenes mening. Jeg har likevel valgt å inkludere begge sjangrene i analysen da de begge er meningsbærende i form. Det er også ofte politiske kommentatorer som skriver lederne. I diskusjonsdelen vil jeg referere til kommentatorene og kommentarartikler da kun åtte av utvalgets artikler er lederartikler.

Det er blitt analysert leder-og kommentarartikler i forbindelse med seks politiske skandaler. Artikkelen som er inkludert i utvalget er de som ble publisert fra normbruddet ble kjent, og to uker frem i tid, da den lengste saken ble dekket i to uker. Dette gjelder for samtlige skandaler med unntak av Saera Khan (Ap). Her er Dagbladets artikler skrevet i tidsrommet 10.10.08 – til 11.10.08, for VG er det imidlertid et språk da avisen har skrevet en lederartikkel da saken ble avslørt (25.09.08), og en kommentarartikler etter at Khan informerte om at hun ikke ønsket å ta gjenvalg til Stortinget (10.10.08). Samtlige av utvalgets artikler er hentet ut fra Retrievers database.

3.1.1. Utvalgets skandaler

Utgangspunktet for utvelgelsen av skandaler har vært et ønske om å undersøke politiske skandaler tilknyttet Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet. Dette fordi Frp ved gjentatte anledninger har ment seg forskjellsbehandlet i forhold til andre norske politiske partier. Ap er valgt fordi det er det eneste partiet innefor den såkalte ”venstreblokken” på den politiske høyre/venstre-aksen i Norge som i størrelsesorden er sammenlignbart med Frp. I tillegg tilkommer det at Frp til stadighet har påpekt medienes kobling til venstresiden², og da i særdeleshet Ap³, hvilket gjør det interessant å se disse to partiene opp imot hverandre.

² For eksempel ovenfor nevnte kronikk av Frp-medlemmene Aina Stenersen og Brage Braklien i Dagens Næringsliv (17.08.12) der de hevdet at norske medier er venstredreide i politiske spørsmål.

Skandalene i utvalget består i all hovedsak av politikerskandaler, som har med personlige feil eller normbrudd å gjøre. Følgende skandaler karakteriseres som politikerskandaler: Trond Birkedal (Frp), Per Sandberg (Frp), Bård Hoksrud (Frp), Roger Ingebrigtsen (Ap) og Saera Khan (Ap). Videre kan skandaliseringen av Manuela Ramin-Osmundsen (Ap) betegnes som en politikkskandale, som oppstår ved feilgrep i utøvelsen av offentlig politikk. Jeg har ønsket å inkludere såkalte sexskandaler fra begge partier for å kunne si noe om hvordan kommentatorene moraliserer i skandaler som omhandler det samme tema. Av samme årsak er skandaliseringen av Saera Khan og Per Sandberg inkludert ettersom disse sakene er av mindre alvorlig grad, og det kuriøse slag. Det må presiseres at selv om sakene omhandler det samme tema, så skiller de seg fra hverandre på en rekke punkter. Jeg har derfor ikke behandlet dem som like i diskusjonsdelen. Videre har jeg ønsket å inkludere en politikkskandale, herunder Manuela Ramin-Osmundsen (Ap), for å undersøke om det er noen forskjell i moraliseringene i en slik skandale, sammenliknet med de mer personorienterte politikerskandalene. I utgangspunktet var det også ønskelig å inkludere en politikkskandale fra Frp for å undersøke om det finnes noen tendenser til at kommentatorene vurderer partiene etter en ulik moralsk standard i slike saker. Dette var ikke mulig da det følgelig har vært en forutsetning at skandalene som analyseres har vært dekket av Dagbladets og VGs kommentatorer. Årsaken til at det kun er politikerskandaler fra Frp har altså å gjøre med manglende datagrunnlag. Utvalget er således strategisk da det baserer seg på ”systematiske vurderinger av hvilke enheter som ut fra teoretiske og analytiske formål er mest relevante og mest interessante” (Grønmo 2004: 88).

3.2. Metode

I analysen er jeg ute etter hvilke verdier som ligger til grunn for kommentatorenes moralske evalueringer, samt hvorvidt kommentatorene vurderer politikerne og partiene etter deres karakter eller kompetanse. Dette vil gi meg grunnlag for å gi noen antydninger om hvilke verdier kommentatorene anser det som alvorligst å bryte med,

³ Frps tidligere formann, Carl I. Hagen, har siden 1980-tallet omtalt NRK som ARK – Arbeiderpartiets rikskringkasting (Syvertsen 1997:53).

og hvorvidt det finnes noen tendenser til at skandaliserte politikere fra Frp blir kraftigere moralsk fordømt enn skandaliserte politikere fra Ap.

For å undersøke dette vil jeg benytte meg av kvalitativ innholdsanalyse for å gå i dybden på de moralske evalueringene. På denne måten kan jeg identifisere deres bakenforliggende verdier, og hvorvidt de vurderer politikerne og partiene etter deres moralske karakter eller kompetanse. Videre vil jeg kunne identifisere språklige virkemidler som kan si noe om styrken på de moralske evalueringene. Dette vil være ord og uttrykk som for eksempel ”graverende”, ”fatalt dårlig” og ”løy så det rant av henne”, hvilket indikerer at kommentatorene anser brudd på en bestemt verdi som særlig alvorlig. Jeg vil også benytte meg av enkel opptelling av resultatene for å få oversikt over større tendenser i analysematerialet. Det vil bli talt opp antall moralske evalueringer og antall vurderinger av karakter og kompetanse innenfor ethos-begrepet. Datamaterialet er således ikke representativt, og er kun gjeldende for de undersøkte skandalene.

I den kvalitative analysen vil jeg benytte den symptomale lesemåten, som ser på tekster som manifesterer uttrykk for underliggende betydninger. Disse underliggende betydningene kan for eksempel være dominerende normer og forestillinger som er selvsagte for en gruppe mennesker (Østbye et.al. 2007: 60). I min undersøkelse vil de moralske evalueringene være et manifest uttrykk for underliggende verdier. Jeg støtter meg på Sillars og Ganer (1982) som hevder at sosiale verdier er det beste utgangspunktet for å undersøke offentlig argumentasjon. De mener at all argumentasjon vil være preget av de underliggende verdiene som representerer de felles overbevisningene som finnes i et bestemt samfunn. Verdier er således både offentlige og private, og representerer koblingen mellom et argument og dets publikum (Sillars og Ganer 1982: 185-195, Perelman og Olbregts-Tyteca 1969: 75). De moralske evalueringene⁴ i mitt utvalg påpeker i hovedsak noe galt, og er i den forstand argumenter for hvilke verdier politikerne har brutt med. Dette kan illustreres av følgende moralske evaluering fra utvalget: ”Den avsatte barne- og likestillingsministeren, hadde en så omtrentlig omgang med sannheten at den måtte føre til hennes endelikt som statsråd” (VG 16.02.08). Her moraliserer kommentatoren

⁴ Se også begrepsavklaring.

over at Manuela Ramin Osmundsen har begått et normbrudd i form av å lyge, og dermed brutt med verdioppfatningen om at man skal snakke sant.

De moralske evalueringene som identifiseres og analyseres i dette utvalget er tekstutdrag bestående av en til tre setninger der en aktør eksplisitt uttrykker en verdidom. Disse verdidommene kan både være positive og negative. Eksempelvis er følgende moralske evaluering negativt rettet mot Frp-ledelsen, og kommentatoren moraliserer over brudd på verdioppfatningen om at man ikke skal sette seg selv først: ”Birkedals stjerne i partiet var høy og fortsatte å stige. Nye rykter om hans omgang med gutter i ungdomspartiet ble ikke grepet fatt i” (Dagbladet 26.03.11). Videre er følgende moralske evaluering av Jens Stoltenberg positiv da det moraliseres over at han har utvist handlekraft: ”Jens Stoltenberg er ikke svekket etter dette. Tvert imot har han i to dager vist handlekraft og unngått å snuble i detaljene” (VG 15.02.08,b). I all hovedsak er utvalgets moralske evalueringer negative, og skal leses som dette i diskusjonsdelen dersom ikke annet er oppgitt. Videre registreres det moralske evalueringer ved hvert tilfelle det uttrykkes brudd på en konkret verdi, selv om denne uttrykkes flere ganger i en artikkel. I kommentarartikkelen ”Du er feig, Siv!” (VG 24.03.11) er det for eksempel fem moralske evalueringer som fremholder brudd på verdien ledere må være sitt ansvar bevisst. De enkelte moralske evalueringene kan også gi uttrykk for flere verdier: ”Tillitsvalgte i en lederposisjon har et særlig ansvar, ikke minst når man har å gjøre med ungdommer og mindreårige” (Dagbladet 23.03.11). Dette er et eksempel fra skandaliseringen av Trond Birkedal, hvor kommentatoren moraliserer over at han har brutt med verdien om at ledere må være sitt ansvar bevisst, og at man skal verne om de svake.

3.2.1. *Vurdering av karakter og kompetanse*

Videre er analysens formål å undersøke hvilke dimensjoner – *karakter* eller *kompetanse* - av det subjektive ethos-begrepet kommentatorene vurderer de skandaliserte politikerne og deres parti etter. Jeg har benyttet Mc Croskeys (1966) dikotomier som retningsgivende i identifiseringen av hvorvidt kommentatorene vurderer politikerne etter karakter eller kompetanse i analysen. Jeg har imidlertid utelatt den subjektive ethos-dimensjonen *velvilje*. Dette fordi det retoriske begrepsapparatet definerer velvilje som den omsorg eller velvilje tilhørerne oppfatter

at en avsender har overfor dem (Kjeldsen 2006: 143). I min undersøkelse er det avisene og kommentatorene som formidler politiske skandaler, og dermed er det ikke praktisk å inkludere velvilje da bruk av denne dimensjonen forutsetter en direkte link mellom en taler og hans publikum. Mc Croskeys (1966) dikotomier vedrørende karakter og kompetanse er som følger:

Karakter:

Ærlig – uærlig

Vennlig – uvennlig

Behagelig – ubehagelig

Selvisk – uselvisk

Hyggelig – fryktelig

Dydig – syndig

Kompetanse:

Pålitelig – upålitelig

Velinformert – utilstrekkelig informert

Kvalifisert – ikke kvalifisert

Intelligent – uintelligent

Verdifull – verdiløs

Ekspert – ikke ekspert (ibid).

Det er nødvendig å presisere at disse dikotomiene ikke er uttømmende, men kun benyttes som retningsgivende i hvorvidt de moralske evalueringene bedømmer politikerne og partienes etter karakter eller kompetanse. Som man kan se av dikotomiene knytter karakter seg til personlige menneskelige egenskaper, mens kompetanse knytter seg til menneskelige egenskaper i forbindelse med fag og arbeidsfelt. I denne sammenheng vil kompetanse registreres når kommentatorene vurderer politikerne og partiene etter deres politiske kompetanse. Det er dermed dikotomien *kvalifisert – ikke kvalifisert* som er mest relevant tilknyttet kompetanse.

Eksempelvis er følgende moralske evaluering rettet mot Manuela Ramin Osmundsens karakter: ”De siste dagene har Manuela Ramin-Osmundsen tegnet et bilde av seg selv som en person med et meget omtrentlig forhold til sannheten og en som tror hun kan

komme unna med det meste” (VG 15.02.08,b). Her er det hennes personlige karakter som blir vurdert. Motsatt er følgende moralske evaluering rettet mot hennes kompetanse: ”Men Stoltenberg var mer opptatt av Ramin-Osmundsens imponerende internasjonale utdannelse enn hennes politiske svakheter” (Dagbladet 15.02.08). Her moraliseres det over at hun ikke innehar den kompetansen som er nødvendig for å være statsråd, hun er altså ikke kvalifisert. Utvalgets moralske evalueringer er hovedsakelig rettet mot enten karakter eller kompetanse. Det er kun ved noen få tilfeller blitt registrert begge deler. Videre registreres det kun for karakter og kompetanse når moraliseringen retter seg mot den skandaliserte politikeren eller partiet han eller hun representerer. Dette fordi det også rettes moralisering mot andre aktører, og for at dette ikke skal forstyrre bildet av fordelingen mellom partiene.

3.2.2. Metodiske utfordringer

En svakhet ved kun å analysere de moralske evalueringene er at det ikke blir gjort en fullstendig tekstanalyse. Analysen kan dermed ikke si noe om den helhetlige dekingen av de politiske skandalene i utvalgets leder- og kommentarartikler, men kun det moraliserende innslaget i dekingen. Like fullt er det analyse av dette konkrete sjangertrekket som best kan gi svar på oppgavens problemstilling, da de moralske evalueringene er manifesterede uttrykk for de underliggende verdiene som politikerne bedømmes etter. Videre vil tekstutdragene som presenteres være tatt ut av sin kontekst. Det må dermed presiseres at alle artiklene i utvalget er blitt grundig gjennomlest, og at de moralske evalueringene er blitt analysert i lys av den kontekst de oppsto i. I diskusjonen av resultatene vil jeg presentere de moralske evalueringene som er typiske for utvalget.

Den kvalitative innholdsanalysen inneholder et subjektivt element da analysen nødvendigvis har innslag av fortolkning og vurdering (Grønmo 2004: 192). Det har vært behov for bruk av skjønn ved tolkningen av de moralske evalueringene, og jeg har ved noen tilfeller vært i tvil i analyseprosessen. Like fullt har jeg gjort mitt beste for at tolkningene skal være så presise og dekkende som mulig. For at undersøkelsen i stor grad skal være etterprøvbare har jeg lagt ved analysearbeidet som er gjort i forbindelse med noen av kommentarartiklene slik at man tydelig kan se hvordan jeg

har gått frem⁵. Videre har analysen blitt grundig gjennomlest flere ganger for å unngå feil. Til slutt er det nødvendig å presisere at utvalgets begrensede størrelse innebærer at resultatene ikke kan generaliseres ut over de fenomenene som er observert og analysert (Østbye et.al. 2007: 27). Resultatene for denne undersøkelsen taler med andre ord kun for seg selv, og gir ikke grunnlag for å trekke konklusjoner om norsk politisk kommentarjournalistikks moraliserende trekk *per se*.

3.2.3. Oppgavens struktur

Her vil jeg kort gjøre rede for oppgavens videre struktur. I kapittel 5.1. vil det bli gjort rede for generelle tendenser i utvalget som er gjeldende for både Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet. I kapitlene 5.2. og 5.3. vil jeg diskutere de verdiene som er mest interessante og typiske for henholdsvis Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet. I kapittel 5.4. vil jeg vise hvordan metajournalistikk er sterkt tilstedeværende i utvalget, før jeg i kapittel 5.5 drøfter hvorvidt skandaliserte politikere fra Fremskrittspartiet blir kraftigere moralsk fordømt enn skandaliserte politikere i Arbeiderpartiet. Til slutt vil jeg presentere oppgavens konklusjon i kapittel 6.

Men først vil jeg kort gjøre rede for hendelsesforløpet i de enkelte skandalene. I den forbindelse vil jeg også presentere hvilke verdier som ligger til grunn for kommentatorenes moralske evalueringer i hver enkelt skandale, samt hvorvidt de vurderes etter karakter eller kompetanse. Dette er således svar på del 1 og del 2 av problemstillingen.

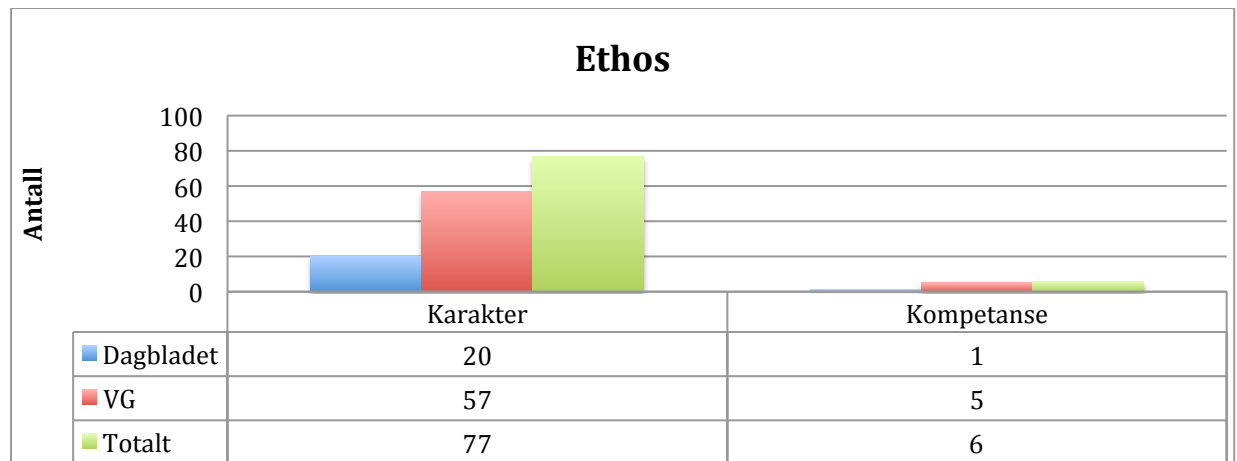
⁵ Se tabell 17 og 18 i appendix for hvordan jeg har gått frem under analysearbeidet.

4. Skandalene

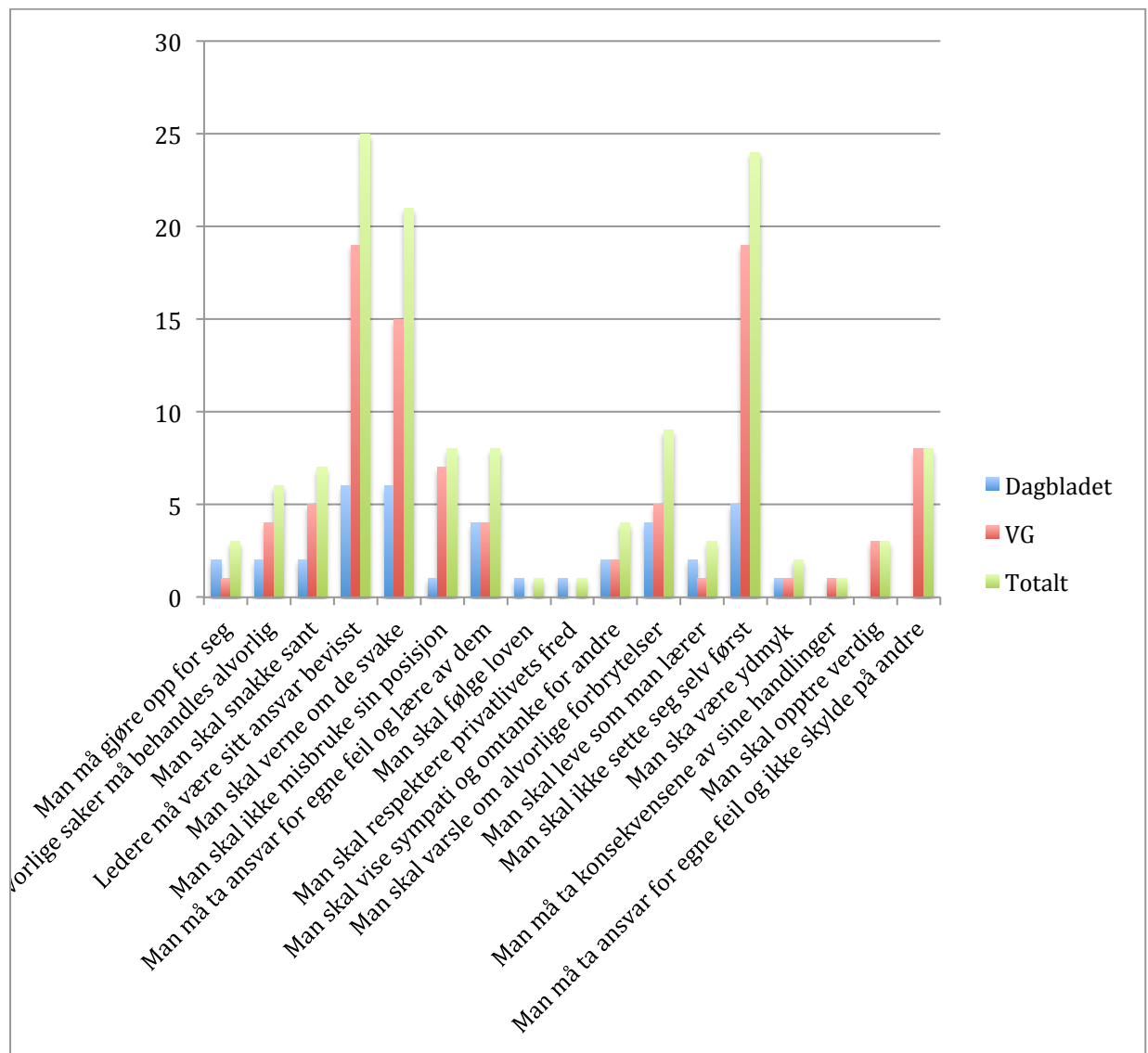
4.1. Trond Birkedal (Frp)

21. mars 2011 ble det avslørt at Trond Birkedal, ordfører kandidat i Stavanger og sentralstyremedlem i partiet, var blitt arrestert og siktet for å ha snikfilmet en naken mann på badet sitt. Birkedal trakk seg umiddelbart fra alle verv i partiet (Vg.no 21.03.11). To dager senere ble siktelsen utvidet til også å gjelde seksuell omgang med en gutt under 16 år. Birkedal benektet forholdet (Dagbladet 23.03.11). Samme dag kom nyheten om at politiet igjen utvidet siktelsen mot Birkedal til å gjelde smugfilming av seks unge menn mens de var nakne. I denne anledning uttalte Frps generalsekretær, Geir Mo, at pågripelsen av Birkedal kom overraskende på sentralstyret (Aftenposten.no 23.03.11). Frp-ledelsen benektet altså at de hadde kjennskap til påstandene mot Birkedal. Bistandsadvokaten til gutten som Birkedal angivelig hadde hatt seksuell omgang med hevdet imidlertid at Frp-ledelsen hadde visst om påstandene i lang tid (Adresseavisen.no 23.03.11). Dette førte til spekulasjoner i mediene om hvorvidt Frp-ledelsen hadde løyet. Videre gikk partiformann, Siv Jensen, og nestleder, Per Sandberg, ut å beskyldte mediene for å grafse i saken og for å forhåndsdomme Birkedal (Tv2.no 24.03.11). Senere kom det frem at partiets generalsekretær, Geir Mo, og leder av Fremskrittspartiets Ungdom (FpU), Ove Vanebo, hadde kjent til påstandene, uten å varsle politiet (Vg.no 24.03.11). Denne skandalen omhandlet derfor i stor grad at Frp unnlot å varsle om beskyldningene, samt partiets krisehåndtering. Dette kan illustreres av Dagbladets sak ”PR-ekspertene slakter Frps krisehåndtering” (Dagbladet.no 24.03.11). Birkedal ble senere dømt for disse forholdene (Vg.no 17.10.12).

Tabell 1: Ethos-fordeling i Birkedal-skandalen

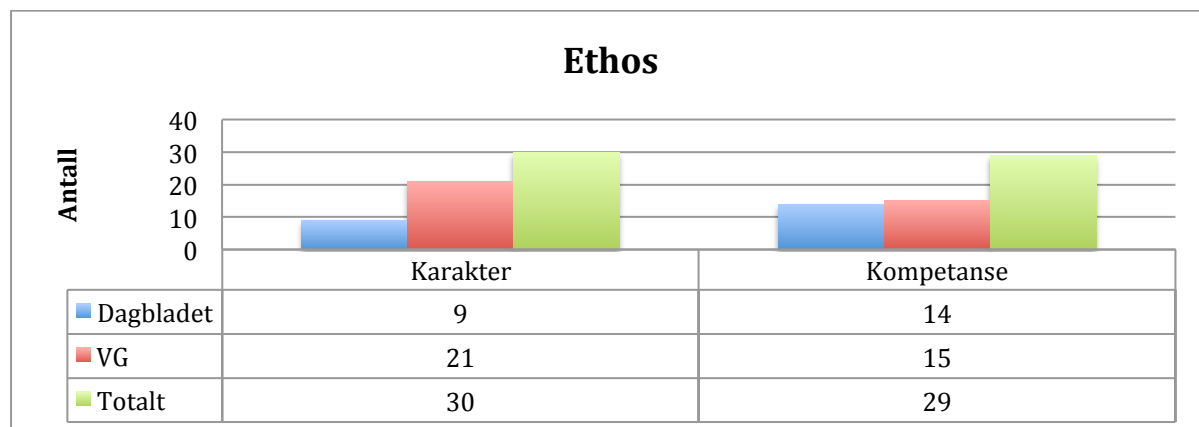
Tabell 2: Verdier i Birkedal-skandalen

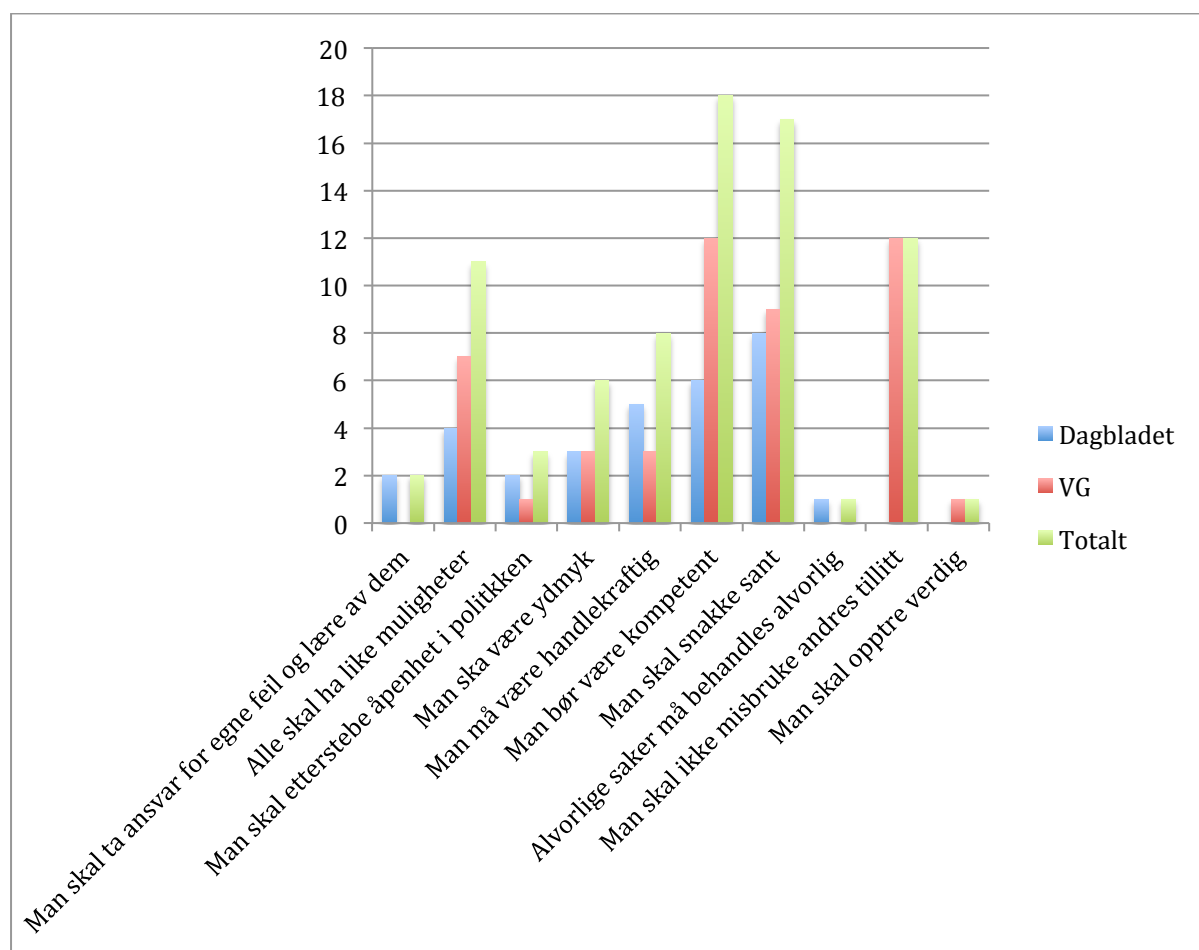
4.2. Manuela Ramin-Osmundsen (Ap)

Da Barne- og likestillingsminister, Manuela Ramin-Osmundsen (Ap), valgte å ikke forlenge barneombud Reidar Hjermanns åremål, men heller ansette juristen Ida Hjort Kraby, ble det spekulasjoner i mediene om hvorvidt det lå politiske årsaker bak avgjørelsen. Dette fordi Hjermann flere ganger hadde kommet med utspill som sto langt i fra den sittende regjeringens synspunkter. Osmundsen uttalte derimot at hun ønsket et barneombud med juridisk kompetanse som kunne løfte hensynet til barnas rettigheter (Vg.no 08.02.2008). Da VG kunne avsløre at Osmundsen kjente det nye barneombudet gjennom et kvinnelig nettverk av jurister som møttes jevnlig i private sammenhenger, begynte saken å utvikle seg til en politisk skandale (VG 10.02.08). Osmundsen hevdet først at hun ikke hadde et nært kjennskap til Kraby, men ble utsatt for et stort mediepress den påfølgende uken da det stadig kom nye avsløringer om private sammenkomster mellom de to. Flere opposisjonspolitikere uttalte seg svært kritisk, blant annet Lars Sponheim (V), som sa at han ikke hadde tillit til statsråden og at alt tydet på at hun hadde løyet (Aftenposten.no 13.08.08). Den 13. februar holdt statsminister, Jens Stoltenberg (Ap), en pressekonferanse der han ga Manuela Ramin-Osmundsen sin fulle tillit som statsråd og understreket at hun ikke var inhabil da hun ansatte Kraby. Dagen etter holdt statsministeren en ny pressekonferanse der han fortalte at Osmundsen ville fratre som statsråd. Bakgrunnen for dette var ny informasjon om at Osmundsen likevel hadde hatt kontakt med Kraby i forbindelse med ansettelsesprosessen. Da Kraby under prosessen trakk sin søknad, hadde Osmundsen fortalt deres felles venninne, Anne Lise Ryel, at Kraby hadde vært en sterk søker til jobben. Dagen etter denne samtalen informerte Kraby departementsråden om at hun likevel ville søke stillingen. Denne informasjonen hadde Osmundsen holdt skjult for statsministeren, noe som førte til at hun måtte trekke seg som Barne- og likestillingsminister (Vg.no 14.02.08).

Tabell 3: Ethos-fordeling i Osmundsen-skandalen

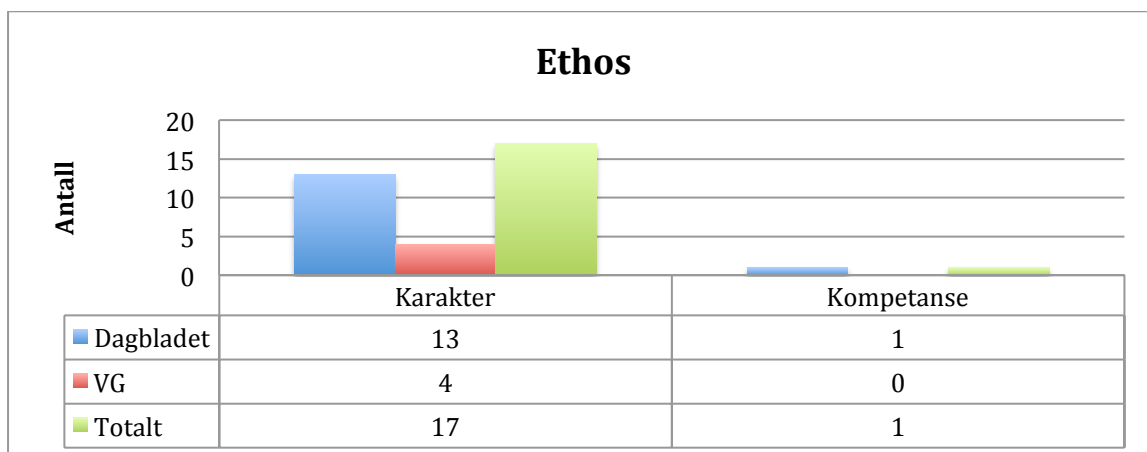
Tabell 4: Verdier i Osmundsen-skandalen

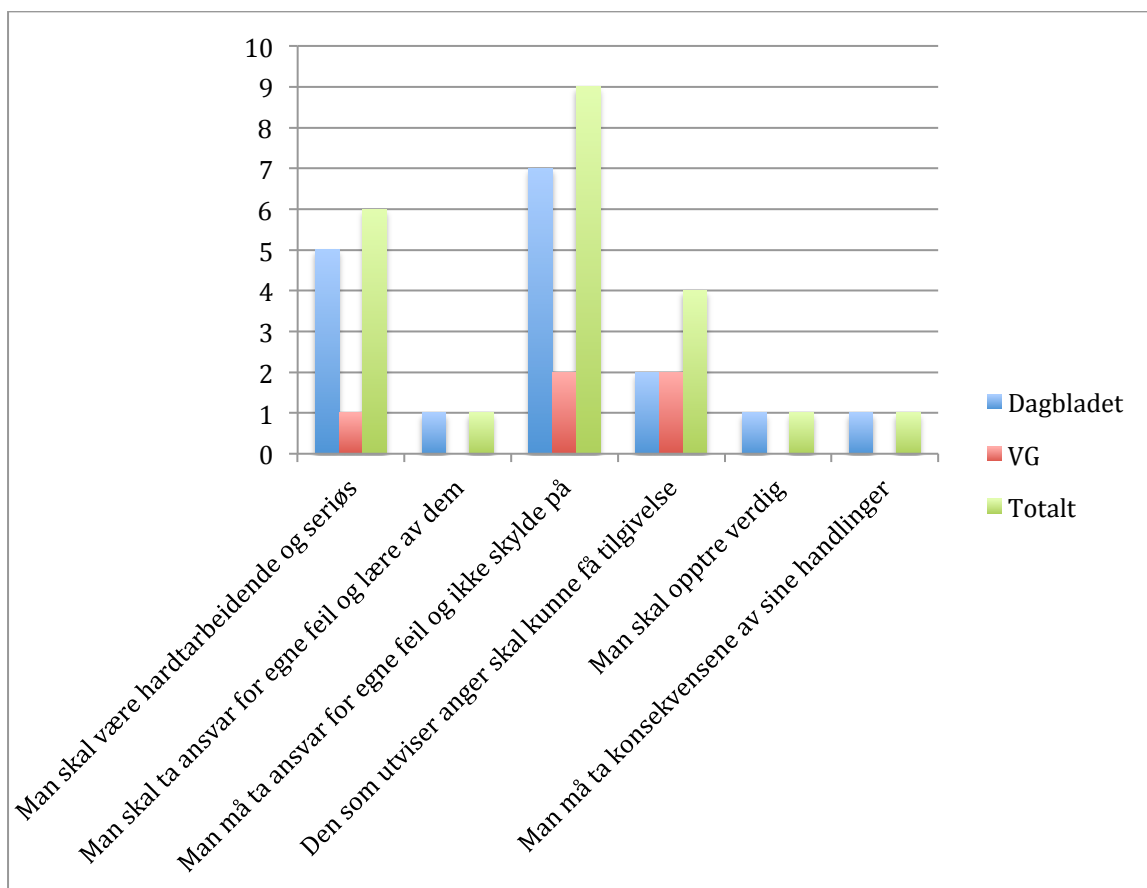
4.3. Per Sandberg (Frp)

14. desember 2006 avslørte VG at stortingsrepresentant og nestleder i Frp, Per Sandberg, i følge flere stortingsrepresentanter hadde vært synlig alkoholpåvirket på Stortingets talerstol. Sandberg innrømmet selv at han hadde drukket tre akevitt og en øl på en juleavslutning, men benektet at han følte seg full. (Vg.no 14.12.06, a). Samme dag holdt partileder, Siv Jensen, en pressekonferanse hvor hun kunne meddele at Sandberg var blitt sykemeldt. Jensen uttalte at hun hadde full tillit til Sandberg, som hun kunne meddele at hadde det tøft, og var fryktelig lei seg. Sandberg selv uttalte til VG at han vurderte sitt politiske liv, og at han ønsket å gå til frontalangrep på media, som feilaktig hadde fremstilt at han var synlig beruset på Stortingets talerstol. Videre hevdet Jensen at Sandberg var utsatt for en svertekampanje av anonyme stortingskolleger og mediene (Vg.no 14.12.06, b). Saken førte til bred mediedekning, og også tidligere tabber ble trukket frem: Under overskriften ”Sandbergs tidligere tabber” viste blant annet Adresseavisen til at Sandberg ble dømt for vold mot en asylsøker i januar 1997, og dømt for overtredelse av veitrafikkloven i desember 2006 etter at han angivelig skulle ha råkjørt (Adressa.no 14.12.06). Denne saken ble også plukket opp og gjengitt i flere medier. Etter en periode med oppslag døde imidlertid saken ut, og Sandberg beholdt sin stortingsplass og sine verv i Frp.

Tabell 5: Ethos-fordeling i Sandberg-skandalen

Tabell 6: Verdier i Sandberg-skandalen

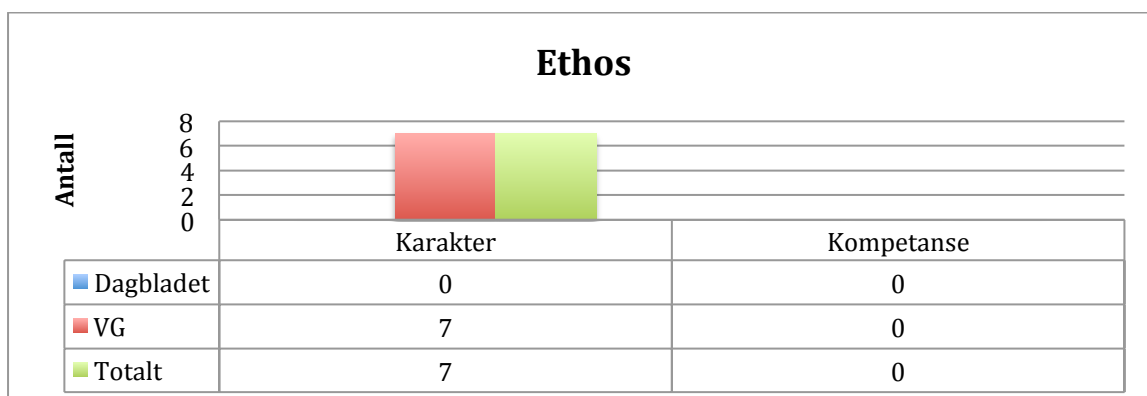

4.4. Saera Khan (Ap)

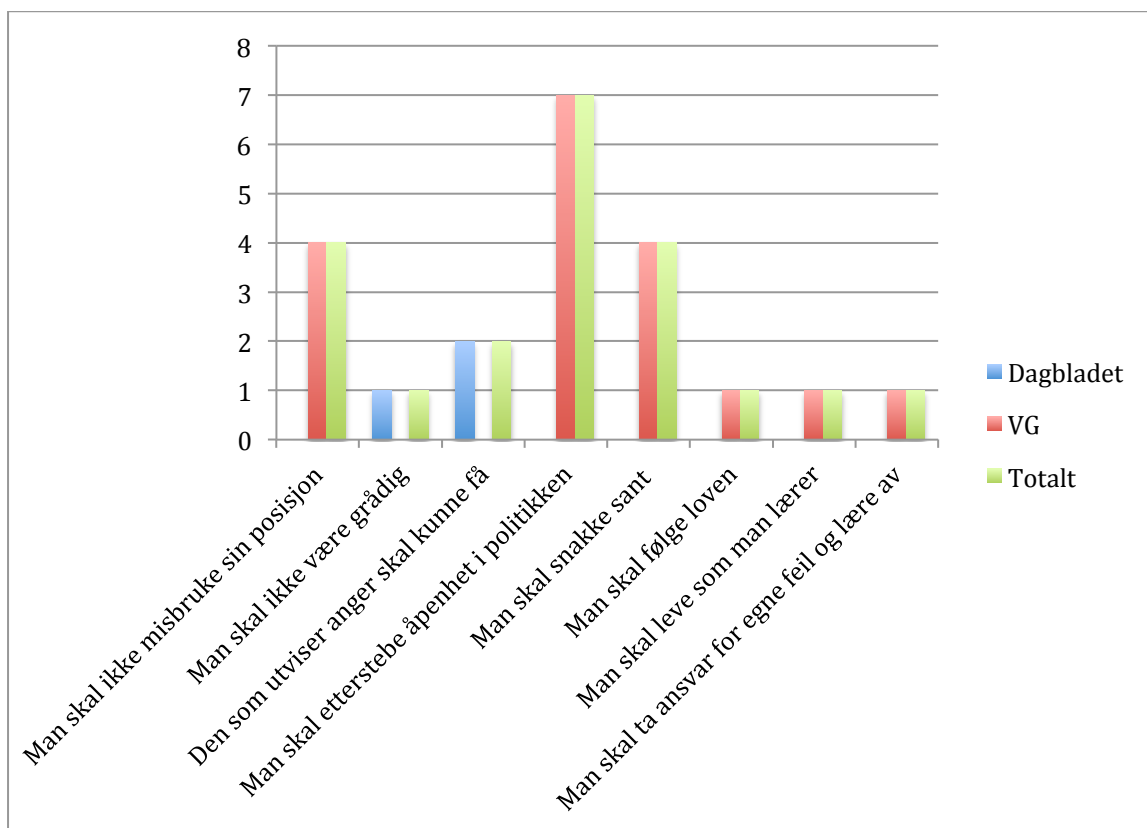
24. september 2008 kunne VG avsløre at stortingsrepresentant Saera Khan (Ap), hadde så høye mobilregninger at stortingspresident, Thorbjørn Jagland (Ap) grep inn og krevde at hun måtte betale for dem selv. Khan ville ikke opplyse om hvor høye mobilregningene hennes hadde vært, men hevdet at de var høye fordi hun ringte mye til familien i utlandet. Avsløringen var et ledd i at VG over en periode hadde satt et kritisk søkelys på det de mente var manglende åpenhet fra Stortinget, herunder at Stortinget hemmeligholdt hvilke stortingsrepresentanter som hadde fått varsel om for høye mobilregninger (VG 24.09.08). Etter flere dager med avisoverskrifter om de høye mobilregningene, opplyste Khan at hun nylig hadde tilbakebetalt regningene på eget initiativ. VG avlørte samme dag at Khan hadde ringt spåkoner på dyre teletorgnumre. Selv benektet Khan forholdet (VG 27.09.08).

Etter flere dager med taushet, forklarte Khan til Aftenposten (nett 05.10.08) at årsaken til de høye mobilregningene var at hun hadde en kjæreste som var spesialsoldat i utlandet, og at hun hadde hatt dyre satelittelefon samtaler med ham. Dette avvises av Forsvaret. Da VG konfronterte henne med opplysningene, hevdet hun imidlertid at kjæresten var ansatt i det britiske forsvaret, og at hun ringte ham på hans private satelittelefon. Det britiske forsvaret benektet derimot Khans påstander fordi deres soldater ikke fikk bruke personlige satelittelefoner ute på oppdrag (Vg.no 08.10.08). Neste dag kom det frem at Khan likevel hadde ringt spåkoner, og det for flere hundretusen kroner. Khan innrømmet da og beklaget forholdet. Saken endte med at Khan ble sykemeldt, og ikke ville ta gjenvalg som Stortingskandidat for Oslo Ap (Aftenposten.no 10.10.08).

Tabell 7: Ethos-fordeling i Khan-skandalen

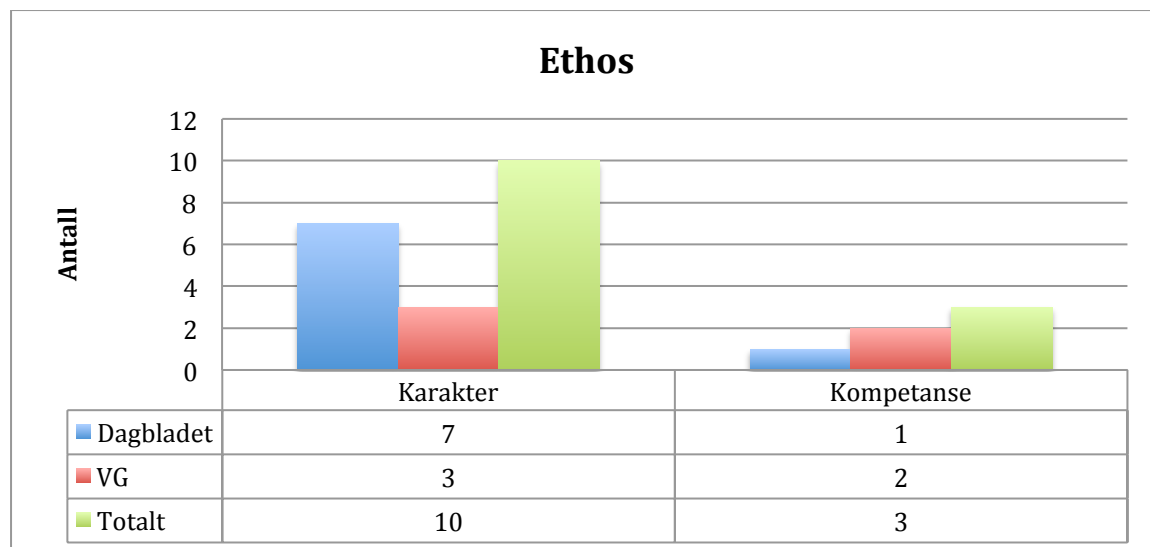
Tabell 8: Verdier i Khan-skandalen

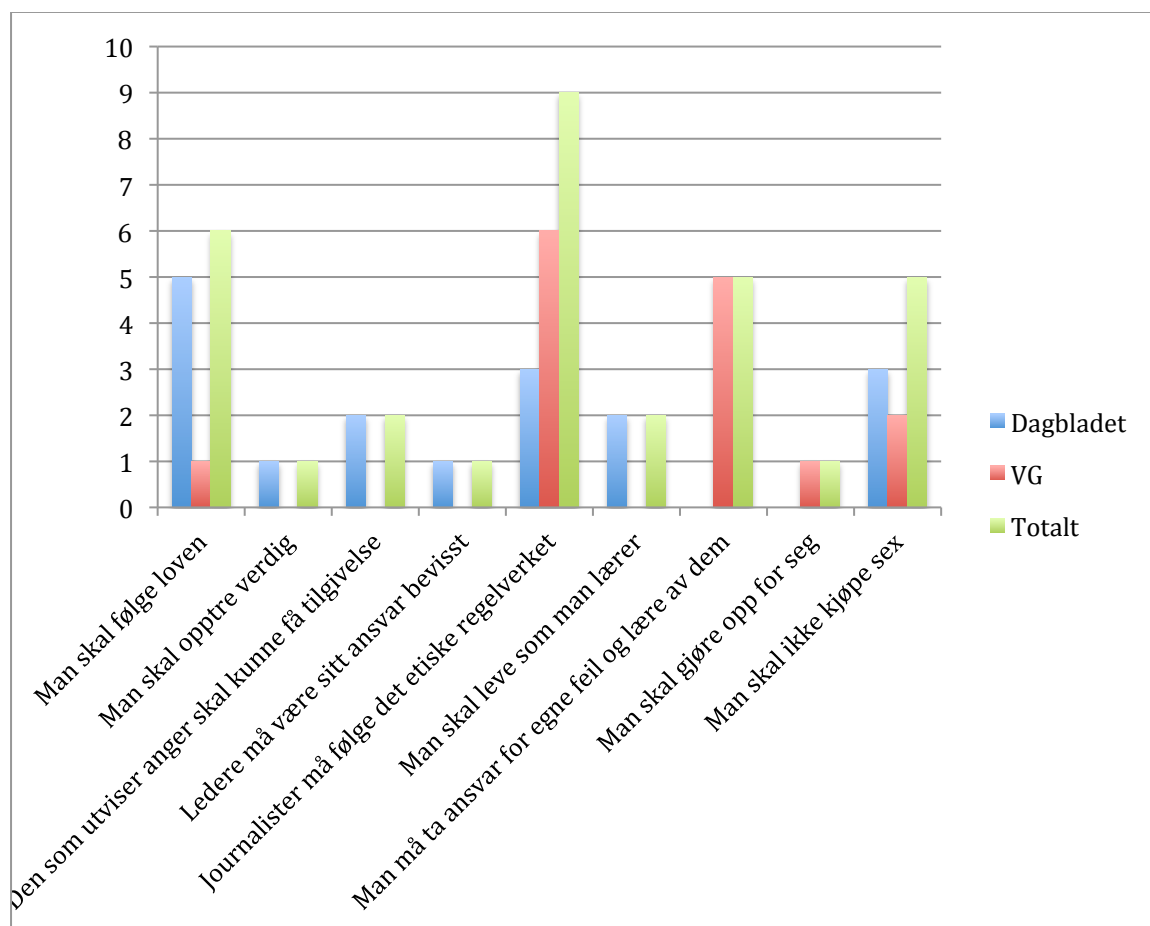
4.5. Bård Hoksrud (Frp)

21. september 2012 avslørte TV 2 at stortingsrepresentant, Bård Hoksrud, hadde brutt sexkjøpsloven i forbindelse med en tur til Riga sammen med tre Fpu-politikere. TV 2 hadde fått vite på forhånd at Hoksrud kanskje kom til å bryte norsk lov under oppholdet, og fulgte etter med skjult kamera. Hoksrud innrømmet saken umiddelbart, og uttalte at ”vi skulle bare ha det gøy og hyggelig, og så skjer dette her. Det skulle ikke ha skjedd. For meg kommer dette til å få enorme konsekvenser, som jeg må ta ansvar for” (Tv2.no 21.09.11, a). Nestleder Per Sandberg håndterte saken for Frp-ledelsen. Sandberg beklaget saken og understreket at slikt ikke skulle forekomme. Samtidig uttalte han at TV2s metoder er et bevis på at mediene er ute etter Frp (Tv2.no 21.09.11, b). Denne kritikken ble også fremmet av flere andre sentrale Frp-politikere. Da det ble kjent at politiet ville opprette sak, trakk Hoksrud seg fra alle verv i Frp. Han fortsatte imidlertid som stortingsrepresentant (Vg.no 22.09.11). Politietterforskningen resulterte i en bot på 25.000 kroner, og Hoksrud ble dermed den første nordmannen som ble bøtelagt for sexkjøp i utlandet. (Vg.no 25.09.11). De påfølgende dagene oppsto det en presseetisk diskusjon i mediene om hvorvidt TV 2s metoder for å avsløre lovbruddet var akseptable (Nettavisen.no 23.09.11, Nrk.no 22.09.11).

Tabell 9: Ethos-fordeling i Hoksrud-skandalen

Tabell 10: Verdier i Hoksrud-skandalen

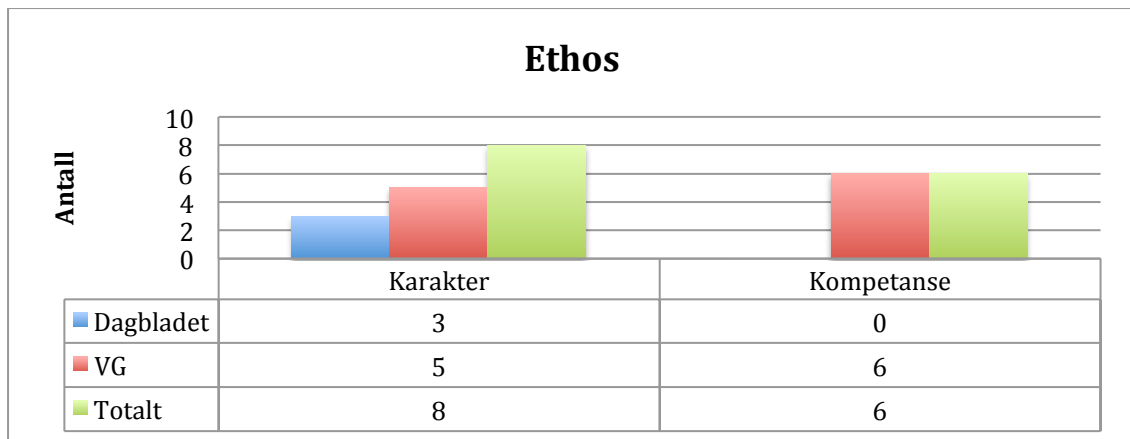
4.6. Roger Ingebrigtsen (Ap)

Roger Ingebrigtsen var statssekretær og førstekandidat på Troms Aps nominasjonsliste til stortingsvalget da Arbeiderpartiet sentralt ble varslet om at Ingebrigtsen på et tidligere tidspunkt hadde hatt et forhold til en 17 år gammel jente i partiet. Denne skandalen skiller seg fra de andre ettersom Roger Ingebrigtsen selv gikk ut med avsløringen via sin Facebook-side:

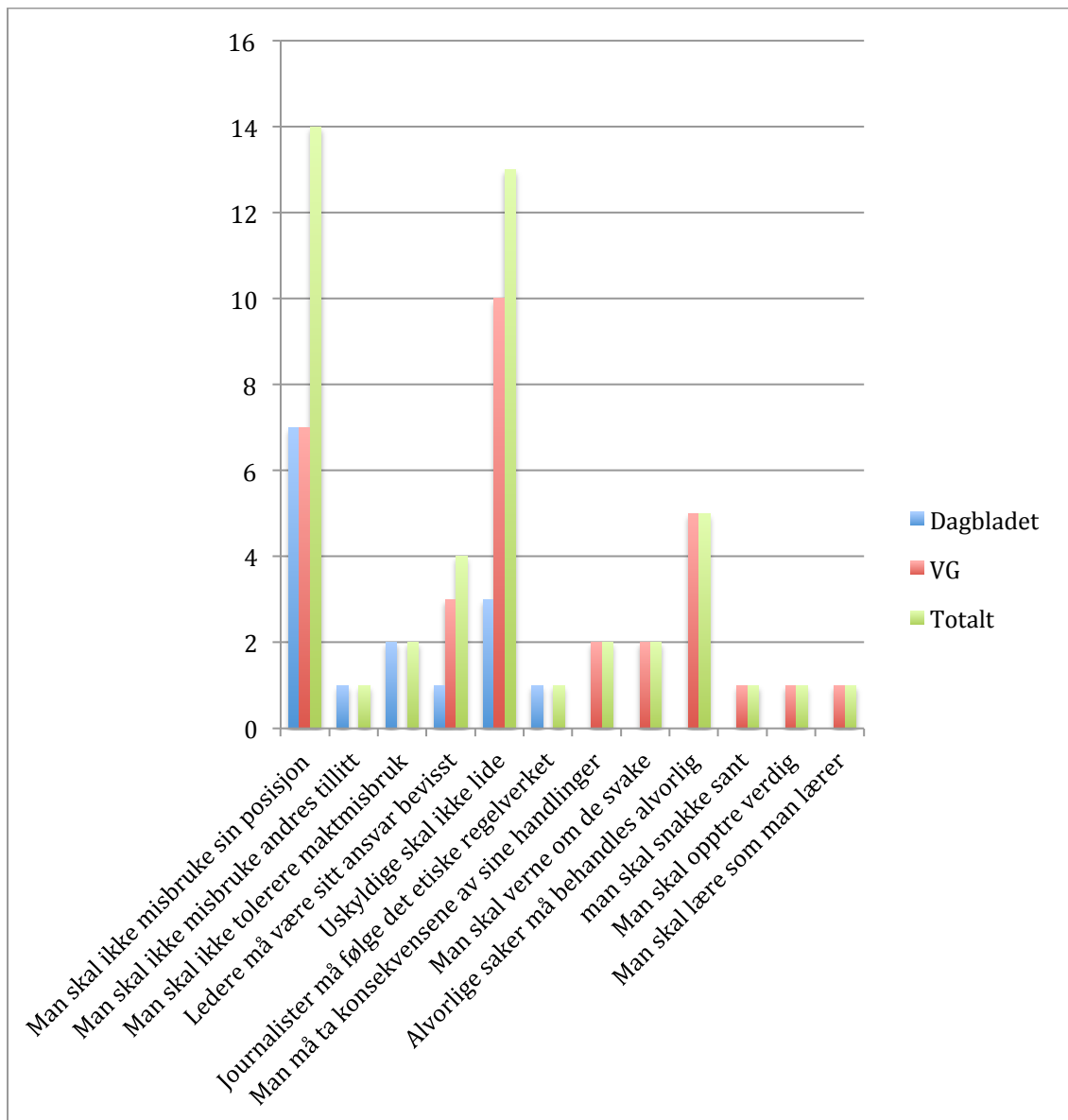
I 2004, da jeg var 37 år, innledet jeg en seksuell relasjon med en 20 år yngre jente. Aldersforskjellen var uakseptabel. I tillegg var personen ung tillitsvalgt i partiet. Saken er nå kommet fram. Jeg er svært lei meg for det jeg har gjort. Jeg tar konsekvensen av mine handlinger ved å trekke meg både fra nominasjonen og som statsssekretær [...] (Roger Ingebrigtsen på Facebook, sitert av Vg.no 30.11.2012).

Dette skjedde kun to dager før Troms AP skulle avgjøre hvem som skulle bli deres førstekandidat til stortingsvalget. Det lå an til en jevn votering mellom Ingebrigtsen og Martin Henriksen (Vg.no 30.11.12). Samme dag kom det frem at det var Tonje Brenna som hadde varslet Aps ledelse om saken. Brenna var på den tiden både statsminister Jens Stoltenbergs politiske rådgiver og motkandidat Martin Henriksens samboer. Dette førte til spekulasjoner i mediene om hvorvidt saken kunne være en ”planlagt drittpakke” og ”skittent politisk spill” (Aftenposten.no 01.12.12, Nordlys.no 30.11.12). Gunnar Stavrum, redaktør i nettavisen, omtalte saken som en ”politisk henrettelse” og navnga kvinnen som hadde et forhold til Ingebrigtsen på bloggen sin (Stavrum.nettavisen.no 03.12.12), mens Vibeke Ek i Troms AP hevdet at forholdet var velkjent innad i lokalpartiet, og at noen hadde ventet med å bruke det til en passende anledning (Nordlys 01.12.12). Dekningen av skandalen ble altså i stor grad preget av spekulasjoner om maktintriger. Videre fokuserte den generelle mediedekningen på at sexskandaler er blitt mer vanlig i norsk politikk. Underveis i skandaliseringen sto en ny kvinne frem og hevdet at hun hadde hatt en ubehagelig opplevelse med Ingebrigtsen, men ikke av så alvorlig karakter at hun ønsket å anmelde (Bt.no 04.12.12). Til tross for dette døde skandaliseringen etter hvert ut. Dette er naturlig ettersom Ingebrigtsen alt hadde unnskyldt og trukket seg.

Tabell 11: Ethos-fordeling i Ingebrigtsen-skandalen

Tabell 12: Verdier i Ingebrigtsen-skandalen

5. Analyse

Oppgavens formål har vært å undersøke:

- 1) Hvilke verdier legger kommentatorene til grunn for sine moralske evalueringer av de skandaliserte politikerne, og ved brudd på hvilke verdier er kommentatorene kraftigst i sine moralske fordømmelser?
- 2) Blir politikerne vurdert etter deres moralske karakter eller deres kompetanse?
- 3) Blir skandaliserte politikere fra Fremskrittspartiet kraftigere moralsk fordømt enn skandaliserte politikere fra Arbeiderpartiet?

I denne delen av oppgaven skal analysens resultater presenteres og diskuteres ved bruk av kvalitative data og en enkel opptelling. Det er særlig noen tendenser som gjør seg gjeldende:

- Andelen moralske evalueringer er høy, og disse angår hovedsakelig politikernes karakter, altså deres personlige moral. Det kan synes som om det å vurdere og fordømme skandaliserte politikere moralsk, er en sentral del av kommentarjournalistenes funksjon.
- Kommentatorene holder i hovedsak de skandaliserte politikerne opp mot allmennmenneskelige leveregler som er felles for alle og enkle å identifisere seg med. Samtidig er det et sterkt krav om at politikerne skal etterleve en høyere moralsk standard på grunn av den posisjonen de innehar.
- Løgn blir særlig kraftig fordømt. Det er altså et krav om at politikerne skal legge seg flate og be om unnskyldning når de har begått et normbrudd.
- Det kan synes som om krisehåndtering har stor betydning for hvordan den skandaliserte politikeren og/eller partiet blir vurdert moralsk. I noen tilfeller overskygger dette det opprinnelige normbruddet.
- Store innslag av metajournalistikk - journalistikk om journalistikk – i form av kritikk mot andre medier og partienes krisehåndtering.
- Det kan synes som om de tolkningsrammene mediene benytter i noen tilfeller får betydning for hvordan politikerne vurderes moralsk, altså hvilke verdier det blir påpekt brudd på.

- Til slutt vil jeg vise hvordan kommentatorene forskjellsbehandler skandaliserte politikere fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet i form av at Frp-politikerne blir kraftigere moralsk fordømt, men at dette bilde likevel ikke er entydig.

Jeg vil i de følgende kapitler på en løpende, diskuterende måte vise hvordan de ovenfor nevnte tendensene gjør seg gjeldende.

5.1. Fordømmende kommentatorer

I dette kapitlet vil det bli gjort rede for generelle tendenser som er gjeldende for begge partier. Disse mer generelle aspektene vil blant annet bli fremvist i tabeller. I denne forbindelse er det nødvendig å understreke at tabellene kun viser til en enkel opptelling av antall artikler, antall moralske evalueringer og antall vurderinger av karakter og kompetanse. Det er med andre ord ikke blitt gjort en kvantitativ analyse, men en opptelling som har til hensikt å skape oversikt i materialet.

Det er stor variasjon i antall artikler avisene har brukt til å sette søkelys på de ulike skandalene i utvalget:

Tabell 13: Antall artikler i utvalget

Skandale	Artikler i Dagbladet	Artikler i VG	Totalt
<i>Trond Birkedal</i>	2	10	12
<i>Manuela Ramin-Osmundsen</i>	4	7	11
<i>Per Sandberg</i>	2	2	4
<i>Saera Khan</i>	2	2	4
<i>Bård Hoksrud</i>	3	2	5
<i>Roger Ingebrigtsen</i>	3	5	8
Totalt	16	28	44

Som tabellen viser har VG skrevet flest leder- og kommentartikler om de seks skandalene totalt. Avisen skiller seg særlig ut i dekingen av Trond Birkedal og Manuela Ramin-Osmundsen, der den har skrevet henholdsvis åtte og tre artikler mer enn Dagbladet. Det er kun i skandalen vedrørende Bård Hoksrud Dagbladet har skrevet flest artikler – én mer enn VG. Ellers har begge avisene skrevet få artikler om Per Sandberg og Saera Khan – to hver. Dette indikerer at VG er ledende i dekingen av utvalgets politiske skandaler, hvilket også sammenfaller med Allern og Pollacks (2009) funn om at VG ofte inntar en lederrolle i forbindelse med skandalisering. I gjennomgangen av analysen er det dermed naturlig å fokusere mest på sakene vedrørende Trond Birkedal og Manuela Ramin-Osmundsen, da disse sakene er av størst omfang og gir best tilgang på analysemateriale.

Det kan være ulike forklaringer på den store variasjonen i antall artikler i dekingen av de enkelte skandalene. Hvorvidt redaksjonene finner en sak nyhetsverdig vil ha betydning for dekingens omfang. Det er nærliggende å tro at mange kommentar- og lederartikler om en sak er et uttrykk for at avisene synes det er viktig å sette saken på dagsorden. Videre kan også skandalens gang – hvorvidt det fremkommer ny informasjon eller nye anklager – ha betydning for hvor stor mediedekning en skandale får (Fladmoe og Jensen 2009). Skandaliseringen av Trond Birkedal var eksempelvis preget av beskyldninger om at Frp-ledelsen hadde visst om anklagene mot Birkedal i lang tid. Dette ga dermed grobunn for analyser og spekulasjoner om hvorvidt Frp-ledelsen hadde kjennskap til saken. I skandaliseringen av Manuela Ramin-Osmundsen fremkom det også jevnlig ny informasjon om hennes private omgang med det nyutnevnte barneombudet, Ida Hjort Kraby. Videre har debatten rundt TV2s metoder trukket opp antall artikler i Hoksrud-saken. Dette er også tilfellet for skandaliseringen av Roger Ingebrigtsen, som var preget av mediekritikk mot andre aviser og aktører. Khan-saken skiller seg i så måte ut da det til tross for at hennes dementier stadig ble avslørt som løgn, kun har blitt skrevet totalt fire kommentar- og lederartikler om saken.

Det er også en plausibel forklaring at den graden av deking den enkelte sak fikk, ikke bare var avhengig av saken *per se*, men også den kontekst den inngikk i, altså det generelle nyhetsbildet. Ettersom det er varierende hvor mange ”store” saker som til enhver tid er på dagsorden, kan noe av forklaringen ligge i at sakene oppstod og

eksisterte i nyhetsbilder som var ulike. En periode med lite nyhetsverdige hendelser kan forsterke en saks dekning, og vice-versa.

En analyse av mediedekningen i forbindelse med seks overgrepssaker og én sexkjøpssak i norsk politikk fant at hvorvidt det dukker opp nye beskyldninger fra flere påståtte ofre har betydning for medietrykket i ukene etter avsløringen. Videre ser det ut som at sakens alvorlighetsgrad, politiets etterforskning og partiets håndtering av saken også har betydning for medietrykket (Strand, Willoch og Nilsen 2012). Som vi senere skal få se kan det synes som om særlig partienes håndtering av saken har betydning for den moralske fordømmelsen i denne oppgavens utvalg.

All den tid det finnes flere mulige årsaksfaktorer som kan forklare hvorfor en sak har fått større dekning enn en annen, gir likevel ikke antallet så mye mer enn en pekepinn. Videre befant hovedtyngden av artiklene i utvalget seg i avisenes papirutgaver. Av 44 artikler totalt, var det kun fire som kun var publisert på nett. Dette understreker på mange måter tendensen til at papiravisene i større grad bruker meningsjournalistikk som en merkevare, slik at de skaper en innholdsmessig distinksjon og særegenhet i konkurransen mot nettavisene (Enli 2009, Igland og Stølås 2008, Sneve 2002).

5.1.1. Personlig moral i fokus

Moraliseringen i dette utvalget tyder på at det å fordømme skandaliserte politikere moralsk, er en sentral del av kommentarjournalistenes funksjon:

Tabell 14: Antall moralske evalueringer i skandalene

Skandale	Dagbladet	VG	Totalt
Birkedal	23	68	91
Osmundsen	29	39	68
Sandberg	14	5	19
Khan	3	11	14
Hoksrud	13	13	26
Ingebrigtsen	10	18	28
Totalt	92	154	246

Tabell 14 viser til antall moralske evalueringer i utvalget. Samtlige leder- og kommentarartikler i utvalget utenom én inneholder moralske evalueringer⁶. Man kan innvende at dette er selvsagt ettersom selve definisjonen på en politisk skandale er brudd på moralske normer og verdier samt at overtrampet fører til fordømmelse (Midtbø 2007, Thompson 2000). Like fullt er antallet moralske evalueringer i utvalget høyt da det totalt i de 44 artiklene har blitt uttrykt 246 eksplisitte moralske dommer. Som tabellen viser er det ulik grad av moralsk fordømmelse i skandalene. Dette fordeler seg fra liten grad av fordømmelse i Khan-saken (14), til svært stor grad av fordømmelse i Birkedal-saken (91). I lys av det totale bildet er det nødvendig å ta høyde for at Birkedal-saken og Osmundsen-saken skiller seg ut, og således trekker opp det totale inntrykket av andelen moralske evalueringer. Det er altså de skandalene med bredest dekning, henholdsvis Birkedal-skandalen med 12 artikler og Osmundsen-skandalen med 11 artikler, som befatter seg med høyest grad av moralsk fordømmelse. Hvor mange leder- og kommentarartikler som er skrevet i hver skandale har naturligvis betydning for antallet moralske evalueringer i den enkelte skandalen. Om man også tar høyde for at deler av moraliseringen i skandalene rundt Khan, Hoksrud og Ingebrigtsen er rettet mot andre aktører, er andelen reelt sett noe lavere enn det som fremgår her.

Videre er moraliseringen hovedsakelig rettet mot politikernes personlige moral. Tabellen under viser at kommentatorene i høyest grad vurderte de skandaliserte politikerne etter deres karakter, som omhandler deres personlige moral⁷:

Tabell 15: Ethos-fordeling totalt

Ethos	Dagbladet	VG	Totalt
<i>Karakter</i>	52	97	149
<i>Kompetanse</i>	17	28	45

På mange måter er dette naturlig, ettersom alle skandalene med unntak av Manuela Ramin-Osmundsen er politikerskandaler. Like fullt blir også utvalgets eneste

⁶ ”Magica fra Tryll” (Dagbladet 10.10.08). Kommentartikkelen omhandler Saera Khan.

⁷ Se redegjørelsen og resultatene for skandalene (s. 37-48) for karakter- og kompetanse-fordeling i de enkelte skandalene.

politikkskandale, vedrørende Osmundsen, i svært stor grad vurdert etter karakter, henholdsvis ni ganger i Dagbladet og 14 ganger i VG. Det er også i denne skandalen kommentatorene hovedsakelig har vurdert politikeren etter kompetanse: 14 ganger i Dagbladet og 15 ganger i VG. Videre trekker Birkedal-saken også her opp det totale bildet, da man finner 20 vurderinger av karakter i Dagbladet og hele 57 vurderinger av karakter i VG. Det store fokuset på politikernes moralske karakter fremfor deres kompetanse kan være problematisk da man favoriserer den plettfrie politikeren, og ikke den handlekraftige (Jenssen og Fladmoe 2009). Det kan tenkes at de politiske skandalene kan skremme bort flinke og kompetente mennesker fra politikken, dersom de på et tidligere tidspunkt har begått handlinger som kan føre til skandalisering. Da kan man risikere å gå glipp av potensielle politiske talenter. Videre kan skandalene også føre til redusert tillit til politikere og det politiske systemet (Jenssen og Fladmoe 2009).

Det høye antallet moralske evalueringer, sammen med at kommentatorene hovedsakelig vurderer politikere og partienes karakter, kan videre indikere en sammenheng med Allern & Pollacks (2009) teori som hevder at begrensede ressurser og kommersielle nyhetskriterier gjør at det er billigere å produsere politikerskandaler som moralske fortellinger enn politikkskandaler om mer kompliserte saksforhold. Det er dermed interessant at utvalgets eneste politikkskandale også formidles som en moralsk fortelling. Videre sammenfaller det høye antallet moralske evalueringer også med teorier om at populærjournalistikken er ledende i moraliseringen (Eide 2001, Gripsrud 2002). Gripsrud (1992, 2002) trekker en parallell fra journalistikk til sjangeren melodrama, som har sterke følelser og moral som et av sine mest sentrale kjennetegn. Gripsrud mener at journalister ofte personifiserer abstrakte og kompliserte saker ved å knytte dem til enkeltpersoners handlinger, slik at det blir enklere å bedømme disse enkeltpersonene moralsk fordi de kan deles inn i gode og onde personer. Den høye graden av moralisering i utvalgets skandaler er i hovedsak rettet mot konkrete politikere eller partiers moralske karakter, hvorpå disse også i enkelte av skandalene deles inn i gode og onde personer. Eksempelvis er denne tendensen særlig tydelig i skandaliseringen av Manuela Ramin-Osmundsen, der VG blant sine siste kommentarartikler tar i bruk følgende overskrifter: "Et svik mot Jens" (VG 15.08.08) og "Rundlurte Jens" (VG 15.02.08). Her moraliseres det altså over at den onde, Osmundsen, har sveket og rundlurt den gode, Jens Stoltenberg hvilket er i

tråd med Allern og Pollacks (2009) observasjon om at løssalgsaviser ofte leder an når politikerkandaler personifiseres og dramatiseres som melodrama og såpeopera. Videre illustrerer også følgende overskrifter hentet fra Birkedal-saken tendensen til å skille mellom de gode og de onde: ”Råtne epler” (Dagbladet 26.03.11) og ”Du er feig, Siv!” (VG 24.03.11).

Pollack (2008) hevder at politiske skandaler er normbekreftende i den forstand at samfunnet gjør opp med skadelige avvik, slik at institusjonene som er rammet kan fornye sin legitimitet. Douglas (1986) hevder at det å finne skyldige innenfor eget samfunn letter samfunnets indre kontroll og styrker lojaliteten til samfunnet. Moraliseringene i mitt utvalg gir alle uttrykk for brudd på samfunnets normer og verdier, og er således normbekreftende i den forstand at de viser til hva som er ønskelig og ikke ønskelig atferd i det norske samfunnet. Allern og Pollack (2009) hevder at de moderne mediene i praksis har overtatt den rollen kirken tidligere hadde med hensyn til vurdering av synd, tilbud om botsgang og vurdering av tilgivelse. Den tidvis sterke moralske fordømmelsen mot de skandaliserte politikerne i dette utvalget bekrefter dette inntrykket. Den høye graden av moralske evalueringer i de undersøkte politiske skandalene indikerer dermed at det å vurdere og fordømme skandaliserte politikere moralsk, er en sentral del av kommentarjournalistenes funksjon. Dette må også ses i lys av journaliseringen (Eide 2001, Petersson 1994), da den sterke fordømmelsen gir uttrykk for at kommentarjournalistene inntar en lederrolle der de dømmer de skandaliserte politikerne på vegne av publikum.

5.1.2. De underliggende verdiene – allmennmenneskelige leveregler

De verdiene som ligger til grunn for kommentatorenes moralisering består i stor grad av allmennmenneskelige leveregler – regler som man følger i hverdagen, og som folk flest vil kunne enes om og identifisere seg med. Som nevnt innledningsvis er dette en tendens som er sterkt tilstedeværende i utvalget. Tabellene 1 – 12 på side 37 - 48 viser en oversikt over hvilke verdier som kom til uttrykk i kommentatorenes moralisering i hver enkelt skandale. Videre viser tabell 16 i appendix en total oversikt over alle verdiene i utvalget. Av tabell 16 kan man se at det er stor variasjon i hvor mange ganger de ulike verdiene kom til uttrykk. Eksempelvis er det fremholdt brudd med verdien om at ledere må være sitt ansvar bevisst hele 29 ganger, mens det kun

ved én anledning blir vist til brudd på verdien om at man skal respektere privatlivets fred. Her er det nødvendig å presisere at skandalene i utvalget er ulike, og at det dermed ikke er noen automatikk i at de verdiene som det blir fremholdt brudd på flest ganger er de kommentatorene anser som alvorligst å bryte med.

Som tabell 16 viser er eksempler på disse allmennmenneskelige levereglene at man skal snakke sant, man skal ikke sette seg selv først, man må ta ansvar for egne feil og ikke skylde på andre, man skal ikke misbruke andres tillit, uskyldige skal ikke lide, den som utviser anger skal kunne få tilgivelse og at man skal vise sympati og omtanke for andre. Disse verdiene knytter seg da til det retoriske ethos-begrepets karakterdimensjon da de omhandler personlige menneskelige egenskaper. Eksempler på verdier som ikke faller inn under kategorien generelle leveregler er at ledere må være sitt ansvar bevisst, journalister må følge det etiske regelverket, man skal etterstrebe åpenhet i politikken og man bør være kompetent. Disse verdiene knytter seg til det subjektive ethos-begrepets kompetanse-dimensjon, da de er uttrykk for menneskelige egenskaper vedrørende fag og arbeidsfelt.

De førstnevnte allmennmenneskelige levereglene kjennetegnes av at de er regler som man i høy grad vil kunne enes om på tvers av kjønn, alder og sosial bakgrunn. Igjen er det relevant å trekke inn Gripsruds (1992) parallell mellom journalistikk og melodrama, der han påpeker at melodramaets moral er gjeldende for alle, uavhengig av ens sosiale posisjon i samfunnet. Ved å moralisere over politikerne på bakgrunn av slike generelle regler formidles skandalene på en slik måte at folk flest kan kjenne seg igjen i de underliggende verdiene, og dermed skandalene. De fleste har fått høre av foreldrene sine at man ikke skal lyge, eller at man skal dele lekene og lørdagsgodteriet med de andre barna, man skal altså ikke sette seg selv først. Barn som finner på rampestreker får høre at man ikke skal skylde på andre, men heller innrømme hva man har gjort, og be om unnskyldning. Disse verdiene er med andre ord kjent for de fleste, og felles verdier som påvirker hvordan man handler i hverdagen. At avisene i hovedsak gjør bruk av slike verdier sammenfaller med Martin Eides (2001) påstand om at populærjournalistikken spiller en ledende rolle i allmennmenneskeliggjøringen av skandaler, og at de formidler dem med sterk identifikasjon til publikums personlige erfaringer. Videre hevder Allern og Pollack (2009: 9) at ”nyhetsmediene er den offentlige markedsplassen der skandalen tilbys og utvikles som et drama foran et

indignert publikum”. Dette stemmer overens med mine funn ettersom de verdiene som ligger bak kommentatorenes moralisering i stor grad er allmennmenneskelige leveregler som er enkle å forstå og identifisere seg med. Når kommentatorene eksempelvis moraliserer over at Manuela Ramin-Osmundsen har løyet for og misbrukt Jens Stoltenbergs tillit, er det lett å føle seg indignert på Stoltenbergs vegne, da dette er noe folk flest kan kjenne seg igjen i og relatere til personlige erfaringer. Som Allern og Pollack (2009) viser til kan alle enkelt ta stilling til normbruddet og distansere seg fra den skandaliserte.

Bourdieu omtaler journalister som gjør seg til talspersoner for en småborgerlig moral som små samvittighetsdirektører (Bourdieu 1998), de opprettholder offentlighetens normer og verdier for politisk atferd (Ettema og Glasser 1998), og dermed påvirker de hvilken moralsk standard politikere bedømmes etter (Allern og Pollack 2009). I mitt utvalg bedømmer kommentatorene i hovedsak politikere etter allmennmenneskelige leveregler vedrørende personlige menneskelige egenskaper. Moraliseringen i kommentarjournalistikken som dette utvalg består av deler således trekk med den gamle sjangeren melodrama.

5.2 Moralske evalueringer - Fremskrittspartiet

I denne delen av oppgaven vil det bli presentert og diskutert hvilke verdier kommentatorene typisk legger til grunn for sine moralske evalueringer i skandalene vedrørende politikere fra Frp. De mest typiske verdioppfatningene i utvalgets Frp-skandaler er som følger:

- Ledere må være sitt ansvar bevisst (26)
- Man skal ikke sette seg selv først (24)
- Man skal verne om de svake (21)
- Man må ta ansvar for egne feil og ikke skylde på andre (17)
- Man må ta ansvar for egne feil og lære av dem (14)
- Man skal snakke sant (7)

Kommentatorenes gjentatte henvisninger til verdien om at ledere må være sitt ansvar bevisst setter politikerne i en særlig vanskelig posisjon da det forventes en høyere moralsk standard av dem enn av andre mennesker. Denne observasjonen er i tråd med litteraturen som hevder at man skal stille høyere moralske krav til politikere enn til andre mennesker (Allern og Pollack 2009, Jenssen og Fladmoe 2009). Det er i all hovedsak i forbindelse med skandaliseringen av Trond Birkedal at denne verdien blir fremholdt, henholdsvis seks ganger i Dagbladet og 19 ganger i VG. Eksempelvis er følgende moralske evalueringer typiske for avisenes dekning av saken:

Noen feilgrep er umulige å rette opp, men denne uka hadde Frp-ledelsen i hvert fall sjansen til å ta ansvar for at man ikke hadde grepet inn overfor Birkedal. Den skuslet man bort (Dagbladet 26.03.11).

Den [Frp-ledelsen] ryddet ikke opp, den ryddet veien for en politisk karriere som brått tok slutt (Dagbladet 26.03.11).

Partikulturen som gjør at personer med lederansvar fortsatt kan utnytte posisjonen sin til å begå seksuelt krenkende handlinger overfor unge politikerspiser, ser ut til fortsatt å være rådende i Frp (VG 23.03.11).

Men så lenge de to [Siv Jensen og Geir Mo] innrømmer at de ikke vil fortelle det de vet, skaper det et inntrykk at de er mer opptatt av å verne sitt parti fra uheldig oppmerksomhet enn å opplyse saken. Nettopp det får denne saken til å fremstå mer grisete enn den hadde behøvd å være. Det er opp til Siv Jensen å endre på det (VG 23.03.11).

Ordlyden i disse tekstutdragene er krass, og det faller her relativt harde verdidommer mot Frp. Kommentatorenes moraliseringer retter seg mot det de mener er partiledelsens uansvarlighet og deres manglende vilje til å ordne opp. Det henvises til en ukultur hvor målet om politisk innflytelse helliger midlene man tar i bruk. Dette går i følge kommentatorene på bekostning av deres medmenneskelighet. De moralske evalueringene er kraftig fordømmende, og illustrerer at Dagbladet og VG anser brudd på denne verdien som alvorlig.

Verdien blir også fremholdt i Hoksrud-skandalen:

Lenge før loven [sexkjøpsloven] kom var det altså en utbredt oppfatning i næringslivet og det offentlige om at sexkjøp er uttrykk for et så problematisk kvinnesyn at man nedla forbud mot

det. Det var ikke moralisme, det var samfunnsansvar. Derfor handler ikke denne saken om å stille urimelige krav til politikernes moral, men om å stille nettopp de samme kravene til dem som vi gjør til andre ledere i samfunnet (Dagbladet 24.09.11).

Kommentatoren uttrykker her at politiske ledere har et særlig ansvar, og at de dermed er underlagt strengere moralske krav enn andre folk. Dette gjelder ikke bare for politiske ledere, men også for ledere i samfunnet generelt. Her er Dagbladet imidlertid noe mildere i sin fordømmelse, da kritikken ikke retter seg direkte mot Bård Hoksrud som person, men heller fokuserer på lederrollen generelt og hva denne innebærer. Denne verdien er ikke et uttrykk for en allmennmenneskelig leveregel, slik som hovedtyngden av utvalgets verdier er, men snarere en verdi som man finner i arbeids- og organisasjonsliv og i andre, mer profesjonelle sammenhenger. Følgelig fremstår moraliseringen her som en vurdering av Frps profesjonalitet. Til sammenligning ser man svært få tilfeller av moralisering over denne verdien i sammenheng med Ap-skandaler⁸. Denne forskjellen kan selvsagt forklares med at det i Frp-skandaler er større innslag av ledere som fraskriver seg ansvar. Men underliggende kan dette også være et utslag av at avisene anser Frp for å ha en underlegenhet med hensyn til profesjonalitet, organisatorisk modenhet og lignende. Som Jenssen (2014) fremholder er det en tendens til at politiske skandaler bidrar til å forsterke etablerte negative holdninger om andre partier enn det man sympatiserer med, som at de knytter til seg amoralske og tvilsomme karakterer. Dersom avisene i utgangspunktet anser Frps ledelse og organisasjon som uprofesjonell, kan dette inntrykket bli forsterket i forbindelse med en politisk skandale, og følgelig et aspekt man velger å fokusere på i deknningen av saken. Det er i seg selv ikke spesielt interessant at politikerne blir vurdert etter en strengere moralsk standard enn vanlige folk, da dette allerede er dokumentert i skandale-litteraturen (Allern og Pollack 2009, Jenssen og Fladmoe 2009). Her er det mer interessant at det er et så betydelig skille mellom partiene, til tross for at man kunne valgt å i større grad problematisere og moralisere over Ap-ledelsens ansvar i forbindelse med Ap-skandalene.

⁸ Fire tilfeller i forbindelse med skandaliseringen av Roger Ingebrigtsen.

5.2.1. *Man skal ikke sette seg selv først*

Videre var verdien om at man ikke skal sette seg selv først et dominerende innslag i skandaliseringen av Trond Birkedal. Denne ble fremholdt fem ganger av Dagbladet og 19 ganger av VG. Under har jeg presentert tekstutdrag som er typiske for hvordan avisene moraliserer over at Frp-ledelsen er egoistiske i den forstand at de setter sine egne interesser først:

Men uavhengig av en eventuell straffesak, har det kommet nok opplysninger til å måtte bekymre en partileder. Jensen [Siv] er i stedet ensidig opptatt av å renske seg og resten av ledelsen (Dagbladet 26.03.11).

Birkedals stjerne i partiet var høy og fortsatte å stige. Nye rykter om hans omgang med gutter i ungdomspartiet ble ikke grepet fatt i (Dagbladet 26.03.11).

Frp-leder Siv Jensens forsøk på å snu Birkedalsaken på hodet er kynisk, kaldt og ganske kvalmt (VG 25.03.11).

For meg vitner det om en massiv moralsk svikt. En kynisme som setter partiet foran unge menneskers følelse av å ha blitt utnyttet. Veldig langt fra partiets idealer om å sette enkeltmennesket foran systemet (VG 26.03.11).

Av tekstutdragene kan man se at brudd på denne verdien anses som svært klanderverdig. Her inntar VG den mest fordømmende posisjonen, noe som kan illustreres av ordlyden i moraliseringen, herunder: ”kynisk”, ”kaldt”, ”ganske kvalmt” og ”massiv moralsk svikt”. Samtidig ser man av den siste moralske evalueringen at Frps egne verdier blir brukt imot dem. Slik skaper man et bilde av utroskap mot egne idealer, og fremholder følgelig også verdien om at man skal leve som man lærer. I følge Midtbø (2007) kan man forvente en kraftigere fordømmelse ved brudd på liv og lære, fordi man da oppfattes som hyklersk. At Frp ikke handlet i tråd med egne idealer kan dermed ha bidratt til å forsterke kommentatorenes fordømmelse. Gjennom moralisering etter disse linjer blir Frp i stor grad fremstilt som sin egen verste fiende. Kommentatorene beskriver partiet i termer man gjerne bruker om amatører som tilsynelatende alltid faller for eget grep. Dette kan gjerne ses i sammenheng med verdien om at ledere må være sitt ansvar bevisst, hvor man også virket til å moralisere

over Frps "amatørmessighet". Til sammenligning ligger ikke verdien om at man ikke skal sette seg selv først til grunn for noen moralske evalueringer i Ap-skandalene. Dette til tross for at man både i Khan-saken og Osmundsen-saken hadde klare innslag av at man satte hensynet til seg selv først på bekostning av fellesskapets midler og en rettferdig ansettelsesprosess, hvorpå moralisering etter denne verdien derfor kunne vært nærliggende.

Ser man til skandaliseringen av Per Sandberg finner man ytterligere eksempel på at Frp blir fremstilt som amatørmessige:

Mange av partiets [Frp] nye representanter som kom inn på Stortinget etter sist valg, har på kort tid opparbeidet et godt rykte som hardt arbeidende og seriøse politikere (Dagbladet 15.12.06).

Den underliggende verdien er her at man skal være hardtarbeidende og seriøs, en verdi Sandberg brøt da han drakk alkohol før han gikk på Stortingets talerstol. Denne saken kom fem år før Birkedal-saken i tid, og illustrerer at Frps profesjonalitet og seriøsitet ikke er noe nytt tema i mediene. Like fullt ser man at Dagbladet henviser til et kulturskifte i Frp: Man har gått fra å være useriøse til en ny og seriøs kultur, mens Per Sandbergs opptrinn på mange måter skjøt hull i denne nye kulturens troverdighet. Det kan synes som om Frp langt på vei blir fremstilt som bygdetullinger som har måttet "ta seg sammen" for å bli skikket til å opptre som stortingsrepresentanter. Igjen ser man dette bildet av amatører som faller for eget grep. I forbindelse med denne saken blir det også moralisert over et intervju partileder Siv Jensen gjorde med NRKs Redaksjon: "Svekket episoden hans [Per Sandberg] posisjon som partiets nestleder? Spurte Viggo Johansen. Tvert imot, svarte Jensen kontant. Det er altså en fordel å ha stilt påvirket i stortingsdebatter, hvis man er nestleder i Frp" (Dagbladet 15.12.06). Her ser man at det stilles et krav om at man må ta konsekvensene av sine handlinger, og det kan synes som kommentatoren etterspør en mer seriøs partikultur.

5.2.2. Man skal verne om de svake

Som vist ovenfor ble Frp-ledelsen kraftig fordømt fordi kommentatorene mente de var egoistiske i form av å sette sine egne interesser først. Følgelig ble det også fremholdt

brudd på verdioppfatningen om at man skal verne om de svake, da Frp fremmet sine egne interesser på bekostning av de unge guttene som mente seg misbrukt av Trond Birkedal. Kommentatorene moraliserte derfor i stor grad over at partiet ikke tok beskyldningene og varslingene vedrørende Birkedal alvorlig. Det fremkom at de hadde visst – uten å varsle verken guttens foreldre eller politiet – og dermed falt det harde verdidommer fra kommentatorene:

Hva gjorde ledelsen i lov- og ordenpartiet? Med Søviknessaken i minne, gikk de grundig inn i saken? Tok de kontakt med politiet? Nei, ikke engang med 15-åringens foreldre. De valgte å tro Birkedal på hans ord, mens 15-åringen ble overlatt til seg selv [...] (Dagbladet 26.03.11).

Det var mye som manglet, men mest påfallende denne uka har vært fraværet av sympati og omtanke for guttene som mener seg misbrukt (Dagbladet 26.03.11).

Det handler kun om å beskytte seg selv og partiet. Partiet virker viktigere enn unge mennesker som kan ha opplevd noe vondt eller ekkelt i en Frp-sammenheng (VG 25.03.11).

Det var en grov forsømmelse at partiledelsen unnlot å gjøre som den burde da den ble informert om det påståtte seksuelle overgrep mot en da 15 år gammel gutt. Mest graverende er det at man ikke tok kontakt med 15-åringens foreldre (VG 28.03.11).

Av disse moralske evalueringene ser man at verdiene om at man ikke skal sette seg selv først og at man skal verne om de svake i stor grad sammenfaller i denne saken. Om man ser på ordbruken er det tydelig at kommentatorene holder det for alvorlig å bryte med verdien om at man skal verne om de svake. Ved å vise til et fravær av sympati og omtanke for de unge guttene (Dagbladet 26.03.11) tegnes det et bilde av Frp-ledelsen som onde, og videre viser ordbruk som ”grov forsømmelse” og ”graverende” (VG 28.03.11) en sterk moralsk fordømmelse av normbruddet. Igjen ser man også at det blir fremholdt brudd på liv og lære, da Frp har et sterkt sakseierskap til justispolitikk, og således omtales som ”lov- og ordenpartiet”. At et slikt parti har unnlatt å varsle om en alvorlig forbrytelse, vil dermed oppfattes som ekstra klanderverdig. Her kan det også synes som om kommentatorene henviser til maktsyke, i den forstand at man lar målet hellige midlene. Frp blir fremstilt som et parti som setter oppslutning fremfor enkeltmenneskers skjebne. Det indikeres altså at partiet ikke er et folkets parti eller individfremmende parti, som Frp selv hevder å

være, men snarere et system som ikke tar hensyn til de som befinner seg nederst på rangstigen – i dette tilfellet de unge guttene i FpU. Den kraftige fordømmelsen som følge av at Frp har unnlatt å verne om de svake må kanskje særlig ses i lys av at kommentarjournalistikken innehar en sentral funksjon i form av at journalisten skal fungere som ombudsmann og forsvare publikums antatte interesser (Djerf-Pierre og Weibull 2008). Den sterkt fordømmende moraliseringen mot Frp i Birkedal-saken tyder på at kommentarjournalistene tar rollen som ombudsmenn alvorlig.

Videre er det et sterkt innslag av den melodramatiske sjangeren i Birkedal-saken. Ettersom Dagbladet og VG i stor grad moraliserer over at Frp setter seg selv først og unnløt å verne om de svake, tegner man et bilde av motsatte krefter: De onde mot de gode, hvilket er typisk innenfor melodramaet (Allern og Pollack 2009, Eide 2001, Gripsrud 2002). Dekningen av saken bærer altså preg av å være en historie der den onde Frp-ledelsen har sviktet de unge guttene, altså de gode. I følge Allern og Pollack (2009) er det typisk for løssalgsavisene å dekke politikerkandaler som melodrama da dette vekker interesse hos et bredt publikum. Det er enkelt å ta stilling til normbruddet, og i sin tur distansere seg fra den skandaliserte. Man skaper dermed en moralsk indignasjon hos publikum.

Videre gjør dette melodramatiske grepet, med fokus på motsetninger mellom det gode og det onde, at det her benyttes en konfliktramme som fremhever konflikt mellom ulike aktører. I følge de Vreese (2002) skal presentasjon og fokusering i deknningen av en sak, altså hvilke tolkningsrammer som benyttes, tilpasses redaksjonens nyhetskriterier. Konflikt er et tabloid nyhetskriterium (Enli 2009) som passer populæraviser som Dagbladet og VG godt. Videre hevder (Entman 2012) at den tolkningsrammen som benyttes i en politisk skandale må være gjentakende og fremtredende, samt personifisere en skurk som forårsaker et betydelig sosialt problem. Dette ser man helt tydelig i Birkedal-saken da Frp-ledelsen, ved partiformann Siv Jensen og generalsekretær Geir Mo, gjennomgående er gjenstand for kraftig moralsk fordømmelse for sin håndtering av saken. Til tross for at Trond Birkedal har misbrukt sin posisjon som forbilde for de unge guttene, er det altså Frp-ledelsens egoisme og manglende vern av de svake som er det gjennomgående moralske temaet i saken. Det kan dermed synes som at den tolkningsrammen avisene tar i bruk, i dette tilfellet en konfliktramme, har betydning for hvilke verdier man

fordømmer Frp etter. Da er det ikke kun saken *per se* som er avgjørende for hvilke verdier politikerne blir vurdert etter, men også den journalistiske tolkningsrammen vil påvirke hvilke verdier som ligger til grunn for den moralske evalueringen. En slik tolkning vil være i tråd med Entman (2003) som hevder at den tolkningsrammen som benyttes vil ha betydning for den moralske fordømmelsen.

Videre moraliserer kommentatorene over at Frp-ledelsen har sviktet nedover i systemet: De unge guttene og deres foreldre, med andre ord den svake part.

Det påfallende ved den generelle bruken av verdien om at man skal verne om de svake, er at man bruker verdien 21 ganger i forbindelse med FrP, mens det for Ap-skandaler kun er fremholdt brudd på verdien ved to tilfeller. Dette kan umiddelbart synes rart, eksempelvis gjennom at Ingebrigtsen-saken omhandlet en tillitsvalgt og voksen politikers forhold til en ung kvinne i partiet, men også gjennom Osmundsen-saken, hvor det kan argumenteres for at også hun har sviktet nedover i systemet: Hun sviktet alle barn som er avhengig av et velfungerende og kompetent barneombud gjennom å ansette en venninne som potensielt kunne vegret seg mot å rette kritikk mot Barne- og likestillingsministeren. Selv om sviket nedover i systemet fremstår grovere i tilfellet med FrP, er det likevel påfallende at man i så liten grad bruker dette som verdivurderinger i Ap-skandalene.

5.2.3. Man skal snakke sant

Løgn inngår ofte som en sentral ingrediens i politiske skandaler (Allern & Pollack 2009:13). Midtbø (2007: 50-51) betegner løgn og fortielser som kanskje de største politiske syndene av dem alle. Dette gjenspeiles i mitt utvalg da sannhetskravet kommer sterkt til uttrykk både i tilknytning til skandaler vedrørende FrP og Ap. Dette er følgelig en generell og sentral verdi man benytter seg av. Dette kan skyldes at normbruddet er så enkelt å lokalisere, og følgelig fordømme: Enten har man løyet, eller så har man snakket sant. Det er dermed grunn til å anta at dette er et normbrudd som passer journalistene godt da det er enkelt å påpeke. Mens Dagbladet i sin dekning av Birkedal-saken hovedsakelig moraliserte over fraværende lederansvar, egoisme, vern av de svake og at man skal ta ansvar for egne feil og lære av dem, kom sannhetskravet imidlertid sterkt til uttrykk i VG:

I god tid før VG, ved undertegnede, avslørte saken den 12. februar 2001 hadde Siv Jensen og Terje Søviknes stilt opp på TV2 og benektet at det var noe hold i ryktene som gjennomsyret hele Frp [...] Hun løy altså så det rant av henne (VG 22.03.11)

Jensen [Siv] har selv en historie i en 10 år gammel sak. Den gang løy hun så det rant av henne om hva hun hadde visst om sex-skandalen i Telemark (VG nett 23.03.11)

Av ordlyden kan man se at avisen stiller seg sterkt fordømmende til brudd på denne verdien da man viser til at Siv Jensen ”løy så det rant av henne”. Her er det interessant at VG i størst grad moraliserer over løgn ved å vise til Søviknes-skandalen: Den inntraff i 2001 da partiets daværende 2. nestformann, Terje Søviknes, ble beskyldt for å ha hatt sex med en 16 år gammel jente i forbindelse med et arrangement i regi av Fremskrittspartiets Ungdom (FpU). Siv Jensen og Terje Søviknes benektet disse ryktene på TV 2, men det kom senere frem at de hadde løyet. På denne måten bruker VG partiets historie og tidligere løgner til å legge rammene for en ny skandale, til tross for at det enda ikke var avslørt at Frp-ledelsen hadde kjennskap til påstandene mot Trond Birkedal da disse moralske evalueringene ble fremmet. Da skapes det et bilde av Siv Jensen som en notorisk løgner, selv om man ikke enda vet med sikkerhet om hun har løyet i Birkedal-saken. Da det kom frem at Jensen faktisk hadde løyet, ble det i liten grad moralisert over dette. Som vi tidligere har sett var det egoisme og manglende vern av de svake som var de gjennomgående moralske temaene i deknningen av saken. Igjen kan det derfor synes som om den tolkningsrammen man brukte, en konfliktramme, bidro til at disse verdiene ble de mest gjentakende og fremtredende (Entman 2012).

5.2.4. Krisehåndtering

Også verdien om at man skal ta ansvar for egne feil og lære av dem var sterkt tilstedeværende i de moralske evalueringene i Frp-skandalene, og relaterer seg til partiets krisehåndtering. Verdioppfatningen blir fremholdt både i skandaliseringen av Birkedal (8), Hoksrud (5) og av Sandberg (1). Følgende moralske evalueringer er hentet fra de første kommentarartiklene Dagbladet og VG skjev om Birkedal-skandalen:

Sist gang en Frp-prins falt for eget grep, gjorde partiledelsen vondt verre. Den håndterte saken så fatalt dårlig at partiet lå nede i lengre tid (Dagbladet 23.03.11).

Siv Jensen og hennes parti er igjen hjemsøkt av en sexskandale [...] Det er knapt mulig en gang i teorien å håndtere det dårligere og mer uverdigg enn hva Siv Jensen gjorde den gang (VG 22.03.11).

Her ser man igjen et direkte eksempel på at Frps historie blir brukt for å prege, definere og ramme inn en ny skandale ved å vise til Søviknes-saken. Avisene forbeholder seg retten til å la gamle synder skape rammene for dekningen av en ny sak. Det er på mange måter naturlig at man viser til at historien gjentar seg, men samtidig kan det gi moraliseringene i den nye saken overdreven kraft. Også i den videre dekningen av skandalen blir det kraftig moralisert over at partiet ikke har lært av sine tidligere feil, med henvisninger til Søviknes-skandalen:

Feil begås, men hvis de ikke innrømmes, lærer man heller ikke av dem og de vil skje igjen. Derfor hørte ikke Frp-ledelsen bomba tikke denne gangen heller (Dagbladet 26.03.11).

Partiet er igjen skandalisert (Dagbladet 26.03.11).

Frp har hatt et valg. Partiet kunne vise en oppriktig vilje til å gå i seg selv (VG 26.03.11).

Siv Jensen valgte å servere en blank løgn for å skjule at hun faktisk kjente til påstandene om at sentralstyremedlem Trond Birkedal skulle ha hatt oralsex med en 15 år gammel gutt etter et møte i Fremskrittspartiets Ungdom (FpU). Altså nøyaktig slik Siv Jensen gjorde for 10 år siden. Da løy hun så det rant av henne i en annen sexskandale som rystet partiet (VG 01.04.11).

Også i disse moralske evalueringene er ordlyden kraftig fordømmende, noe som indikerer at kommentatorene bedømmer brudd på denne verdien som alvorlig. Videre påpekes det igjen at Siv Jensen har løyet både i forbindelse med Søviknes-saken og Birkedal-saken. På denne måten gir man også her et bilde av Siv Jensen som en notorisk løgner. Og det er nettopp løgnen i Søviknes-saken kommentatorene moraliserer over at Frp burde lært av: De skulle ikke forsøkt å skjule Søviknes og Birkedals handlinger. Det moraliseres med andre ord over Frps krisehåndtering. I dette ligger det et element av metajournalistikk i form av refortolkning av hendelser

som allerede er mediert (Ekström 2003). Evaluering av skandaliserte politikeres mediehåndtering og kritikk av andre mediers dekning av en skandale inngår i en generell utvikling der mediekritikk har blitt innlemmet i den rituelle skandaliseringen (Enli 2009: 130). I skandale-litteraturen fremholdes det at krisehåndteringen kan få avgjørende betydning for skandalens utvikling, og at man bør innrømme og beklage overtrampet (Allern og Pollack 2009, Thompson 2000). Det kan synes som om den kraftige moraliseringen rettet mot Frps krisehåndtering skyldes at Frp velger helt motsatt strategi enn det som er forventet og ansett som riktig i forbindelse med skandaler. I stedet for å komme med en ”uforbeholden unnskyldning” (Hearit 2006), velger de en mer aggressiv strategi i form av ”benektelse” (Benoit 1995), og som vi senere skal få se, ”anklager” (Benoit 1995) i form av å skylde på media. Når Frp velger å trosse en slik etablert sannhet, eller norm, om hva man bør gjøre i forbindelse med politiske skandaler, kan det oppfattes som amatørmessig, og følgelig vil kommentatorene stille seg moralsk fordømmende til Frps krisehåndtering. Igjen ser man at det tegnes et bilde av Frp som amatører som faller for eget grep.

Særlig Frps pressekonferanse som fant sted etter at siktelsen mot Trond Birkedal ble utvidet til å gjelde seksuell omgang med barn under 16 år, ble gjenstand for sterk kritikk. Partileder Siv Jensen innledet med følgende kommentar til pressen: ”La meg få takke dere for at dere kommer hit for å høre Fremskrittspartiets syn på det som nå skjer i Libya. Jeg skjønner at dere er opptatt av de viktige spørsmålene” (Kampanje.com 25.03.11). Dette var et stikk til pressen da Siv Jensen mente at pressen burde være mer opptatt av krisen i Libya enn krisen i Frp. Hun gir med andre ord uttrykk for at hun ikke er enig i pressens prioritering av Birkedal-saken som viktig og nyhetsverdig. Ved å gjøre dette utfordrer hun de journalistiske verdiene, ettersom skandaler anses som nyhetsverdige og viktige innenfor populærjournalistikken (Allern og Pollack 2009, Eide 2001, Lull og Hinerman 1997). Samtidig betviler hun den journalistiske makten, herunder samfunnsoppdragets vaktbikkjefunksjon i form av å granske makten. Også i oppgavens utvalg blir det moralisert over Frps pressekonferanse: “Frp-ledelsens bisarre pressekonferanse på Stortinget torsdag viste at partiet selv etter flere dager ikke hadde tatt alvorret inn over seg” (Dagbladet 26.03.11). Man ser her et ønske om en mer seriøs og profesjonell organisasjon som behandler saken med det nødvendige alvor.

Siv Jensens Libya-uttalelse og Frp-ledelsens håndtering av saken ble også gjenstand for kraftig kritikk i det generelle nyhetsbildet, da flere kjente kommunikasjonsrådgivere, som Hans Geelmuyden⁹ og Elisabeth Hartmann, gikk ut og hevdet at partiet hadde håndtert saken til stryk. Hartmann uttalte følgende:

I sånne saker er det eneste man kan gjøre å være åpen og ærlig. Nå lar de det ligge åpent for veldig mange spekulasjoner. Jeg mener at for et såpass stort parti som ønsker å bli sett på som et troverdig og ansvarlig parti, så er det ekstra viktig, særlig på grunn av forhistorien med tidligere saker (Elisabeth Hartmann i Dagbladet.no 24.03.11).

Denne uttalelsen gjenspeiler flere av verdiene som ligger bakenfor kommentatorenes moralske evalueringer i Frp-skandalene: ledere må være sitt ansvar bevisst, man skal snakke sant, og man må ta ansvar for egne feil og lære av dem. Videre er det interessant at Hartmann trekker frem Frps krisehåndtering som særlig viktig på grunn av partiets forhistorie. I sin analyse av norske sex-skandaler påpeker Strand, Willoch og Nilsen (2012) at Frps krisehåndtering vedrørende skandaliseringen av Henning Skumsvoll, Terje Søviknes, Trond Birkedal og Bård Hoksrud gjennomgående var gjenstand for negativ kritikk fra kommentatorene, og at antallet Frp-skandaler i seg selv også kan ha påvirket hvordan kommentatorene ser på disse sakene. Også i denne oppgavens utvalg blir det moralisert over at Frp har vært involvert i mange skandaler. I kommentarartikkelen ”Tar det aldri slutt?” skriver kommentator Elisabeth Skarsbø Moen om Hoksrud-saken: ”Sandbergs mediehåndtering var den beste fra Frp i en slik sak noen gang, men så har de også hatt mye å svare for” (VG 22.09.11). Igjen er det relevant å trekke inn Jenssen (2014), som hevder at det er en tendens til at politiske skandaler bidrar til å forsterke etablerte negative holdninger om andre partier enn det man sympatiserer med. Dersom kommentatorene allerede har en holdning eller oppfatning om at Frp håndterer kriser dårlig, og oftere er involvert i skandaler enn andre partier, kan det føre til en sterkere fordømmelse.

Videre forsterker skandaliseringen av Per Sandberg dette inntrykket: ”Siv Jensens første store krise som partiformann viser at hun ikke har lært noe av Søviknes-saken. I

⁹ ”Frp bryter alle anerkjente prinsipper for krisehåndtering, partiets krisehåndtering står til stryk [...] Få alle lik ut av skapet samtidig. Det gjør ikke Frp, i stedet sleper de bena etter seg og blir drevet fra skanse til skanse av presse og omgivelser”. http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/--Ikke-krisen_-men-handteringen-som-er-problemet-5114339.html

stedet for å innrømme feil og erkjenne fakta, skylder hun på media” (VG 15.12.06). I Sandberg-saken er det imidlertid verdien om at man skal ta ansvar for egne feil og *ikke skylda på andre* som er særlig fremtredende i moraliseringen av Frps krisehåndtering. Som det tidligere har blitt gjort rede for har Frp gjentatte ganger beskyldt mediene for å være ute etter dem. Disse påstandene er gjenstand for betydelig moralisering i Frp-skandalene. I forbindelse med den nevnte Sandberg-saken er følgende moralske evalueringer typiske:

Det er lite kledelig av en ledende politiker [Siv Jensen] som tar mål av seg å bli landets statsminister, å legge skylda på andre for en feil partiets nestleder har gjort. Enda verre, det viser en fatal feilvurdering av situasjonen (Dagbladet 15.12.06).

Siv Jensens intervju og pressekonferanse tidligere på dagen minnet om partiets håndtering av Søviknes-saken, hvor man også valgte å føle seg forfulgt og nektet å forholde seg til fakta. Hun har gjort det igjen, hun forfølger seg selv (Dagbladet 15.12.06).

Det lukter av Hagens [Carl I.] strategi lang vei: Kall inn til gedigen pressekonferanse med en smak av dramatik, innta offerrolle og skyld på budbringerne (VG 15.12.06).

Til dere som tror dette er dårlig håndtering – dere tar helt feil. Dette er akkurat det ”Tobias i tårnet” har forutsett: Masse oppmerksomhet vil nettopp forsterke inntrykket av at det trækkes på en som ligger nede. Et offer. Snart martyr. Sympatien stiger – og vips en helt! Carl I. Hagen har gjort sine beste valg på denne måten (VG 15.12.06).

Her ser man av ordlyden at Dagbladet inntar den mest fordømmende linjen. VGs moralske fordømmelse er i større grad preget av humor og ironi, noe som på den ene siden kan indikere at de ikke ser så alvorlig på at Siv Jensen skylder på mediene. Men på den andre siden kan årsaken til den humoristiske tonen også være at avisen har ”gitt opp” Frps krisehåndtering, da de kun har handlet i tråd med stereotypien, noe som vil føre til mindre oppstandelse (Midtbø 2007). Videre bærer VGs moralisering preg av latterliggjøring av Frps krisehåndtering. I Birkedal-saken var det imidlertid kun VG (7) som moraliserte over Frps mediekritikk:

Men for Siv Jensen virker det som om det bare er én ting som teller, nemlig å snu hele saken på hodet. De som spør hva som er skjedd er ”grafser”. De som lurar på hvordan Frps ledelse

har behandlet alvorlige beskyldninger mot en som har mye med unge partimedlemmer å gjøre, er tabloide sensasjonsmakere som kun ønsker å skade Frp (VG 25.03.11).

Særlig skjæmmende er det når fremtredende politikere forsøker å gi mediene skylden for vanskeligheter de selv har brakt seg opp i (VG 28.03.11)

Her er VG betydelig mer fordømmende sammenlignet med Sandberg-saken. Det er grunn til å anta at dette skyldes sakenes alvorlighetsgrad, da Birkedal begikk et langt grovere normbrudd enn Sandberg. Det er altså en tydelig tendens til at avisene fordømmer Frps krisehåndtering, og spesielt Frps påstander om at mediene er ute etter dem. Videre er det et element av andregangsoverskridelse her: å skylde på mediene kan bli oppfattet som et nytt normbrudd, og dermed eskalerer skandalen og den moralske fordømmelsen (Thompson 2000). Igjen kan årsaken til dette være at Frp utfordrer de journalistiske verdiene når de til stadighet anklager mediene for å ”grafse” i Frp-saker. Ved å gjøre dette kaster de på mange måter bensin på bålet til indignerte journalister som mener at det er deres rett og ansvar å granske makten. Man får dermed en form for ond spiral der kommentatorene vil bli mer fordømmende jo mer Frp utfordrer de journalistiske verdiene. Dermed får Frp forsterket sitt inntrykk av at mediene er ute etter dem, og mediene får i sin tur forsterket sine negative etablerte holdninger om at Frps krisehåndtering er amatørmessig (jf. Jenssen 2014). Midtbø (2002) hevder at håndteringen av en politisk skandale ofte er viktigere enn selve skandalen. I deknningen av Birkedal-saken og Sandberg-saken er det helt tydelig at Frp-ledelsens krisehåndtering skygger for selve normbruddet, og at dette følgelig blir et sentralt moralsk tema i kommentatorenes dekning av sakene. I sin analyse av norske sexskandaler hevder Strand, Willoch og Nilsen (2012) at det kan synes som om sakens alvorlighetsgrad, politiets etterforskning og partiets håndtering av saken har betydning for hvor stort medietrykket blir. Videre fant de at det er noe mer fokus på partiet og partiledelsen i skandaler vedrørende Frp. Resultatene fra min analyse tyder på at dette også er tilfellet for den moralske fordømmelsen, da særlig Frps krisehåndtering har vært gjenstand for betydelig moralisering rettet mot partiet og partiledelsen. Videre ser man at kommentatorene var kraftigst fordømmende i Birkedal-saken, som også omhandler det mest alvorlige normbruddet. Her var det brudd på verdiene om at man skal verne om de svake og ikke sette seg selv først, som

førte til sterkest fordømmelse, noe man tydelig så av ordlyden i disse moralske evalueringene.

Når kommentatorene til stadighet påpeker partiets manglende evne til å ta ansvar for og lære av egne feil, samt ikke skyldte på andre, er det nærliggende å tenke at Frp faktisk har betydelige utfordringer innenfor dette området. Man ser igjen at kommentatorene bruker en slags profesjonalitetsstandard i sine moralske evalueringer av Frp, slik det ble vist til ved verdien om at ledere må være sitt ansvar bevisst. Partiet blir i langt større grad enn Arbeiderpartiet holdt opp mot verdier som knytter seg til lederskap, profesjonalitet, ansvar og egoisme. Samtidig kan det synes som at kommentatorene også, som et utgangspunkt, uansett vil bruke “den etablerte sannhet” om det de anser som Frps amatørmessighet på området for ledelse og organisasjon. På denne måten kan mediene opprettholde den allmenngyldige fremstilling av Frp som et ”bygdetulling-parti”. Det kan dermed synes som om de forestillingene eller holdningene kommentatorene allerede har til Frp i stor grad preger den moralske fordømmelsen i Frp-skandaler.

5.3. Moralske evalueringer - Arbeiderpartiet

I denne delen av oppgaven vil det bli presentert og diskutert hvilke verdier kommentatorene typisk legger til grunn for sine moralske evalueringer i skandalene vedrørende politikere fra Arbeiderpartiet. De mest typiske verdioppfatningene i utvalgets Ap-skandaler er som følger:

- Man skal snakke sant (22)
- Man skal ikke misbruke sin posisjon (18)
- Man bør være kompetent (18)
- Man skal ikke misbruke andres tillit (13)
- Alle skal ha like muligheter (11)
- Man må være handlekraftig (8)

Som for tilfellet med Trond Birkedal-saken, der løgn ble fordømt som et grovt normbrudd, kom også sannhetskravet til uttrykk i forbindelse med Ap-skandalene. Da

særlig i forbindelse med skandaliseringen av Manuela Ramin-Osmundsen og Saera Khan. I Osmundsen-saken var løgn en drivende faktor i skandaliseringsprosessen. Saken handlet om hvorvidt Osmundsen hadde et bekjentskapsforhold eller vennskapsforhold til det nyansatte barneombudet; Ida Hjort Kraby. I løpet av uken skandaliseringen foregikk, kom det stadig flere opplysninger om privat omgang mellom de to. Kommentatorenes moralisering over Osmundsens løgner gjør at verdien om at man skal snakke sant er blant de mest dominerende i denne skandalen:

Ramin-Osmundsens unnvikenhet har svekket hennes troverdighet slik at det nå stilles spørsmål selv ved hennes direkte svar (Dagbladet 14.02.08).

Ramin-Osmundsens feil er hennes egne feil, og hun kan ikke bebreide andre enn seg selv for den glideflukten av halvsannheter og hemmelighold som har sendt henne ut av regjeringen (Dagbladet 15.02.08).

At hun forsøkte å skjule det nære båndet til Kraby, vil for alltid henge ved henne. Hun vil alltid hefte for at hun er en person som ikke forteller hele sannheten (VG 14.02.12).

Den avsatte barne- og likestillingsministeren, hadde en så omtrentlig omgang med sannheten at den måtte føre til hennes endelikt som statsråd (VG 16.02.08).

Dagbladet og VG stiller seg kraftig moralsk fordømmende til Osmundsens løgner og fortelser. Også her kan en mulig forklaring være at Osmundsen begikk en andregangsoverskridelse (Thompson 2000), slik Frp-ledelsen gjorde i forbindelse med Birkedal-saken. Ved å forsøke å dekke over hvor godt hun egentlig kjente det nye barneombudet, Ida Hjort Kraby, begikk Osmundsen et nytt normbrudd.

Dette vil i tilfelle være i tråd med Midtbø (2007) som hevder at en skandale vil eksplodere og øke i omfang dersom den skandaliserte politikerer kommer med dementier som avsløres som løgn. Midtbø (2002) fremholder også at håndteringen av en politisk skandale ofte er viktigere enn selve skandalen. Det er dermed nærliggende å anta at Osmundsens dementier bidro til å forsterke kommentatorenes moralske fordømmelse, ettersom hun valgte en såkalt aggressiv retorisk forsvarstrategi i form av benektelse (Benoit 1995). Videre er det interessant at den ene moraliseringen konstaterer at ”hun vil alltid hefte for at hun er en person som ikke forteller hele sannheten”. Da sier man med andre ord at hun er uheldelig, og igjen skaper man et

inntrykk av en notorisk løgner, slik man gjorde med Siv Jensen i Birkedal-saken. Det er ikke utenkelig at hun kunne overlevd skandaliseringen dersom hun hadde vært åpen og ærlig rundt sitt kjennskap til Kraby. I følge Thompson (2000) kan man vekke sympati fra publikum og mediene dersom man innrømmer og beklager overtrampet. I de moralske evalueringene ovenfor fokuserer også både VG og Dagbladet på at det er selve løgneren som har sendt henne ut av regjeringen. Som vi har sett spilte krisehåndteringen en betydelig rolle i den moralske fordømmelsen rettet mot Frp i forbindelse med Sandberg-saken og Birkedal-saken. Videre gjør disse moralske evalueringene av Osmundsen som en løgner at kommentatorene i stor grad vurderer hennes moralske karakter som svært dårlig.

Mens løgnene som blir fremsatt i Birkedal-saken og Osmundsen-saken blir gjenstand for kraftig moralsk fordømmelse, er kommentatorene imidlertid langt mindre fordømmende mot Saera Khans løgner. Dette til tross for at hun først ikke ville avsløre beløpet på telefonregningene sine, for så å komme med flere løgner om hvem hun hadde ringt til, som i sin tur ble avslørt i mediene en etter en. Det er altså et relativt klart normbrudd som det er enkelt å påpeke. Videre er det en andregangsoverskridelse. Kommentator Marie Simonsen tar imidlertid Khan i forsvar:

Det bør være større rom og tilgivelse for menneskelige svakheter og feil. Mer empati og mindre fordømming. Pressen må ta seg sammen (Dagbladet 11.10.08).

Denne moralske evalueringen er særlig interessant da Simonsen her er i konflikt med kommentatorenes verdier. Som skandale-litteraturen fremholder kan de politiske kommentatorenes skandaledekning bære preg av å fungere som en slags mediedomstol der den skyldige politikeren etterforskes, anklages og dømmes (Allern og Pollack 2009, Pollack 2001, 2008). Videre innehar journalister en funksjon i form av å opprettholde offentlighetens verdier for politisk atferd (Ettema og Glasser 1998). Simonsen vil imidlertid ha mindre fordømmelse, og mer rom for menneskelige svakheter. Da åpner hun opp for at politikere ikke nødvendigvis må være plettfrie, men at også de, som alle andre, må kunne gjøre feil og få tilgivelse. Dette står imidlertid i kontrast til den tilnærmingen Simonsen valgte i Sandberg-saken, hvor hun skrev følgende: ”Den eneste medisinen mot slike dager er å møte dem ansikt til ansikt, innrømme det som har skjedd og tåle litt latter og refs. Han ville blitt tilgitt.

Folk flest liker en mann som tar ansvar for sine dumheter uten å prøve å bortforklare seg eller skylde på andre” (Dagbladet 15.02.06,b). Her ser man at Simonsen *ikke* utviser samme holdning som i Khan-saken, hvor hun var villig til å akseptere og tilgi hennes bortforklaringer. Dermed holder hun også Khan og Sandberg opp mot ulike moralske standarder, ettersom hun vil tilgi Khans bortforklaringer, samtidig som hun krever at Sandberg må innrømme sine feil i stedet for å bortforklare dem. Man ser altså at Marie Simonsen ikke er konsekvent i sin moralske fordømmelse, uten at denne oppgaven kan gi noe sikkert svar på hvorfor. Det kunne dermed ha vært fruktbart å følge opp analysen med intervju av kommentatorene, for å forsøke å få svar på hvorfor tilsynelatende like normbrudd bedømmes ulikt.

Videre setter Simonsen Saera Khans normbrudd i sammenheng med finanskrisen:

Mens kommentatorer vurderer om Saera Khan, som er under 30 år, noen gang kan komme tilbake til politikken, er det ingen som tviler på at bankfolket som sendte verden ut i finanskrisen, vil dukke opp i nye posisjoner uten heftelser. Ubeskjedenhet er deres diagnose, og den finnes det ingen kur for (Dagbladet 11.10.08).

Her må man se moraliseringen i lys av det generelle nyhetsbildet saken inngår i. Høsten 2008 var på mange måter finanskrisen en altoverskyggende nyhetssak både i Norge og den vestlige verden for øvrig. Det ble muligens enklere for Simonsen å unnskyldte Khan når finanskrisen brukes som bakteppe eller sammenligningsgrunnlag. Marie Simonsen vurderer tilsynelatende ikke Saera Khan opp mot en bestemt verdioppfatning, men lar normbruddet bli vurdert på en mer dynamisk måte ut i fra hva som skjer der og da. Like fullt ligger det en moralsk evaluering her som sier at man ikke skal være grådig, men den er rettet mot *bankfolket* som sendte verden ut i finanskrisen. Det er ikke vurdert i detalj hvilken kontekst de andre sakene i utvalget befinner seg i. Altså hvilket generelt nyhetsbilde de inngikk i. Likevel er det rimelig grunn til å anta at det også på de andre skandalenes tidspunkter har vært saker av betydelig interesse som også har inneholdt besynderligheter. Da er det påfallende at det bare er i behandlingen av Khan man velger en mer dynamisk forklaringsmetode som dermed unnskylder hennes handlinger.

Den andre av Dagbladets to kommentarartikler i denne saken er den eneste i utvalget som ikke inneholder moralske evalueringer¹⁰. Artikkelen er preget av en humoristisk tone som harselerer med spåkoner og overtro generelt, hvilket indikerer at kommentatoren ikke vurderer normbruddet for særlig alvorlig. I motsetning inntar VG en noe mer fordømmende tone enn Dagbladet. Like fullt er ordlyden i de moralske evalueringene mindre fordømmende enn hva som var tilfellet med Frp-ledelsens løgner i Birkedal-saken og Osmundsens løgner om hennes kjennskap til barneombudet:

Hvorfor har ikke partigruppen klart å få henne [Saera Khan] til å forstå hvor lite godt som kunne komme ut av en slik strategi [løgn om telefonregningene]? I stedet har de bidratt til å holde beløpene hemmelige – og saken på kokepunktet (VG 10.10.08)

Denne saken ble avslørt i kjølvannet av den såkalte pensjonssaken, der det kom frem at flere tidligere folkevalgte hadde mottatt for høy pensjon. VG moraliserer ikke i hovedsak over Khans løgner, men plasserer derimot skylden på Aps stortingsgruppe og praksisen i Stortinget.

Også her kan det være relevant å trekke inn bakteppet – finanskrisen og økonomisk uro. Under slike omstendigheter må folk flest gjerne belage seg på tøffere tider og en usikker fremtid. I den forbindelse er et ønske om transparens med maktmiljøer naturlig. Også mishag mot sløsing, eksempelvis i form av at folkevalgte får for høy pensjon, kan være naturlig i en slik kontekst. Khan-saken ble også avslørt som et ledd i at VG over en periode rettet et kritisk søkelys mot det de mente var mangel på åpenhet fra Stortinget. VG setter med andre ord saken inn i en større kontekst ved å se den som et symptom på manglende åpenhet i Stortinget. Moraliseringen i denne skandalen bryter dermed med teoriene som hevder at politikerskandaler oftest rammes inn som moralske fortellinger med personfokus (Allern & Pollack 2009). At dette ikke er tilfelle i denne skandalen kan dermed skyldes at dette var en liten del av et større bilde. Khan var på en måte et tilfeldig offer fordi dette var en avsløring som kom frem i et mediekjør mot det VG anså som Stortingets manglende åpenhet og uredelige praksis. Det var kanskje ikke Khan VG var ute etter, men systemet som sådan.

¹⁰ ”Magica fra Tryll” (Dagbladet 10.10.08).

Men det finnes også andre mulige forklaringer på hvorfor kommentatorene er milde i sin fordømmelse av Khans løgner, mens de motsetningsvis er svært fordømmende mot Osmundsen og Frp-ledelsen for samme normbrudd. En årsak til dette kan være at de anser Khans løgner som mindre alvorlige enn de som ble fremsatt av Osmundsen og Frp-ledelsen i forbindelse med Birkedal-saken. Videre kan de fleste enes om at oralsex med en mindreårig og smugfilming av unge gutter er mer alvorlig enn å ansette bekjente og ringe spåkoner på skattebetalernes regning. Som Midtbø (2007: 17) påpeker: ”Det er forskjell på å få kjeft og å havne i fengsel”, hvilket Birkedal gjorde i etterkant av avsløringene. Men for disse tilfellene må det også tas i betraktning at både Frp-ledelsen, Osmundsen og Khan begikk såkalte andregangsoverskridelser for å skjule det opprinnelige normbruddet. Like fullt opplevde Khan en langt mindre grad av skandalisering. På den andre siden hevder også Midtbø (2007) at det ofte er liten sammenheng mellom alvorlighetsgraden av normbruddet og omfanget av skandalisering. Store overtramp kan føre til små skandaler, og vice versa. Videre konstaterer Midtbø at ”noen skandaler simpelthen er større enn andre” (ibid: 16). Dette leder oss over til neste mulige forklaring.

Den ulike graden av moralsk fordømmelse mot de nevnte politikernes løgner kan også skyldes at Khan ikke var spesielt kjent for det norske folk, og en marginal politisk skikkelse sammenlignet med Trond Birkedal og Manuela Ramin-Osmundsen. Birkedal var derimot ansett som et stjerneskudd og et lederemne for fremtiden. Han var den nye vinen i Frp, og man hadde store forventninger til hans politiske karriere. Videre var Osmundsen Norges første innvandrerstadsråd med utdannelse fra et fransk eliteuniversitet. Det var bred mediedekning rundt hennes innsettelse som statsråd, noe som kan gjøre fallhøyden ekstra stor (Entman 2012). En ministerpost er også mer ansvarsbevarende enn å sitte på Stortinget. Det kan forklare at mediene er mer fordømmende når statsråder tabber seg ut enn når stortingsrepresentanter gjør det samme. En slik tolkning vil være i tråd med Midtbøs (2007) teori som hevder at en skandales omfang vil vokse proporsjonalt med den skandaliserte politikerens status. Videre hevder også Fladmoe (2008) at det forekommer en lavere skandaliseringsterskel når det gjelder mektige politiske aktører. Det kan derfor være en mulig forklaring at kommentatorene rettet mindre grad av moralsk fordømmelse mot Khan på grunn av hennes posisjon, og fordi hun ikke var en markant politisk

skikkelse som ofte figurerte i mediene. I henhold til Fladmoes (2008) skandaliseringsterskel er det tenkelig at det ville blitt større oppstandelse dersom dette normbruddet ble begått av statsministeren eller en statsråd. Min undersøkelse kan imidlertid ikke gi noe sikkert svar, men kun antyde noen mulige forklaringer.

5.3.1. Man skal ikke misbruke sin posisjon

Misbruk av posisjon var et gjennomgående moralsk tema i Ap-skandalene, herunder i forbindelse med skandaliseringen av Saera Khan og Roger Ingebrigtsen. I Khan-saken moraliserer ikke Dagbladet over misbruk av posisjon ved en eneste anledning. Som vi så ovenfor valgte avisen en tilgivende tilnærming i sin moralisering. VG moraliserte derimot over misbruk av posisjon, men også her ble normbruddet hovedsakelig sett i lys av en større kontekst:

Denne saken kommer i kjølvannet av flere andre forhold hvor Stortinget har gitt seg selv store unntak fra offentlighetsloven. Det holder å nevne misbruk av den rause pensjonsordningen, og manglende offentlighet om hvordan partigruppene på Stortinget bruker de til sammen 130 millionene som de får i året. Frp har nå i en god stund ruget over hvordan de skal offentliggjøre Oslo ligningskontors gjennomgang av deres pengeforbruk uten at det skader partiet for mye (VG 25.09.08).

Først og fremst er åpenhet riktig fordi velgerne har rett til å vite hvordan politikerne bruker den tilliten de har fått. Men innsyn er også en kontrollfunksjon i seg selv. Hadde Fremskrittspartiet visst at velgerne kunne kikke dem i kortene, ville de kanskje ikke brukt budsjett penger på festreiser med ektefeller. Styregrossister med millioner på bok ville tenkt seg om en gang til før de søkte tidligpensjon fra Stortinget. Og Khan hadde neppe ringt dyre spesialnumre 793 ganger på ni måneder (VG 10.10.08).

Igjen er det Stortingets praksis som er gjenstand for moralisering. Man setter dermed saken inn i en større kontekst i stedet for å moralisere over personen Saera Khan. Avisene velger med andre ord en annen tilnærming enn hva de gjorde i Frp-skandalene, og særlig i Birkedal-saken, hvor den moralske fordømmelsen var rettet mot den skandaliserte politikeren og partiets moralske karakter. Hvorfor dette er tilfellet kan ikke denne undersøkelsen gi noe sikkert svar på, men som det ble foreslått ovenfor er en mulig forklaring at det ikke var Khan avisene var ute etter, men heller systemet, herunder Stortingets praksis som sådan. Videre er det særlig interessant at

Frp ved flere anledninger blir trukket inn i en Ap-skandale, og at Frp er det eneste partiet som blir navngitt i forbindelse med det avisen anser som manglende åpenhet fra Stortinget og misbruk av budsjett penger. Dette til tross for at ingen Frp-politikere var involvert i den ovenfor nevnte pensjonssaken, mens derimot to Ap-politikere hadde fått for mye pensjon, sammen med politikere fra Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti (Dagbladet.no 26.08.08). Det fremstår dermed som underlig at Frp er det eneste partiet som blir trukket frem i denne saken. Årsaken kan være at kommentatorene ønsker å henge ut Frp, men det kan også være helt tilfeldig. En innholdsanalyse som denne kan imidlertid ikke gi noe sikkert svar.

Også i Ingebrigtsen-saken er misbruk av posisjon et gjennomgående moralsk tema i avisenes dekning av saken. Dagbladet og VG stiller seg svært fordømmende til brudd på verdioppfatningen om at man ikke skal misbruke sin posisjon. Likevel er den generelle tendensen at fordømmelsen ikke retter seg direkte mot Ingebrigtsen som person, men heller som et generelt samfunnsproblem i form av at voksne menn med maktposisjoner ikke skal innlede forhold til unge jenter i samme parti eller organisasjon. Eksempelvis skriver Dagbladet i en leder (02.12.12): ”Enda en gang er det avslørt at en eldre politiker har hatt et uakseptabelt forhold til en langt yngre partifelle”. Dette er antakelig en henvisning til Birkedal-saken, og til avsløringen om at tidligere Venstre-nestleder, Helge Solum Larsen tidligere samme år hadde sex med en 17 år gammel jente i forbindelse med årsmøtet til Rogaland Venstre. Videre kom også denne saken i kjølvannet av Vågå-saken, der Ap-ordføreren Rune Øygard ble siktet for seksuell omgang med barn. Den moralske fordømmelsen i Ingebrigtsen-saken bærer preg av å rette seg mot misbruk av posisjon som sådan, og ikke Ingebrigtsen spesielt:

I stedet for å frykte ”amerikanske tilstander” i politikken, bør man rydde opp i den norske tilstanden (Dagbladet 02.12.12).

Voksne ledere kan ikke bruke ungdomspartiene som sjekkearena [...] Elever kan som kjent bli forelska i læreren, men det betyr ikke at det er fritt fram for læreren på klassefest (Dagbladet 04.12.12).

Men at menn med karrierer i et politisk parti, innleder forhold til veldig unge jenter i det samme partiet, det er ikke greit. Det er galt (VG 01.12.12).

Det er en innebygd skjevhet i slike forhold. Derfor er det helt vanlige kjøreregler i politikken at de voksne i et parti må la være å gjøre slikt. Uansett hvor fristet de er. Det er kjøreregler som er såpass absolutte at de ikke bør være så vanskelige å etterleve (VG 01.12.12).

Det faktum at Dagbladet (3) og VG (5) kun har vurdert Ingebrigtsen etter hans moralske karakter syv ganger totalt, understreker at moraliseringen rettet seg mot misbruk av posisjon generelt og som et samfunnsproblem. En nærliggende forklaring på dette er at Ingebrigtsen-saken føyde seg inn i en rekke av slike saker, og at kommentatorene dermed plasserte saken i en større kontekst, fremfor å dekke saken som et moralsk oppgjør mellom gode og onde personer etter den melodramatiske sjangeren, slik man så i Birkedal-saken. Videre har denne skandalen likhetstrekk med Jenssens (2014) funn i hans undersøkelse av skandaliseringen av Helge Solum Larsen (V) og Henning Warloe (H). I disse sakene trakk flere av oppslagene inn andre skandaler og hevet rapporteringen til et metanivå, der politikerskandaler som sådan ble tema, og ikke de aktuelle normbruddene. I mitt utvalg retter altså moraliseringene i Ingebrigtsen-saken og Khan-saken seg i hovedsak mot andre aktører, og normbruddene blir sett i lys av en større kontekst der man behandler dem som samfunnsproblem, uten å moralisere direkte mot Ingebrigtsen og Khan som personer. Motsetningsvis rettes moraliseringen i Frp-sakene seg i langt større grad direkte mot den skandaliserte politikeren og partiet. I følge Jenssen og Fladmoe kan det være en partipolitisk slagside i hvordan mediene dekker politiske skandaler. Aviser har en tendens til å vise mer forståelse for overtramp som er begått av politikere som deler deres politiske grunnsyn (Fladmoe 2008, Jenssen og Fladmoe 2009). Kan det dermed være slik at VGs og Dagbladets politiske grunnsyn har betydning for hvordan de bedømmer de skandaliserte politikerne moralsk, herunder at de dømmer politikere som står langt fra deres politiske grunnsyn kraftigere?

Den årlige medieundersøkelsen viser at få journalister ønsker å stemme på Frp, kun to prosent i 2014, til sammenligning oppga 35 prosent at de ville stemt Ap dersom det var stortingsvalg i morgen. Til tross for at dette ikke er et representativt utvalg (512 spurte), har disse tallene holdt seg stabile over flere år, og indikerer dermed at flere journalister deler Aps politiske grunnsyn enn Frps. Videre kan særlig Dagbladets politiske grunnsyn, som en kulturradikal avis tidligere tilknyttet Venstre, gjøre at det

er tenkelig at avisen vil fordømme Frp ekstra kraftig moralsk i forbindelse med skandaler, da avisen står langt fra partiets politiske grunnsyn. På den andre siden ble Manuela Ramin-Osmundsens løgner kraftig fordømt av begge avisene, og som vi senere skal få se bar deknningen av skandalen preg av å være et karakterdrap. Som jeg tidligere har gjort rede for kan det også synes som at kommentatorenes moralske fordømmelse av Frp tidvis skyldes at de får forsterket sine negative etablerte holdninger om partiet, og at det dermed ikke er avisenes politiske grunnsyn i seg selv som fører til fordømmelsen. Videre viste en analyse av norske politiske skandaler tilknyttet Fremskrittspartiet, Venstre, Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti at det ikke var noen sammenheng mellom medietrykk og partitilhørighet (Strand, Willoch og Nilsen 2012). Det er dermed ingen holdepunkter for å antyde at Dagbladets og VGs politiske grunnsyn har avgjørende betydning for hvordan de bedømmer skandaliserte politikere fra Frp og Ap moralsk. Det kan heller synes som at skandalene bidrar til å forsterke negative etablerte holdninger om Frp.

Dermed er det mer sannsynlig at Roger Ingebrigtsens krisehåndtering hadde betydning for at fordømmelsen hovedsakelig ikke rettet seg direkte mot hans person. Som vi tidligere har sett hadde nettopp krisehåndtering stor betydning for den moralske fordømmelsen Frp-ledelsen opplevde i forbindelse med Birkedal-saken og Sandberg-saken. Den aggressive strategien i form av benektelse og angrep på anklager (Benoit 1995), i dette tilfellet pressen, ble svært dårlig mottatt av kommentatorene. Det faktum at Ingebrigtsen selv avslørte normbruddet og umiddelbart kom med en uforbeholden unnskyldning, samt en korrigerende handling ved å trekke seg (Hearit 2006), har trolig hatt betydning for at han fikk en mildere fordømmelse. Ingebrigtsen har altså handlet i tråd med hva som er anbefalt krisehåndtering. I følge Thompson (2000) kan man vekke sympati fra publikum og mediene dersom man innrømmer og beklager normbruddet. Det er dermed nærliggende å anta at Ingebrigtsen ville blitt kraftigere moralsk fordømt dersom han hadde valgt en mer aggressiv forsvarsstrategi. Som Midtbø (2002) fremholder er håndteringen av en politisk skandale ofte viktigere enn selve skandalen. Videre må også normbruddets alvorlighetsgrad trekkes inn her. Sex-skandalene vedrørende Frp inneholder begge lovbrudd. Ingebrigtsen brøt ikke loven, men gjorde likevel noe mange vil anse som galt eller umoralsk. Igjen må graden av fordømmelse ses i lys av Midtbø (2007) som hevder at det er forskjell på å få kjeft og å havne i fengsel.

5.3.2. *Moralisering i Osmundsen-saken*

Til nå har vi sett hvordan Khan-saken og Ingebrigtsen-saken i stor grad ble vurdert i lys av en større kontekst, til tross for at skandale-litteraturen fremholder at politikerkandalenes populistiske appell og markedspotensial ligger i at den personlige moralen står i fokus (Allern og Pollack 2009). I så måte skiller skandaliseringen av Manuela Ramin-Osmundsen seg ut da den er gjenstand for betydelig større grad av moralsk fordømmelse enn de resterende Ap-skandalene. Jeg vil dermed gjøre rede for hvilke aspekter ved denne saken som førte til de harde verdidømmene, og hvorledes kommentatorenes moralske evalueringer i denne saken nærmest bærer preg av å være et karakterdrap. Sist vil jeg vise hvordan journalistiske tolkningsrammer tilsynelatende har hatt betydning for hvilke verdier Osmundsen ble vurdert etter da VG tydelig gjør bruk av en konfliktramme i denne saken. Det førte til at det moralske temaet i VGs dekning var misbruk av andres tillit, noe som ble særlig kraftig fordømt.

Som det tidligere er blitt gjort rede for kom sannhetskravet sterkt til uttrykk i denne skandalen. Kommentatorene i Dagbladet og VG fordømte Manuela Ramin-Osmundsen særlig kraftig fordi hun brøt med verdioppfatningen om at man skal snakke sant og dermed begikk en andregangsoverskridelse. Videre var hennes kompetanse et sentralt aspekt i de moralske evalueringene. Dagbladet påpekte det de mente var hennes manglende kompetanse i fem moralske evalueringer, mens VG fremholdt dette aspektet ved hele tolv anledninger. I det følgende vil det bli presentert tekstutdrag som er typiske for moraliseringen rundt Osmundsens kompetanse:

Statsråden hadde fått lov til å svømme alene på dypt vann i flere dager, men til slutt var Stoltenberg nødt til å gripe inn og redde henne inn på grunna. Hun fremsto likevel ikke som renvasket (Dagbladet 14.02.08).

Men Stoltenberg var mer opptatt av Ramin-Osmundsens imponerende internasjonale utdannelse enn hennes politiske svakheter (Dagbladet 15.02.08).

Det er ikke jusen som eventuelt feller Ramin-Osmundsen. Det er den manglende politiske teften (VG 13.02.08).

Hun [Manuela Ramin-Osmundsen] er fortsatt regjeringens svakeste ledd. Fersk, mørkhudet, kvinne og nå med to skandaler bak seg (VG 14.02.08).

Kommentatorene moraliserte altså kraftig over at Osmundsen ikke hadde den nødvendige kompetansen som kreves for å være statsråd, derav verdien om at man bør være kompetent for stillingen man innehar. Som man kan se moraliserte Dagbladet over at hun måtte bli reddet av Jens Stoltenberg da hun ikke var kompetent nok til å klare seg på egenhånd. Videre viser betegnelsene ”politiske svakheter” og ”den manglende politiske teften” til at avisene anser henne som inkompetent, og er således uttrykk for en kraftig fordømmelse av hennes kompetanse.

Her er det også interessant at VG moraliserer over at Osmundsen nå har to skandaler bak seg. Skandalen det vises til er den såkalte UDI-skandalen, som førte til at Osmundsen trakk seg som UDI-direktør kort tid etter at hun ble ansatt fordi det fremkom opplysninger om at hun var orientert om lovstridig praksis som forekom mens hun var assisterende direktør¹¹. Som for tilfellet med de skandaliserte Frp-politikere i utvalget, ligger det også her en verdien om at man må lære av sine feil da VG viser til at det ikke er første gang Osmundsens manglende kompetanse har ført til skandalisering. Igjen er det relevant å trekke inn (Jenssen 2014) som hevder at politiske skandaler kan bidra til å forsterke negative etablerte holdninger. Dersom kommentatorene allerede hadde et inntrykk av at Osmundsen var inkompetent etter UDI-skandalen, kan denne holdningen ha blitt forsterket av den nye skandalen, og i sin tur ført til kraftigere moralsk fordømmelse. Men den kraftige moraliseringen over Osmundsens kompetanse kan også være et uttrykk for at kommentatorene forventer mer av en Arbeiderparti-statsråd. Etersom Ap er det partiet som har sittet i posisjon flest ganger i nyere tid, er det naturlig å anta at kommentatorene forventer mer av deres politikere enn av Frp-politikere, som på de undersøkte skandalenes tidspunkt aldri hadde vært i posisjon. Dette er imidlertid mulige forklaringer som denne undersøkelsen ikke kan gi noe sikkert svar på.

¹¹ Den lovstridige praksisen gikk ut på at en gruppe kurdere fra Nord-Irak fikk oppholdstillatelse til tross for at direktoratets praksis var i strid med utlendingsloven, utlendingsforskriften og politiske retningslinjer. I følge en granskningsrapport fikk tidligere UDI-direktør Trygve G. Nordby hovedansvaret, mens det ble slått fast at Manuela Ramin-Osmundsen kjente til praksisen, men ikke forsto implikasjonene av den. <http://www.nrk.no/norge/udi-sjefen-gar-av-1.519098>.

Videre var det også et element av metajournalistikk i de moralske evalueringene av Manuela Ramin-Osmundsens kompetanse. I følge Enli (2009) inngår evaluering av skandaliserte politikeres mediehåndtering i den generelle utviklingen der mediekritikk har blitt en del av skandaliseringen. Avisene viste til at Osmundsen hadde brutt med verdien om at man skal være ydmyk da de moraliserte over at hun manglet forståelse for samspillet mellom pressen og politikken. De etterlyste med andre ord en ydmykhet i forhold til hvordan hennes handlinger oppfattes av andre:

Når næringslivet holder sine etikkseminarer lærer de en enkel tommelfingerregel som er lettere å pugge enn Norges Lover: Tåler det å stå på førstesiden av Dagens Næringsliv? [...] Etter nesten ei uke på forsiden, har Ramin-Osmundsen strøket denne testen med glans (Dagbladet 14.02.08).

Gang på gang ser vi slike statsråder felles fordi de mangler forståelse for at politikk ikke bare handler om rett og galt. Oftest handler det om klokt og uklokt (VG 13.02.08).

Kommentatorene mener altså at selv om Osmundsen ikke nødvendigvis var inhabil da hun ansatte Ida Hjort Kraby, burde hun ha forståelse for at det vil oppfattes som galt av mediene ettersom de to hadde hatt privat omgang. På denne måten befester kommentatorene sin makt og sin yrkesideologiske lederrolle ved å avsløre og avkle ”ukloke” politikere som ikke forstår at de må ta høyde for hvordan mediene vil oppfatte en konkret sak. Innenfor den journalistiske yrkesideologien står nemlig en vokterrolle i forhold til offentlige dyder sentralt (Eide 2001). Igjen ser man at krisehåndtering tilsynelatende har betydning for hvordan politikerne bedømmes moralsk.

Videre var rettferdighet et sentralt aspekt i denne skandalen. Verdioppfatningen om at alle skal ha like muligheter ble fremholdt av både Dagbladet (4) og VG (7):

Manuela Ramin-Osmundsen ble lansert som landets første innvandrerstadsråd. Mange håper av den grunn alene at hun må lykkes. Da er det en skjebnens ironi om hun må gå fordi hun er for integert (Dagbladet 14.02.08).

Partiboken er ikke lenger avgjørende for om de får jobben, men nettverket må være i orden (VG 12.02.08).

Og det var hennes [Manuela Ramin-Osmundsen] elitistiske tankegang som felte henne (VG 15.02.08, b).

Bakgrunnen for fordømmelsen etter denne verdien er at Manuela Ramin-Osmundsen ansatte et barneombud mange anså som en venninne, og at kvinnene er ressurssterke og høyt utdannede fra Oslo vest. Dette vil da bryte med et rettferdighetsprinsipp om at alle skal ha like muligheter til å få jobben – dersom de er kvalifiserte. Videre var det bred mediedekning rundt Osmundsens innsettelse som statsråd ettersom hun fikk norsk statsborgerskap kun to uker før hun ble innsatt. I følge VG hadde statsminister Jens Stoltenberg ”sørget for at hennes søknad ble tatt ut av køen, og deretter innvilget i ekspressfart” (VG nett 15.02.08). Dette førte til sterk kritikk, blant annet fra Frp-formann Siv Jensen som kalte behandlingen av statsborgerskapet for ”grov forskjellsbehandling”¹². Det kan dermed være interessant å se fordømmelsen vedrørende denne verdioppfatningen i lys av det norske likhetsidealet: En sterk likhetstankegang som stammer fra det gamle bondesamfunnet. Det faktum at behandlingen av Osmundsens statsborgerskap kan oppfattes som forskjellsbehandling, sammen med at hun er en høyt utdannet jurist bosatt på Oslos vestkant, som attpåtil ansetter det man oppfatter som en venninne fra samme nettverk, bryter helt tydelig med den norske likhetsidealet om at alle skal ha like muligheter. Videre viser flere studier at norske politikere på bakgrunn av det norske likhetsidealet ønsker å bli oppfattet som folkelige og mest mulig lik folk flest (Daloz 2007, Krogstad og Storvik 2007, Thorbjørnsrud 2010). Osmundsens bakgrunn og handlinger passer dermed ikke inn i den formen for egalitær karisma som kjennetegner norske politikere, ”the charisma of ordinary human beings” (Krogstad og Storvik 2007). Som VG moraliserer over var det ”hennes elitistiske tankegang som felte henne”, da plasserer de henne i en posisjon som befinner seg motsatt fra det norske likhetsidealet, hvilket må anses som en særlig kraftig moralsk dom.

¹² ”Jeg reagerer på det statsministeren har gjort. Han har utøvd maktmisbruk, og jeg mener han har begått et overtramp mtp. grunnloven”. <http://www.nrk.no/norge/--grov-forskjellsbehandling-1.3791002>.

Videre er Arbeiderpartiet et sosialdemokratisk parti som særlig fronter verdier som rettferdighet og fellesskap. Det kan dermed oppfattes som ekstra oppsiktsvekkende at en Ap-statsråd tilsynelatende setter kjennskap foran kompetanse i utnevningen av en offentlig stilling. Som Midtbø (2007) fremholder vil brudd på liv og lære sammen med et avvik fra det norske likhetsidealet vekke ekstra sterk kritikk i norsk sammenheng.

I deknningen av Osmundsen-saken moraliserte både Dagbladet og VG i hovedsak over de samme verdiene: Man skal snakke sant, man bør være kompetent, alle skal ha like muligheter og man skal være ydmyk. I skandalens siste fase kom det imidlertid et vendepunkt i form av nye opplysninger om at Osmundsen likevel hadde hatt kontakt med Kraby, via en felles venninne, om søknadsprosessen. Denne informasjonen hadde hun holdt skjult for daværende statsminister, Jens Stoltenberg. Den nye informasjonen førte til at Osmundsen måtte trekke seg som Barne- og likestillingsminister. Dagbladet fortsatte å moralisere etter de samme linjer, det var altså ikke noen endringer i hvilke verdioppfatninger som ble fremholdt som viktige etter vendepunktet i skandalen, foruten at de moraliserte over at Stoltenberg burde ha ryddet opp i saken tidligere. Verdien bakenfor denne moraliseringen er at man må være handlekraftig:

Men hvis Stoltenberg var så syvende av undertrykt raseri som enkelte tolket kroppsspråket hans der oppe på podiet, burde noe av det være rettet mot han selv (Dagbladet 15.02.08).

Da den forsmådde Reidar Hjermann sto fram på TV for ei uke siden og sådde sine spekulasjoner om hva som var skjedd, burde alarmen ha gått. I stedet lot Stoltenberg sin ferske statsråd prøve å desarmere en tikkende bombe på egen hånd. Han burde ha visst at det måtte smelle. Jens burde ha visst det allerede før de gikk ut på Slottsplassen (Dagbladet 15.02.08).

Dagbladet fordeler her skyld da de mener at Stoltenberg også må ta en del av ansvaret for saken. Han får med andre ord kritikk for at han ikke hjalp sin nye statsråd da journalistene begynte å stille spørsmål. Videre kan man av den siste moralske evalueringen se at Dagbladet mener at Osmundsen aldri burde blitt statsråd. Denne typen moralisering går igjen i Dagbladets dekning, og det er tydelig at avisens kommentatorer mener at Osmundsen opptreden i UDI-saken var et bevis på at hun

ikke innehar den kompetansen en statsråd behøver. Dette kan illustreres av følgende moralske evaluering fra kommentarartikklen ”En varslet avgang”: ”Ramin-Osmundsens vaklende opptreden i den saken [UDI-saken] var et forvarsel om det som skjedde denne uka” (Dagbladet 15.02.08). Avisen moraliserer altså over at Stoltenberg aldri burde ha ansatt henne, og at han utviste manglende handlekraft da ansettelsen av nytt barneombud utviklet seg til en skandale.

I skandalens siste fase inntok VG imidlertid helt motsatt posisjon i sin moralisering. Avisen gjorde bruk av en konfliktramme og fordømte Osmundsen kraftig for det de mente var misbruk av Stoltenbergs tillit. Verdien ble fremholdt ved hele tolv anledninger i skandalens siste fase:

Det er direkte hårreisende og fullstendig utilgivelig for en statsråd på denne måten å føre regjeringssjefen bak lyset (VG 15.02.08, a).

Det er uforståelig - og utilgivelig at hun [Manuela Ramin-Osmundsen] satt foran Jens Stoltenberg og forsikret ham om at at han hadde fått vite alt [...] Manuela Ramin Osmundsen misbrukte Stoltenbergs tillit på det groveste. Og hun løy for offentligheten (VG 15.02.08, b).

Jeg er ikke i stand til å finne noe annet eksempel fra vår politiske historie på at en statsråd har ført regjeringssjefen bak lyset (VG 16.02.08).

De moralske evalueringene er hentet fra VGs tre siste leder- og kommentarartikler i deknings av Osmundsen-saken. Ordlyden i disse er kraftig fordømmende og kommentatorene holder normbruddet for så alvorlig at det er ”utilgivelig”.

Videre er titlene på disse artiklene ”Et svik mot Jens”, ”Rundlurte Jens” og ”Et sorgens eksempel”. Dette forsterker ytterligere inntrykket av at VGs kommentatorer holder Osmundsen misbruk av Stoltenbergs tillit som svært alvorlig, og de er tydelige illustrasjoner på at VG tar i bruk en konfliktramme i sine moraliseringer. I melodramatisk ånd personifiserer avisen saken ved å knytte dem til enkeltpersoners handlinger og fremtoning. Slik blir det enklere å bedømme personene moralsk, fordi man kan skille mellom motsatte krefter: Onde og gode personer (Gripsrud 2002). I dette tilfellet blir Manuela Ramin-Osmundsen fremstilt som den onde personen som har rundlurt og sveket den gode, Jens Stoltenberg. Dette blir særlig tydelig da VG, i motsetning til Dagbladet, tar Stoltenberg i forsvar:

Det gjør et godt inntrykk at statsministeren skar så håndfast igjennom da han skjønnte at han var blitt ført bak lyset (VG 15.02.08, a).

Jens Stoltenberg er ikke svekket etter dette. Tvert imot har han i to dager vist handlekraft og unngått å snuble i detaljene. Andres løgner og halvsannheter kan han ikke beskytte seg mot (VG 15.02.08, b).

Her moraliseres det altså over at Stoltenberg er den gode og handlekraftige som ikke kunne beskytte seg mot den onde, Osmundsen. VG moraliserer altså etter den samme verdien som Dagbladet, men på en positiv måte da de mener at Stoltenberg har utvist handlekraft. En slik konfliktramme kan bidra til å vekke interesse hos et bredt publikum da dette er et moralsk tema som mange kan kjenne seg igjen i. Videre gjør en slik tolkningsramme at det er enklere å føle seg indignert på Stoltenbergs vegne, og distansere seg fra den skyldige, Manuela Ramin Osmundsen (Allern og Pollack 2009). Moraliseringene får således en særlig kraft. Konsekvensen av at VG tar i bruk denne konfliktrammen er dermed at VG har et annet moralsk tema enn Dagbladet i deknningen av skandalens siste fase, nemlig misbruk av tillit. Som man så i Birkedal-saken kan en slik konfliktramme altså få betydning for hvilke verdier politikerne blir moralsk bedømt etter.

Videre er dette den av utvalgets skandaler som i størst grad bærer preg av å være et karakterdrap da kommentatorene trekker både Manuela Ramin-Osmundsens moralske karakter og kompetanse i tvil. VG vurderer Osmundsen 21 ganger etter karakter, og 15 ganger etter kompetanse. Tallene for Dagbladet er henholdsvis ni vurderinger av karakter og 14 vurderinger av kompetanse. Osmundsen er også den eneste politikerens i utvalget som i høy grad blir vurdert etter kompetanse¹³. I følge Allern og Pollack (2009) er det en tendens til at skandaliserte politikere frakjennes sin personlige ære, og blir gjenstand for karakterdrap. Også Midtbø (2007) hevder at skandaler er ødeleggende da tillitten man har bygd opp blant velgere, partifeller og journalister forsvinner. Det spesielle i denne saken er at Osmundsen ikke bare ble fremstilt som en uredelig og ond person, men også som en inkompetent statsråd. Karakterdrapet på hennes politiske virke blir dermed totalt. Skandaliseringen av Manuela Ramin-

¹³ Se oversikt over skandaliserte politikere og resultater s. 37 - 48 for karakter- og kompetanse-vurderinger.

Osmundsen skiller seg altså tydelig fra de andre Ap-skandalene ved at kommentatorene er langt mer fordømmende.

5.4 Metajournalistikk

Kommentatorenes fordømmelse retter seg ikke kun mot de skandaliserte politikerne og partiene. Som det er blitt gjort rede for er det betydelige innslag av metajournalistikk i dekingen av de politiske skandalene. Dette så man spesielt i Frp-skandalene, der det ble kraftig moralisert over Frp-ledelsens krisehåndtering. Men også i skandaliseringen vedrørende Manuela Ramin Osmundsen var det innslag av metajournalistikk da flere av de moralske evalueringene rettet seg mot hennes mediehandtering. I det følgende skal jeg vise hvordan Dagbladet og VG også moraliserte over andre mediers deking av skandalene, herunder vedrørende Bård Hoksrud og Roger Ingebrigtsen. Enli (2009) hevder at slik kritikk av andre mediers deking av en sak innebærer en posisjonering av eget mediehus og motstandstaking fra andre deler av pressen. I forbindelse med Hoksrud-saken tok både Dagbladet og VG kraftig motstand fra TV2s metoder for å avsløre saken gjennom sine moraliseringer:

Men at en lovmaker bryter loven legitimerer ikke en enhver atferd for å avsløre eller dokumentere forbrytelsen (Dagbladet 24.09.11).

Et moment vi i pressen bør ta med i vår vurdering av saken, er at hver gang omdiskuterte midler blir brukt, senker vi lista for å bruke dem på nytt i neste omgang. Hensikten alminneliggjør midlene (Dagbladet 24.09.11).

Hoksrud har barn i skolealder. Er avsløringen av så stor samfunnsmessig betydning at det rettferdiggjør de lidelsene som familien hans nå står oppe i? Jeg tviler (VG nett 22.09.11).

At politikere bryter loven skal vi se alvorlig på. Men i denne saken tror jeg metoden som ble brukt for å avsløre saken, skygger for selve saken (VG nett 22.09.11).

Avisene stiller seg kritiske til og distanserer seg fra TV2s etiske standard, og moraliserer over verdien om at journalister må følge det etiske regelverket. Både Dagbladet og VG moraliserer over at Hoksrud har brutt loven, men de holder det altså

for mer alvorlig at TV2 har benyttet skjult kamera og fulgt etter Hoksrud for å avsløre normbruddet. Dette blir ekstra tydelig da begge avisene har skrevet kommentarartikler som hovedsakelig moraliserer over TV2, og ikke den skandaliserte politikeren¹⁴.

I denne sammenheng er VGs dekning av saken særlig interessant. Kommentator Elisabeth Skarsbø Moen har skrevet VGs to eneste kommentarartikler i forbindelse med denne skandalen. De er publisert i henholdsvis papir- og nettutgaven samme dag (22.09.11). I papirutgaven moraliseres det i kommentarartikkelen ”Tar det aldri slutt” om at Frp tilsynelatende ikke tar ansvar for egne feil og lærer av dem da de til stadighet rammes av sex-skandaler. I kommentarartikkelen på nett er det, som vist ovenfor, hovedsakelig TV2s metoder som er gjenstand for moralisering, men Moen trekker samtidig Frps moralske karakter i tvil: ”Det kommer ikke som noe stort sjokk når en stortingsrepresentant fra Frp blir tatt for å kjøpe sex i utlandet. TV2s luring i buskene overrasker mer” (VG 22.09.11). I lys av den første kommentarartikkelen kan det virke som det pekes på en stereotypi om at Frp oftere rammes av sex-skandaler enn andre partier. Samtidig kan det også være en henvisning til at Frp-stemte imot sexkjøpsloven. Når kommentatoren moraliserer over at ”TV2s luring i buskene overrasker mer” sier hun på mange måter at hun forventer mer av TV2s etiske standard enn av Frps. På denne måten trekker hun hele organisasjonens (Frp) moralske karakter i tvil. Igjen kan det synes som at politiske skandaler bidrar til å forsterke negative etablerte holdninger om andre partier (Jenssen 2014).

I skandaliseringen av Roger Ingebrigtsen var også metajournalistikk sentralt. Kvinnen som varslet om at hun hadde hatt et forhold til Ingebrigtsen da hun var 17 år ble beskyldt i både medier og på twitter for å bedrive skittent politisk spill. Dette fordi det var samboeren til Ingebrigtsens motkandidat, Martin Henriksen, som hadde varslet Ap sentralt om forholdet kort tid før nominasjonen til Stortinget. Skandalen inneholdt med andre ord tabloide nyhetskriterier da den var personorientert, og passer inn i den type konfliktramme som VG benyttet seg av i dekningen av Osmundsen- og Birkedal-saken. Likevel valgte både VG og Dagbladet å rette kraftig kritikk mot andre medier og aktører som navnga kvinnen og mente at hun hadde varslet for å sverte Ingebrigtsen:

¹⁴ ”Helliget hensikten midlene?” (Dagbladet 24.09.11).
”Diskutabel journalistikk” (VG nett 22.09.11).

Timing er aldri god for å varsle om et overgrep. Siden det har så alvorlige konsekvenser for den som blir beskyldt, må det ikke tas lett på og blir det heller ikke. Men det er en underlig verden hvor den som varsler om maktmisbruk, blir satt på tiltalebenken (Dagbladet 04.12.12).

Hun som nå får navnet sitt smurt ut over Facebook. I tråder der rikssynsere ironisk kaller henne for ”forulempet” i anførselstegn. Hun som får oppgitte sportsankere, eks-redaktører og andre eldre menn til å lure på om-det-fortsatt-er-lov-til-å-leve-litt-i-dette-landet? [...] Det blir stadig mer kvalmende? (VG nett 02.12.12).

Verdien som ligger til grunn for moraliseringen er at uskyldige ikke skal lide. Avisene moraliserer altså over at den unge jenta er en uskyldig part i saken, og at eventuelle motiver for å varsle ikke må overskygge saken. Som Djerf-Pierre og Weibull (2008) påpeker innehar politisk kommentarjournalistikk en sentral funksjon i form av at journalisten skal fungere som ombudsmann og forsvare publikums antatte interesser. Her ser man tydelig at avisene går inn i rollen som ombudsmenn og forsvarer den unge jenta mot journalister og personer i høye posisjoner som har navngitt henne og beskyldt henne for skittent spill. På denne måten tar VG og Dagbladet motstand fra andre mediers dekning, samtidig som de posisjonerer sin egen virksomhet (Enli 2009) ved å vise at de ikke ønsker å spekulere i hvorvidt saken var et resultat av skittent politisk spill. Dette kan umiddelbart virke rart da avisene var svært fordømmende i skandalene vedrørende Trond Birkedal, Per Sandberg og Manuela Ramin Osmundsen, og ettersom det ble benyttet konfliktramme i skandalene vedrørende Birkedal og Osmundsen. Enli (2009) hevder imidlertid at det er en tendens til at medier som er dominerende i en sak, sjelden fører an i mediekritikken som i stadig større grad medfølger dagens medieskandaler. Da sakene vedrørende Birkedal og Osmundsen er de med bredest mediedekning, er det sannsynlig at VG og Dagbladet ikke har sett seg tjent med mediekritikk i saker de har brukt store redaksjonelle ressurser på (Enli 2009).

5.5. Ensomme ulver vs. ukultur

I denne delen av oppgaven vil jeg svare på del 3 av problemstillingen. Blir skandaliserte politikere fra Fremskrittspartiet kraftigere moralsk fordømt enn

skandaliserte politikere fra Arbeiderpartiet? Analysens resultater tyder på dette, men bildet er likevel ikke entydig.

For det første er skandalene av ulik alvorlighetsgrad. Birkedal-saken skiller seg således ut som den mest alvorlige, hvilket understrekes av at saken også kulminerte i straffesak med påfølgende fengselsstraff på bakgrunn av hans handlinger. Dermed vil det være mer formålstjenlig å se på de skandalene som er mer like, da disse i større grad vil kunne fungere som sammenlikningsgrunnlag. Et eksempel er skandalene vedrørende Per Sandberg og Saera Khan som begge er av det mindre alvorlige og kuriøse slag, hvor det her tilkommer at ingen av dem har brutt straffeloven. Selv om det selvsagt er forskjeller, er begge saker mer kuriøse forseelser enn alvorlige overtramp. I Khan-saken så man at særlig Dagbladet valgte en tilgivende tilnærming, i form av å sette normbruddet i sammenheng med finanskrisen. I lys av dette var det enklere å tilgi Khan når man sammenliknet hennes handlinger med ”bankfolket som sendte verden ut i finanskrise” (Dagbladet 11.10.08). Motsetningsvis ble Per Sandberg kraftigere moralsk fordømt, til tross for at både han og Khan hadde forsøkt å bortforklare sakene. I Sandberg-saken lot man heller ikke omstendighetene, herunder nyhetsbildet generelt, påvirke ens moralisering i saken, til tross for de relativt klare likhetstrekkene man ser i sakenes alvorlighetsgrad.

Min undersøkelse kan ikke gi noe sikkert svar på hvorfor kommentatorene valgte en mer tilgivende linje overfor Khan, og i hovedsak plasserte skylden hos Stortingets praksis. Som tidligere antydnet kan det synes som om Khan på mange måter var et tilfeldig offer i et mediekjør mot Stortingets praksis. Det kan således synes som om avisene, og da i særdeleshet VG, var ute etter systemet og ikke Khans person. I Sandberg-saken var Frps organisatoriske seriøsitet og profesjonalitet et fremtredende tema. Dette temaet går for øvrig igjen i samtlige Frp-skandaler jeg har undersøkt. Det kan synes som om den kraftige moralske fordømmelsen av Sandberg også i vesentlig grad skyldes at kommentatorene i stor utstrekning mener at Frp ikke evner å ta ansvar for egne feil og lære av dem. I tilfellet Khan ser man ikke tilsvarende referanser til partiet hun representerer. Dette kan illustreres av at det rettes mer moralisering mot partiet og partiledelsen i forbindelse med Frp-skandaler sammenliknet med Ap-skandaler. Dette sammenfaller også med undersøkelsen til Strand, Willoch og Nilsen

(2012). Det blir med andre ord kraftig moralisert over at Frp har vært rammet av flere skandaler, og at de også håndterer disse dårlig.

Som vi har sett har Frps krisehåndtering vært gjenstand for betydelig moralisering, da partiet i forbindelse med Birkedal-saken og Sandberg-saken gjorde bruk av en såkalt aggressiv retorisk forsvarsstrategi. Når Frp til stadighet trosser en etablert sannhet eller norm om hvilken krisestrategi man bør velge i forbindelse med politiske skandaler, kan håndteringen dermed oppfattes som amatørmessig. Videre bryter Frp med hvordan kommentatorene mener at politikerne bør opptre i forbindelse med politiske skandaler, da vi har sett at de ønsker at politikerne skal komme med en uforbeholden unnskyldning i form av å legge seg flate. Bård Hoksrud kom imidlertid med en uforbeholden unnskyldning umiddelbart etter avsløringen om sexkjøpet i Riga. Moraliseringene i denne undersøkelsen tyder på at dette bidro til en mindre grad av fordømmelse enn hva som var tilfellet i de resterende Frp-skandalene. I Hoksrud-skandalen ble det moralisert over at Frp hadde lært seg å håndtere sex-skandaler bedre enn før, men det ble også understreket at de hadde hatt mye å svare for. Det er altså en tydelig tendens til at Frps historie, med hensyn til profesjonalitet og seriøsitet, blir brukt for å prege, definere og ramme inn nye skandaler. Dette var spesielt tydelig i Sandberg-saken, da man så en latterliggjøring av Frps krisehåndtering. Videre er det en tendens til at kommentatorene i større grad spiller på stereotyper i forbindelse med Frp-skandaler. Dette ser man til sammenligning ikke i Ap-skandalene.

Videre så man også i Birkedal- og Sandberg-sakene at Frp beskyldte mediene for å være ute etter dem og for å ”grafse” i skandalene. Frp utfordrer de journalistiske verdiene når de til stadighet anklager mediene for å ”grafse” i Frp-saker. Ved å gjøre dette kaster de på mange måter bensin på bålet til indignerte journalister som mener at det er deres rett og ansvar å granske makten. Man får dermed en form for ond spiral der kommentatorene vil bli mer fordømmende jo mer Frp utfordrer de journalistiske verdiene. Dermed får Frp forsterket sitt inntrykk av at mediene er ute etter dem, og mediene får i sin tur forsterket sine negative etablerte holdninger om at Frps krisehåndtering er amatørmessig (jf. Jenssen 2014). Videre er det mye som tyder på at antallet Frp-skandaler i seg selv bidrar til en kraftigere moralsk fordømmelse fra kommentatorene, hvilket sammenfaller med Strand, Willoch og Nilsen (2012) som i sin analyse av Frp-skandaler fant at Frps krisehåndtering var gjennomgående

gjenstand for negativ kritikk fra kommentatorene, og at antallet Frp-saker i seg selv kan ha påvirket hvordan kommentatorene ser på disse sakene. Dermed kan det synes som om det man fra Frp-hold oppfatter som usaklig og uforholdsmessig sterk fordømmelse sammenlignet med andre partier, eksempelvis Arbeiderpartiet, faktisk kan bunne i en misforståelse. De undersøkte skandalene tyder på at det ikke alltid er Frp-politikernes normbrudd *per se* som blir kraftig fordømt, men heller det faktum at Frp som parti har hatt mange skandaler, og at disse ved flere anledninger har blitt håndtert ved bruk av aggressive forsvarstrategier. En slik tolkning vil være i tråd med Midtbø (2002) som hevder at at håndteringen av en politisk skandale ofte er viktigere enn selve skandalen. Det kan synes som om denne tendensen er gjeldende for skandalene i mitt utvalg, da de skandaliserte politikerne og partienes krisehåndtering ved flere tilfeller skygger for selve normbruddet.

Krisehåndtering var også et sentralt element i skandaliseringen av Manuela Ramin-Osmundsen, som var den av Ap-politikerne som ble sterkest moralsk fordømt av kommentatorene. Det var selve løgnen om hvor godt hun egentlig kjente det nyansatte barneombudet, Ida Hjort Kraby, som førte til den kraftigste ordlyden i moraliseringene, og følgelig den verdien kommentatorene holdt det for alvorligst å bryte med i denne skandalen. Løgnen ble en andregangsoverskridelse, og dermed et nytt normbrudd, hvilket anses som dårlig krisehåndtering. VG holdt det også for særlig alvorlig at hun hadde misbrukt Jens Stoltenbergs tillit. Videre så man at spesielt Dagbladet mente at hun aldri burde vært ansatt, da hun allerede hadde utvist mangelfull kompetanse i den såkalte UDI-skandalen. Her ser man altså at negative etablerte holdninger tilsynelatende spiller en rolle også i denne skandalen, da Dagbladets kommentatorer allerede hadde et negativt inntrykk av hennes kompetanse.

Ettersom både Roger Ingebrigtsens og Saera Khans normbrudd ble satt i en større sammenheng, og det i hovedsak ikke ble rettet noen særlig fordømmelse mot deres moralske karakter, kan det synes som om kommentatorene er mindre fordømmende mot skandaliserte Ap-politikere enn Frp-politikere. På den andre siden ble Manuela Ramin-Osmundsen kraftig fordømt, og kritikken bar preg av å være et karakterdrap da kommentatorene trakk både hennes kompetanse og moralske karakter i tvil. Videre kan det synes som om moraliseringene i Ingebrigtsen-saken rettet seg mot misbruk av posisjon generelt og ikke Ingebrigtsen spesielt, da denne saken kom i kjølvannet av

andre liknende saker. Samtidig kom også Ingebrigtsen, som Bård Hoksrud, med en uforbeholden unnskyldning umiddelbart, hvilket i følge skandale-litteraturen kan vekke sympati blant publikum og medier (Thompson 2000). Det er dermed ingen holdepunkter for å antyde at kommentatorene som utgangspunkt vil være mildere i sin fordømmelse mot Ap-politikere enn Frp-politikere. Dermed kan det synes som om krisehåndtering har særlig stor betydning, sammen med hvorvidt politikeren har vært forbundet med en skandale tidligere.

Av partiene er det kun Frp som gjennomgående blir holdt opp mot deres historie og tidligere håndtering av skandaler. Det er på mange måter naturlig at man viser til at historien gjentar seg, men samtidig kan det gi moraliseringene i den nye saken overdreven kraft. Dette kan synes noe ulogisk. Arbeiderpartiet har de senere år sittet lengre perioder i posisjon hvor det ved flere anledninger har vært større og mindre skandaler i partiet. Følgelig kan det synes rart at kommentatorene kun i Frp-sakene trekker inn partihistorikk og lar denne prege og definere nye skandaler. Mens det moraliseres særs lite over Arbeiderpartiet og dets ledelse i Ap-skandaler, blir altså Fremskrittspartiet gjennomgående fordømt etter deres partihistorikk og krisehåndtering. Dette er den mest fremtredende distinksjonen man ser i materialet vedrørende mulig forskjellsbehandling mellom partiene, sammen med at kommentatorene har en større tilbøyelighet til å spille på stereotyper og latterliggjøring av Frp. Det kan synes som om kommentatorene moraliserer over Ap-politikere som ”ensomme ulver”, som unntak som bekrefter en regel, snarere enn at man står overfor et partiproblem. Motsatt er det for Frp, hvor man stadig trekker inn partihistorikken og partiet for øvrig, slik at det moraliseres over en ukultur som gjelder for partiet som sådan.

6. Konklusjon

Innledningsvis spurte jeg hvilke verdier kommentatorene legger til grunn for sine moralske evalueringer av de skandaliserte politikerne, og deretter hvilke verdier kommentatorene legger til grunn for sine kraftigste fordømmelser. For skandalene i dette utvalget gjør kommentatorene hovedsakelig bruk av allmennmenneskelige leveregler som er felles for alle og enkle å identifisere seg med. Slik kan kommentatorene vekke interesse hos et bredt publikum, da alle enkelt kan ta stilling til normbruddet og ta avstand fra den skandaliserte. Videre er andelen moralske evalueringer høy, og disse er i hovedsak rettet mot politikernes personlige moral. Moraliseringen i dette utvalget deler således trekk med sjangeren melodrama, hvor også personlig moral og identifikasjon til publikums personlige erfaringer står sentralt.

Den høye graden av moralske evalueringer i de undersøkte politiske skandalene indikerer dermed at det å vurdere og fordømme skandaliserte politikere moralsk, er en sentral del av kommentarjournalistenes funksjon. Dette må også ses i lys av journaliseringen, da den sterke fordømmelsen gir uttrykk for at kommentatorene inntar en lederrolle der de dømmer de skandaliserte politikerne på vegne av publikum. Dette kan være et problem da man kan risikere å favorisere den plettfri politikeren på bekostningen av den handlekraftige, da den voldsomme fordømmelsen forbundet med skandaler kan skremme bort potensielle politiske talenter fra å prøve seg i politikken. Videre er det problematisk med hensyn til at kommentatorenes profetier har vist seg å lett bli til en selvoppfylgende profeti (Allern og Pollack 2009).

Like fullt inntok kommentatorene også rollen som ombudsmenn i form av å forsvare publikums antatte interesser. Dette så man særlig i Birkedal-saken hvor kommentatorene forsvarte de unge guttene, altså den svake part, mot Frp-ledelsen som ikke ville innrømme kjennskap til saken. Verdien om at man skal verne om de svake og ikke sette seg selv først, som var sentrale i forbindelse med Birkedal-saken, var også blant de verdiene kommentatorene holdt det for alvorligst å bryte med. Videre ble løgn gjennomgående kraftig fordømt, sammen med brudd på verdiene om at man skal ta ansvar for egne feil og lære av dem, og ikke skylde på andre.

Når det gjelder avisene har VG hatt den mest omfattende dekningen totalt og vært mest tilbøyelige til å gjøre bruk av moralske evalueringer, hvilket indikerer at VG er ledende i utvalgets politiske skandaler. Dette illustreres også av at VG gjennomgående benytter seg av den kraftige ordlyden i sine fordømmelser. Videre har avisene i hovedsak gjort bruk av de samme verdiene som bakgrunn for de moralske evalueringene.

Metajournalistikk – i form av kritikk mot andre medier og evaluering av de skandaliserte politikerne og partienes krisehåndtering – var også et sentralt aspekt i moraliseringen. Dette leder oss over til siste del av problemstillingen som omhandlet hvorvidt skandaliserte politikere fra Fremskrittspartiet blir kraftigere moralsk fordømt enn skandaliserte politikere fra Arbeiderpartiet. Fremstillingen fra Frp-hold om at mediene som utgangspunkt er ute etter dem kan synes å være misforstått. Ettersom Frp utfordrer de journalistiske verdiene når de til stadighet anklager mediene for å ”grafse” i Frp-saker, kaster de på mange måter bensin på bålet til indignerte journalister som mener at det er deres rett og ansvar å granske makten. Man får dermed en form for ond spiral der kommentatorene vil bli mer fordømmende jo mer Frp utfordrer de journalistiske verdiene. Dermed får Frp forsterket sitt inntrykk av at mediene er ute etter dem, og mediene får i sin tur forsterket sine negative etablerte holdninger om at Frps krisehåndtering er amatørmessig (jf. Jenssen 2014). Videre er det mye som tyder på at antallet Frp-skandaler i seg selv bidrar til en kraftigere moralsk fordømmelse fra kommentatorene. Mens det moraliseres særs lite over Arbeiderpartiet og dets ledelse i Ap-skandaler, blir altså Fremskrittspartiet gjennomgående fordømt etter deres partihistorikk og krisehåndtering. Dette er den mest fremtredende distinksjonen man ser i materialet vedrørende mulig forskjellsbehandling mellom partiene, sammen med at kommentatorene har en større tilbøyelighet til å spille på stereotyper og latterliggjøring av Frp. Det kan synes som om kommentatorene moraliserer over Arbeiderparti-politikerne som ensomme ulver, snarere enn at man knytter skandalen til et partiproblem. Motsatt er det for Frp, hvor man stadig trekker inn partihistorikken og partiet for øvrig, slik at det moraliseres over en ukultur som gjelder for partiet som sådan.

All den tid denne undersøkelsen er kvalitativ, med de begrensningene dette medfører for mulighetene til generalisering, kan den likevel danne utgangspunkt for ytterligere undersøkelser av temaet, herunder mer kvantitative opplegg.

7. Litteraturliste

Aalberg, Toril og Tove Brekken (2007): "Når spill og enkeltepisoder blir viktigst", i Jenssen, Anders Todal og Toril Aalberg (red.): *Den medialiserte politikken*. Oslo: Universitetsforlaget.

Allern, Sigurd (2001a): *Flokkdyr på løvebakken? Søkelys på Stortingets presselosje og politikkers medierammer*. Oslo: Pax Forlag.

Allern, Sigurd (2001b): *Nyhetsverdier. Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. Kristiansand: IJ-forlaget.

Allern, Sigurd og Ester Pollack (red.) (2009): *Skandalenes markeds plass. Politikk, moral og mediedrev*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Asp, Kent (1986): *Mäktiga massmedier. Studier i politisk opinionsbildning*. Stockholm: Akademilitteratur.

Benoit, William L. (1995): *Accounts, excuses, and apologies: a theory of image restoration strategies*. Albany, N.Y.: State University of New York Press.

Benoit, William L. (2004): "Image Restoration Discourse and Crisis Communication, i Dan P. Millar og Robert L. Heath (red.): *Responding to Crises. A Rhetorical Approach to Crises Communication*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Bhatti, Yosef, Kasper M. Hansen og Asmus Leth Olsen (2013): "Political hypocrisy: The effect of political scandals on candidate evaluations". *Acta Politica* 4 (12).

Daloz, Jean-Pascal (2007): "Political elites and conspicuous modesty: Norway, Sweden, Finland in comparative perspective", i *Comparative Studies of Social and Political Elites Comparative Social Research, Volume 23, 171-210*

Daloz, Jean-Pascal (2009): "How Political Representatives Earn Legitimacy: A Symbolic Approach". *International Social Science Journal*, 196 285-296.

Djerf-Pierre, Monica og Lennart Weibull (2008): "From Public Educator to Interpreting Ombudsmann", i Jesper Strömback, Mark Ørsten og Toril Aalberg (red.): *Communicating Politics. Political Communication in the Nordic Countries*. Göteborg: Nordicom.

Douglas, Mary (1986): *Risk Acceptability According to the Social Sciences*. London: Routledge & Kegan Paul.

Eide, Martin (1991): *Medievalkamp*. TANO A.S

Eide, Martin (1998): *Popularisering, modernisering, strukturering: En populæravis tar form. Verdens Gang i forvandling 1945-81*. Bergen: Institutt for medievitenskap, Universitetet i Bergen.

Eide, Martin (2001): "Journalistisk makt. Et oppslag, i Martin Eide (red.): *Til dagsorden! Journalistikk, makt og demokrati*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Ekström, Mats (2003): "Hur enskilds yttrande blir stora politiske nyheter: en studie av nyhetsproduksjon og politikens vilkår i mediesammehellet. *Nordicom Information*, 25:1-2, 3-30.

Enli, Gunn Sara (2009): "-Statsråd, du lyver!", i Sigurd Allern og Esther Pollack (red.): *Skandalenes markeds plass. Politikk, moral og mediedrev*. Bergen: Fagbokforlaget.

Entman, Robert M. (1993): "Framing – toward Clarification of a Fractured Paradigm". *Journal of Communication*, 43(4), 51-58.

Entman, Robert M. (2012): *Scandal and Silence. Media Responses to Presidential Misconduct*. Cambridge: Polity Press.

Esser, Frank og Paul D'Angelo (2006): "Framing the Press and Publicity Process in U.S., British and German General Election Campaigns. A Comparative Study of Metacoverage. *The Harvard International Journal of Press/Politics*, Vol. 11, No. 3, 44-66.

Ettema, James E. og Theodore L. Glasser (1998): *Custodians of Conscience. Investigative Journalism and Public Virtue*. New York: Columbia University Press.

Fladmoe, Audun (2008): *Machiavellis disipler. Om skandalisering som politisk maktmiddel*. Masteroppgave i statsvitenskap. Trondheim: NTNU.

Frandsen, Finn og Winni Johansen (2008): Klassikerintro: Benoit. Oversettelse av W.L. Benoit, "En teori om imagegenopprettelse" (Accounts, Excuses and Apologies, kapittel 4, 1995). *Rhetorica Scandinavia. Tidsskrift för skandinavisk retorikforskning*, 46:10-13.

Funk, C. L. (1996): "The Impact of Scandal on Candidate Evaluations: An Experimental Test of the Role of Candidate Traits. *Political Behavior*, 18 (1), 1-24.

Goffman, Erving (1959): *The presentation of self in everyday life*. Garden City, New

York: Doubleday Anchor Books.

Gripsrud, Jostein (1992): "The Aesthetics and Politics of Melodrama", i Peter Dahlgren og Colin Sparks (red.): *Journalism and Popular Culture*. London: SAGE Publications.

Gripsrud, Jostein (2002): *Mediekultur, mediesamfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Grønmo, Sigmund (2008): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Halse, Ketil Jarl og Helge Østbye (2003): *Norsk kringkastingshistorie*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Hearit, Keith Michael (2006): *Crisis Management by Apology. Corporate Responses to Allegations of Wrongdoing*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Hernes, Gudmund (1978): "Det mediavridde samfunn", i Gudmund Hernes (red.): *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hornnes, Elin Strand (2009): "Når kvinner kvinner må si 'unnskyld'", i Sigurd Allern & Esther Pollack (red.): *Skandalenes markeds plass. Politikk, moral og mediedrev*. Bergen: Fagbokforlaget.

Igland, Alf Kjetil og Stølås, Audun (2008): *Kommentaren*. Kristiansand: IJ-forlaget.

Inch, Edward S. og Barbara Warnick (1998): *Critical Thinking and Communication: The Use of Reason in Argument*. Boston: Allyn and Bacon.

Jenssen, Anders Todal og Audun Fladmoe (2009): "Ti bud for den som vil skandalisere. Kampen om politikeres gode navn og rykte", i Sigurd Allern og Ester Pollack (red.): *Skandalenes markeds plass. Politikk, moral og mediedrev*. Bergen: Fagbokforlaget.

Jenssen, Anders Todal (2007): "Den medialiserte politikken" i Anders Todal Jenssen og Toril Aalberg (red.) *Den medialiserte politikken*. Oslo: Universitetsforlaget.

Jenssen, Anders Todal og Torill Aalberg (red.) (2007): *Den medialiserte politikken*. Oslo: Universitetsforlaget.

Jenssen, Anders Todal (2014): "Medierte politiske skandaler: Sårbare politikere – usårbare partier?". *Norsk medietidsskrift*, årg. 21 nr. 2 100-118.

Johansen, Anders (2001): "Enkeltpersoner og kollektivpersoner", i Martin Eide (red.): *Til dagsorden! Journalistikk, makt og demokrati*. Oslo: Gyldendal akademisk.

- Kjeldsen, Jens E. (2006): *Retorikk i vår tid. En innføring i moderne retorisk teori*. Bergen: Spartacus forlag.
- Knapskog, Karl (2009): "Blant orakel og refleksjonsatletar – Kommentarjournalistikk som sjanger og strategi", i Martin Eide (red.): *Journalistiske nyorienteringar*. Oslo: Scandinavian Academic Press.
- Krogstad, Anne og Aagoth Storvik (2007): "Seductive heroes and ordinary human beings: Charismatic political leadership in France and Norway", i *Comparative Studies of Social and Political Elites Comparative Social Research*, Volume 23, 211-245.
- Lull, James og Steven Hinerman (1997): *Media Scandals: Morality and Desire in the Popular Culture Marketplace*. New York: Columbia University Press.
- Lysbakken, Audun og Torbjørn Røe Isaksen (2008): "Kommentariatets diktatur". *Samtiden* 1 2008.
- Meyrowitz, Joshua (1986): *No sense of place: the impact of electronic media on social behaviour*. New York: Oxford University Press.
- Miller, Arthur H. (1999): "Sex, Politics and Public Opinion: What Political Scientists Really Learned from the Clinton-Lewinsky Scandal. *PS: Political Science and Politics*, 32 (4), 721-729.
- Mjeldheim Liv (1993): "Dagbladet og Venstre – Frå Sverdrup til Mowinckel", i Hans Fredrik Dahl, Gudleiv Forr, Liv Mjeldheim og Arve Solstad (red.): *Utskjelt og utsolgt. Dagbladet gjennom 125 år*. Oslo: Aschehoug.
- Narud, Hanne Marthe og Ragnar Waldahl (2004): "Den lange valgkampen. Mediestoffet i månedene før valget", i Aardal, Bernt, Anne Krogstad og Hanne Marthe Narud (red.): *I valgkampens hete. Strategisk kommunikasjon og politisk usikkerhet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nimmo, Dan og James E. Combs (1992): *The political pundits*. New York: Praeger Publishers.
- Nord, Lars, Gunn Enli og Elisabeth Stúr (2012): "Security scandals in the age of mediated war", i Sigurd Allern og Ester Pollack (red.): *Scandalous! The Mediated Construction of Political Scandals in Four Nordic Countries*. Göteborg, Sverige: Nordicom.

- Perelman, Ch. og L. Olbrecgts-Tyteca (1969): *The New Rhetoric. A Treatise on Argumentation*. London: University of Notre Dame Press.
- Petersson, Olof (1994): "Journalistene som klass, Journalismen som ideologi", i Terje Steen Edvardsen (red.): *Media og samfunnsstyring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Petersson, Olof og Ingrid Carlberg (1990): *Makten över tanken. En bok om det svenska massmediesamhället*. Stockholm: Carlssons.
- Pollack, Ester (2001): *En studie i medier och brott*. Stockholm: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Stockholms Universitet.
- Pollack, Ester (2008): "Medier och brott", i Pär Anders Granhag og Sven Å. Christiansson (red.). *Handbok i Rättspsykologi*. Stockholm: Liber.
- Raaum, Odd (2001): "Se opp for etterligninger", i Martin Eide (red.): *Til dagsorden! Journalistikk, makt og demokrati*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Roksvold, Thore (red.) (1997): *Avis sjangrer over tid*. Fredrikstad: Institutt for journalistikk.
- Scheufele, Dietram A. og David Tewksbury (2007): "Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models". *Journal of Communication*, 57.
- Schudson, Michael (1991): "The Sociology of News Production Revisited", i James Curran & Michael Gurevitch (red.): *Mass Media and Society*. London: Edward Arnold.
- Sillars, Malcolm O. og Patricia Ganer 1982: "Values and Beliefs: A Systematic Basis for Argumentation", i J. Robert Cox og Charles Arthur Willard (red.): *Advances in Argumentation Theory and Research*. Illinois: Southern Illinois University Press.
- Smith, Elisabeth S., Ashleigh Smith Powers og Gustavo A. Suarez (2005): "If Bill Clinton Were a Woman: The Effectiveness of Male and Female Politicians' Account Strategies Following Alleged Transgressions". *Political psychology* Vol. 26, No. 1, 115-134.
- Sneve, Stein (2002): *Kommentarsjangeren: den journalistiske kommentarens historie og posisjon i dag – både sett i forhold til samfunnsutviklingen og utviklingen i andre journalistiske sjangre*. Bodø: Høgskolen i Bodø.
- Stoker, Laura (1993): "Judging presidential character: The demise of Gary Hart. *Political Behavior*, 15 (2), 193-223.

- Strand, Ane Kathrine, Hanne Marie Willoch og Kristina Nilsen (2012): *Medieanalyse: Overgrep og sexkjøp i norsk politikk*. Retriever Norge AS.
- Syvertsen, Trine (1997): *Den store TV-krigen: Norsk allmennfjernsyn 1988-96*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sørensen, Øystein (1993): "Den kulturradikale tradisjonen", i Hans Fredrik Dahl, Gudleiv Forr, Liv Mjeldheim og Arve Solstad (red.): *Utskjelt og utsolgt. Dagbladet gjennom 125 år*. Oslo: Aschehoug.
- Thompson, John B. (2000): *Political scandal: power and visibility in the media age*. Cambridge: Polity press.
- Thompson, John B. (1997): "Scandal and Social Theory", i James Lull og Steven Hinerman (red.): *Media Scandals: Morality and Desire in the Popular Culture Marketplace*. New York: Columbia University Press.
- Thorbjørnsrud, Kjersti (2010): "Med media som 7. Sans. Norsk politikk som ekstremt case". *Sosiologi i dag*, 40(4) 79-91.
- Thorbjørnsrud, Kjersti (2003): "Dramaturger og dommere". *Norsk Medietidsskrift*, 10(3).
- Tewksbury, David og Dietram A. Scheufele (2009): "News Framing Theory and Research", i Jennings Bryant & Mary Beth Oliver (red): *Media Effects. Advances in Theory and Research*. Routledge. STED??
- Vreese Claes de (2002): *Framing Europé: television news and the European Integration*. Amsterdam: Aksant.
- Waldahl, Ragnar (1999): "Medier, meningsdannelse og den politiske dagsorden". *Politica*, Bind 31 (1999) 2.
- Østbye, Helge, Knut Helland, Karl Knapskog og Leif Over Larsen (2007): *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget.

7.1. Utvalg

Dagbladet (2006): "Fri fart, fri fyll", leder i Dagbladet 15. desember.

Dagbladet (2011): "Politikk og tilgivelse", leder i Dagbladet 23. oktober.

Dagbladet (2012): “Maktmisbruk”, leder i Dagbladet 02. desember.

Giæver, Anders (2012): “Så mye for så lite”, i VG 04. desember.

Jacobsen, Frithjof (2011): “Gjorde ikke nok”, i VG 25. mars.

Jacobsen, Frithjof (2011): “Det rakner for Frp”, i VG 26. mars.

Jacobsen, Frithjof (2012): “Hvem visste”, i VG 01. desember.

Jacobsen, Frithjof (2012): “Vondt etterspill”, i VG 01. desember. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/ingebrigtsen-saken/vondt-etterspill/a/10056188/> [Lest 04.09.14].

Jacobsen, Frithjof (2012): “På tide å roe seg”, i VG 02. desember. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/ingebrigtsen-saken/paa-tide-aa-roe-seg/a/10056270/> [Lest 04.09.14].

Jacobsen, Frithjof (2012): “Partiet, skandalen og hun som sa fra”, i VG 06. desember.

Magerøy, Lars Halvor (2008): “Skjult nummer”, i VG 10. oktober.

Moen, Elisabeth Skarsbø (2006): “Mobb Sandberg”, i VG 15. desember.

Moen, Elisabeth Skarsbø (2008): “Kjennskap eller vennskap”, i VG 12. februar.

Moen, Elisabeth Skarsbø (2008): “Tramp i klaveret”, i VG 13. februar.

Moen, Elisabeth Skarsbø (2008): “Manuelas siste sjanse”, i VG 14. februar.

Moen, Elisabeth Skarsbø (2008b): “Rundlurte Jens”, i VG 15. februar.

Moen, Elisabeth Skarsbø (2011): “Sex, løgn og videotape”, i VG 23. mars.

Moen, Elisabeth Skarsbø (2011): “Diskutabel journalistikk”, i VG 22. oktober. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/diskutabel-journalistikk/a/10038929/> [Lest 06.09.14].

Moen, Elisabeth Skarsbø (2011): “Tar det aldri slutt?”, i VG 22. oktober.

Mosveen, Eirik (2011): “Ha det på badet”, i VG 22. mars.

Mosveen, Eirik (2011): “Siv stikker hodet i sanden”, i VG 23. mars. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/frp/kommentar-siv-stikker-hodet-i-sanden/a/10091402/> [Lest 06.09.14].

Mosveen, Eirik (2011): “Du er feig, Siv!”, i VG 24. mars.

Mosveen, Eirik (2011): “Det er Siv som lider mest nå”, i VG 26. mars.

Mosveen, Eirik (2011): “Sivs blanke løgn redder Geir Mo”, i VG 01. april.

Simonsen, Marie (2006): “Siv går rett i fella igjen”, i Dagbladet 15. desember .

Simonsen, Marie (2008): “Et annet søsterskap”, i Dagbladet 12. februar.

Simonsen, Marie (2008): “Manuelas troverdighet”, i Dagbladet 14. februar.

Simonsen, Marie (2008): “En varslet avgang”, i Dagbladet 15. februar.

Simonsen, Marie (2008): “Spåkoner i koleraens tid”, i Dagbladet 11. oktober.

Simonsen, Marie (2011): “Tid for skadekontroll”, i Dagbladet 23. mars.

Simonsen, Marie (2011): “Råtne epler”, i Dagbladet 26. mars.

Simonsen, Marie (2011): “Gutta på tur” i Dagbladet 24. oktober.

Simonsen, Marie (2012): “Norske tilstander”, i Dagbladet 04. desember.

Stalsberg, Tom (2008): “Pikeklubben Gucci”, i Dagbladet 13. februar.

Stalsberg, Tom (2008): “Magica fra Tryll”, i Dagbladet 10. oktober.

Versto, Olav (2006): “Tale med promille”, i VG 17. desember.

Versto, Olav (2008): “Et sorgens eksempel”, i VG 16. februar.

VG (2008): “Barneombudet”, leder i VG 13. februar.

VG (2008a): “Et svik mot Jens”, leder i VG 15. februar.

VG (2008): “Stortingets hemmelighold”, leder i VG 25. oktober.

VG (2011): “Frps ansvar”, leder i VG 25. mars.

VG (2011): “Frp i knipe”, leder i VG 28. Mars

Wiese, Andreas (2011): “Helliget hensikten midlene?”, i Dagbladet 24. oktober.

Wiese, Andreas (2012): “Konspirasjons-ridderne”, i Dagbladet 05. desember.

7.2. Øvrige avisartikler

Aftenposten (2012): *Tonje Brenna meldte fra om Ingebrigtsen-saken*. Aftenposten.no 01.12.12. Tilgjengelig fra:

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Tonje-Brenna-meldte-fra-om-Ingebrigtsen-saken-7059622.html> [Lest 05.01.15].

Andersen, Ingunn og Mads A. Andersen (2008): *Samtalen som forandret alt*. Vg.no 14.02.08. Tilgjengelig fra:

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/stoltenberg-regjeringen/samtalen-som-forandret-alt/a/502146/> [Lest 04.01.15].

Andersen, Mads A. og Sun Iren Bjørnås (2008): *Saera Khan om soldatkjæresten: - Han er i det britiske forsvaret*. Vg.no 08.10.08. Tilgjengelig fra:

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/arbeiderpartiet/saera-khan-om-soldatkjaeresten-han-er-i-det-britiske-forsvaret/a/517112> [Lest 04.01.15].

Barstad, Stine, Gunnar Magnus og Geir Salvesen (2008): *-Khan ble ikke bedt om å trekke seg*. Aftenposten.no 09.10.08. Tilgjengelig fra:

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/--Khan-ble-ikke-bedt-om-a-trekke-seg-6585059.html> [Lest 04.01.15].

Bongard, Therese: Barneombudet og statsråden i samme nettverk. VG 10.02.08

Bryne, Silje og Line Brustad (2008): *Bondevik fikk for mye pensjon*. Dagbladet.no 28.08.08. Tilgjengelig fra:

<http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/26/544854.html> [Lest 23.04.15].

Carlsen, Bjørn (2011): *Stortingspolitiker kjøpte sex i Riga*. Tv2.no 21.09.11, a. Tilgjengelig fra:

<http://www.tv2.no/a/3591400> [Lest 05.01.15].

Eikesdal, Barbro (2011): *Frp raste mot media*. Tv2.no 24.03.11. Tilgjengelig fra:

<http://www.tv2.no/a/3451844> [Lest 04.01.15].

Ertzeid, Heidi (2008): *Manuela nektet å svare*. Aftenposten.no 13.02.08. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/Manuela-nektet-a-svare-6509561.html> [Lest 13.02.08].

Flågen, Kari Tone, Bjørnar Tommelstad, Lars M. Glomnes og Gunn Kari Hegvik (2011): *Forsvarer: -Birkedal diskuterte overgrepssanklager med Frp-ledelsen*. Vg.no 24.03.11. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/frp/forsvarer-birkedal-diskuterte-overgrepssanklager-med-frp-ledelsen/a/10091525/> [Lest 04.01.15].

Fondenes, Yvonne (2011): *Per Sandberg om sexkjøpet: -Han er villig til å trekke seg fra alle verv*. Tv2.no 21.09.11, b.

Fossbakken, Erlend (2011): ”-Siv Jensen har gitt fra seg regien”. Kampanje.com 25.03.11. Tilgjengelig fra: <http://kampanje.com/archive/2011/03/--siv-jensen-har-gitt-fra-seg-regien/> SKAL DENNE MED????

Grøttum, Eva-Therese, Sigrid Helene Svendsen og Lars Joakim Skarvøy (2012): *Trond Birkedal dømt til sju måneders fengsel*. Vg.no 17.10.12. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/frp/trond-birkedal-doemt-til-sju-maaneders-fengsel/a/10047045/> [Lest 04.01.15].

Jensen, Martin Huseby (2014): “Partivalg skaper ubalanse”. Journalisten.no 08.05.14. Tilgjengelig fra: <http://journalisten.no/2014/05/partivalg-skaper-ubalanse> [Lest 25.04.15]. SKAL DENNE MED????

Johansen, Anders Holth: *Jeg hadde oralsex med Birkedal da jeg var 15 år*. Dagbladet 23.03.11.

Johansen, Marianne: *Saera Khan (Ap) hadde sky høye mobilregninger – Må betale selv*. VG 24.09.08

Johansen, Marianne, Aslak Eriksrud, Alf Bjarne Johnsen og Eirik Mosveen (2006): *Drakk sprit før han talte i Stortinget*. Vg.no 14.12.06, a. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/frp/drakk-sprit-foer-han-talte-i-stortinget/a/143985/> [Lest 04.01.15].

Johnsrud, Ingar, Geir Arne Kippernes, Lars Joakim Skarvøy, Ingrid Hvidsten, Gunn Kari Hegvik og Rolf J. Widerøe (2011): *Frp-topp trekker seg fra alle verv*. Vg.no 21.03.11. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/frp/frp-topp-trekker-seg-fra-alle-verv/a/10091238/> [Lest 04.01.15].

Kemp, Ida Halvorsen (2008): *-Kjæresten er spesialsoldat i utlandet*. Aftenposten.no 05.10.08. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/--Kjaresten-er-spesialsoldat-i-utlandet-6582411.html> [Lest 04.01.08].

Kippernes, Geir Arne, Vidar Enerstvedt, Anne Stine Sæther, Tommy Brakstad, Herman Prein Moestue, Audun Solberg, Alf Bjarne Johnsen, Øyvind Engan og Mathias Jørgensen (2012): *Roger Ingebrigtsen innrømmer seksuelt forhold til 17-åring*. Vg.no 30.11.12. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/ingebrigtsen-saken/roger-ingebrigtsen-innroemmer-seksuelt-forhold-til-17-aaring/a/10056117/> [Lest 05.01.15].

Lilleås, Heidi Schei (2011): *Syse: -Er det verdt det?* Nettavisen.no 23.09.11. Tilgjengelig fra: <http://www.nettavisen.no/nyheter/3236674.html> [Lest 05.01.11].

Mathisen, Ida Hilde (2011): *PR-ekspertene slakter Frps krisehåndtering*. Dagbladet.no 24.03.11. Tilgjengelig fra: http://www.dagbladet.no/2011/03/24/nyheter/innenriks/politikk/siv_jensen/frp/15943439/ [Lest 04.01.15].

Midtbø, Mia Kristin (2006): *Sandbergs tidligere tabber*. Adressa.no 14.12.06.

Tilgjengelig fra:

<http://www.adressa.no/nyheter/innenriks/article771568.ece> [Lest 04.01.15].

Midtbø, Tor (2002): "Skandaløse politikere". Bt.no 08.12.02. Tilgjengelig fra:

<http://www.bt.no/meninger/Skandalose-politikere-2406472.html> [Lest 02.01.15].

NTB (2011): *Siv Jensen: Hoksrud-saken først og fremst en privatsak*. Vg.no 25.09.11.

Tilgjengelig fra:

NTB (2012): *Ny varslingssak mot Ingebrigtsen*. Bt.no 04.12.12. Tilgjengelig fra:

<http://www.bt.no/nyheter/innenriks/Ny-varslingssak-mot-Ingebrigtsen-2807647.html>

[Lest 05.01.15].

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/frp/siv-jensen-hoksrud-saken-foerst-og-fremst-en-privatsak/a/10039215/> [Lest 05.01.11].

Risholm, Toril og Hans Petter Aass (2011): *Skal ha smugfilmet seks menn*.

Aftenposten.no 23.03.11. Tilgjengelig fra:

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/Skal-ha-smugfilmet-seks-menn-5114008.html> [Lest 04.01.15].

Ryste, Camilla (2006): *Per Sandberg sykmeldt*. Vg.no 14.12.06, b. Tilgjengelig fra:

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/frp/per-sandberg-sykmeldt/a/144073/> [Lest 04.01.15].

Skarvøy, Lars Joachim og Lars Akerhaug (2011): *Bård Hoksrud trekker seg fra alle verv*. Vg.no 22.09.11. Tilgjengelig fra:

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/frp/baard-hoksrud-trekker-seg-fra-alle-verv/a/10038916/> [Lest 05.01.15].

Skarvøy, Lars Joachim, Sigrid Helene Svendsen, Tim Peters, Masha Dundic, Kari

Tone Flågen, Sven A. Buggeland & Astrid-Helen Holm (2012): "Venstres nestleder

voldtektssiktet". VG.no 07.02.12. Tilgjengelig fra:

http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexskandalen-i-venstre/venstres-nestleder-voldtektssiktet/a/10078040/_SKAL_DENNE_MED????

Stavrum, Gunnar (2012): *Politisk henrettelse*. Stavrum.nettavisen.no 03.12.12.

Tilgjengelig fra:

<http://stavrum.nettavisen.no/tag/tonje-brenna/> [Lest 05.01.15].

Stenersen, Aina og Brage Baklien (2011): *Norge trenger Fox news*. Dagens Næringsliv 17.08.11.

Tommelstad, Bjørnar og Stian Eisenträger (2008): *Ramin-Osmundsen forfulgt av bråk*. Vg.no 15.02.08. Tilgjengelig fra:

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/stoltenberg-regjeringen/ramin-osmundsen-forfulgt-av-braak/a/502157/> [Lest 05.04.15].

Trulsen, Ola Nymo, Andrea Kvamme Hagen, Thomas Alvarstein Owe (2011): *Kokkvold støtter TV2-metoder*. Nr.no 22.09.11. Tilgjengelig fra:

<http://www.nrk.no/norge/kokkvold-stotter-tv2-metoder-1.7804006> [Lest 05.01.15].

Vg.no (2008): *Betaler tilbake*. Vg.no 27.09.08.

Østring, Jostein Larsen og Jørn Normann Pedersen (2012): *-Dette har noen ventet på at de skulle bruke*. Nordlys.no 30.11.12. Tilgjengelig fra:

<http://www.nordlys.no/nyheter/article6371909.ece> [Lest 05.01.15].

Østring, Jostein Larsen og Jørn Normann Pedersen (2012): *-Forholdet var velkjent*.

Nordlys 01.12.12.

8. Appendix

8.1

Tabell 16: Verdier totalt

Verdier	Dagbladet	VG	Totalt
Ledere må være sitt ansvar bevisst	8	22	30
Man skal ikke misbruke sin posisjon	8	18	26
Man skal snakke sant	10	19	29
Man skal ikke sette seg selv først	5	19	24
Man skal verne om de svake	6	17	23
Man bør være kompetent	6	12	18
Man må ta ansvar for egne feil og ikke skylde på andre	7	10	17
Man må ta ansvar for egne feil og lære av dem	7	10	17
Man skal ikke misbruke andres tillit	1	12	13
Alvorlige saker må behandles alvorlig	3	9	12
Uskyldige skal ikke	3	10	13

lide			
Alle skal ha like muligheter	4	7	11
Man skal etterstrebe åpenhet i politikken	2	8	10
Journalister må følge det etiske regelverket	4	6	10
Man skal varsle om alvorlige forbrytelser	4	5	9
Man skal følge loven	6	2	8
Man skal være ydmyk	4	4	8
Man må være handlekraftig	5	3	8
Den som utviser anger skal kunne få tilgivelse	6	2	8
Man skal leve som man lærer	4	3	7
Man skal opptre verdig	2	5	7
Man skal være hardtarbeidende og seriøs	5	1	6
Man må ta konsekvensene av sine handlinger	2	3	5
Man må gjøre opp for seg	2	2	4

Man skal vise sympati og omtanke for andre	2	2	4
Man skal ikke tolerere maktmisbruk	2		2
Man skal respektere privatlivets fred	1		1
Man skal ikke være grådig	1		1
Man skal ikke kjøpe sex/kvinnekroppen	3	2	5

8.2.

Tabell 17: Eksempel på hvordan jeg har gått frem under analysen, a

Tekstutdrag	Moralsk evaluering		Ethos	Verdier
”Du er feig, Siv!”	Negativ evaluering av Siv Jensens karakter. Feig er en sterk dom. Hun tar altså ikke ansvar for å ordne opp i saken	Feig	Karakter	Ledere må være sitt ansvar bevisst
”[...] Per Sandberg, svarer på spørsmålene han blir stilt om hvorvidt han har hatt	Samme som over. Negativ moralsk evaluering av	Feig	Karakter	Ledere må være sitt ansvar bevisst

kjennskap til Trond Birkedals påståtte lovbrudd. Siv Jensen nekter. Hun er feig”	Siv Jensens karakter.			
”Men i praksis viser det seg at det å svare prinsipielt for henne [Siv Jensen] i realiteten betyr å ikke svare i det hele tatt”.	Siv Jensen har ingen prinsipper. Hun lurte seg unna.		Karakter	Ledere må være sitt ansvar bevisst
”Det er også mulig ikke å ha prinsipper, på prinsipielt grunnlag. Det kan meget vel være det vi står overfor her”.	Siv Jensen har ingen prinsipper.		Karakter	Ledere må være sitt ansvar bevisst
”Det eneste som er sikkert, er at det prinsipp som hindrer Siv Jensen i å fortelle om hun er blitt informert eller tipset om de alvorligste beskyldningene om Birkedal, er et prinsipp som ennå ikke er oppfunnet”.	Siv Jensen forsøker å lure seg unna.		Karakter	Ledere må være sitt ansvar bevisst
”Da skaper de [Siv Jensen og Per Sandberg] selvsagt et inntrykk av at de i lang tid har visst om de uhyre alvorlige beskyldningene – men holdt dem for seg selv. I tilfelle – av hensyn til partiet? Neppe av hensyn til de tusenvis av unge mennesker som foreldre opp	Siv Jensen og Per Sandberg har holdt sannheten tilbake for å verne partiet. De har satt partiet foran de unge menneskene som de har et ansvar for.	Uhyre alvorlige	Karakter	Man skal ikke sette seg selv først Man skal varsle om alvorlige forbrytelser Man skal verne om de svake

gjennom årene har sendt fra seg til stevner i regi av Frps ungdomsorganisasjon".				
--	--	--	--	--

(VG: *Du er feig, Siv!*, 24.03.11, papir, Eirik Mosveen)

8.3

Tabell 18: Eksempel på hvordan jeg har gått frem under analysen, b

Tekstutdrag	Moralsk evaluering		Ethos	Verdier
"Siv stikker hodet i sanden"	Siv Jensen gjør som strutsen: stikker hodet i sanden når hun er redd. Dette kan synes som en moralsk evaluering om at Siv Jensen er feig og ikke vil rydde opp	Stikker hodet i sanden	Karakter	Ledere må være sitt ansvar bevisst
"Nå prøver Siv Jensen desperat å opprettholde et skarpt skille mellom Frp og sex-skandalen [...] Som Frps leder bør Siv Jensen i stedet bruke energien sin til å fortelle hva hun har visst, blitt	Siv Jensen tar ikke det ansvaret hun som leder har for å løse saken.		Karakter	Ledere må være sitt ansvar bevisst Man skal ikke sette seg selv først

informert eller tipset om av folk innen partiet i denne saken”.				
”Jensen [Siv] har selv en historie i en 10 år gammel sak. Den gang løy hun så det rant av henne om hva hun hadde visste om sex-skandalen i Telemark [...]”	Dette er ikke en helt tydelig moralsk evaluering, men her gjør den sterke ordbruken (løy så det rant av henne) at jeg likevel behandler den som en moralsk evaluering, fordi den underliggende meningen er at det er galt å lyge	Løy hun så det rant av henne	Karakter	Man skal snakke sant
”Sexskandalen har i høyeste grad noe med Frp å gjøre”.			Karakter	Man skal ikke misbruke sin posisjon
”Hvorvidt Birkedal kan ha brukt sin posisjon som ledestjerne i Frp og FpU til å skaffe seg innpass hos unge gutter, er i høyeste grad et partianliggende”.			Karakter	Man skal ikke misbruke sin posisjon

<p>”Men så lenge de to [Jensen og Mo] innrømmer at de ikke vil fortelle det de vet, skaper det et inntrykk at de er mer opptatt av å verne sitt parti fra uheldig oppmerksomhet enn å opplyse saken. Nettopp det får denne saken til å fremstå mer grisete enn den hadde behøvt å være. Det er opp til Siv Jensen å endre på det”.</p>	<p>Siv Jensen og Geir Mo vil heller verne partiet fremfor å odne opp i saken, ergo de tenker kun på seg selv.</p> <p>Grisete = veldig alvorlig.</p>	<p>Grisete</p>	<p>Karakter</p>	<p>Man skal ikke sette seg selv først.</p> <p>Ledere må være sitt ansvar bevisst</p>
<p>Siv Jensen har all mulig interesse av å redusere Birkedal-saken til en mulig kriminalsak og en personlig tragedie, som slettes ikke har noe med Frp som parti å gjøre. Det er imidlertid et stort problem med denne strategien: Det er ikke sant”.</p>			<p>Karakter</p>	<p>Man skal ikke sette seg selv først</p> <p>Man skal ikke misbruke sin posisjon</p>

(VG: Siv stikker hodet i sanden, 23.03.11, nett, Eirik Mosveen)